

CRONICA

SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL-CULTURAL • ANUL IV • Nr. 44 (195) • SIMBĂTĂ 1 XI 1969 • 12 PAGINI 1 LEU

DATORIA ȘTIINȚELOR SOCIALE

Nu numai la Congresul al X-lea, ci și în alte prilejuri, s-a atras atenția de către conducerea partidului că rezultatele cercetării din domeniul științelor sociale sînt insuficiente. O analiză chiar și sumară ne-ar pune în situația de a ne opri la foarte puține lucrări (de filozofie, economie politică, sociologie, estetică, etică, istorie etc.), care aduc o contribuție la clarificarea complexelor probleme din această sferă.

Dacă în ceea ce privește valorificarea moștenirii respective s-au înregistrat succese remarcabile — o serie de valori fiind repuse în circulație — dacă edițiile românești ale celor mai de seamă lucrări de peste hotare s-au înmulțit, cercetarea originală continuă să bată pasul pe loc. Sigur, valorificarea moștenirii și traducerea constituie acte de cultură cu mari și pozitive implicații, dar a ne rezuma numai la atât este nepermis. Cu riscul de a repeta un truism, spunem: sîntem înarmați cu o concepție științifică, ce s-a dovedit singura capabilă de a da răspuns problemelor teoretice și practice pe care le ridică viața; realitatea socială a țării noastre, caracterizată prin dinamismul, prin mutațiile sale pe direcția progresului, este fără precedent în istoria acestui popor; în același timp, întreaga lume contemporană, cu marile și complexe probleme, oferă un inepuizabil teren de cercetare; la toate acestea se adaugă grija și condițiile deosebite pe care partidul ni le pune la dispoziție. De aici întrebarea: de ce această situație? S-ar putea răspunde că marile personalități din aceste domenii, ca și în artă, literatură sau în diversele compartimente ale științei, nu se formează dintr-o dată, filozofii nu se nasc în toate zilele etc., răspuns numai în parte real, pentru că n-am dus nici cînd lipsă de talent și inteligență și mai ales acum.

Pretenția ca fiecare cadru didactic să fie în același timp și cercetător

este pe deplin justificată, după cum justificată este și cea ca un doctorat, o docență, nu este doar un simplu fapt de înaintare în grad și în vîrstă.

Măsurile ferme luate de partid, mai ales în ultimii ani, ca și unele apariții editoriale, îndreptătesc cele afirmate mai sus. Totuși, dezvoltarea cercetării mai este încă stînjinită de asemenea oameni. Pentru că am dori ca filozoful sau sociologul român X să se înfrunte la nu știu care congres cu un Raymond Aron sau cu un Herbert Marcuse, (ca să dăm doar numai aceste exemple), nu să fie trimis acolo pentru a ne relata apoi, ca oricare ziarist, problemele ce s-au discutat; pentru că mai asistăm încă la unele sesiuni de comunicații științifice caracterizate prin platitudinii, prin repetarea unor lucruri arhicunoscute; pentru că o anumită birocrație și un anumit formalism, instalate în această sferă, ca să nu mai vorbim de spiritul dogmatic care ascunde nu numai neputința, mai bazează încă dezvoltarea rapidă a valorilor; în sfîrșit, pentru că dorim ca cel ce-și spune cercetător marxist să fie pătruns că această concepție este o gândire vie, militantă, o călăuză în acțiune. De aceea, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea la Congresul al X-lea:

„Cercetătorii din domeniul științelor sociale trebuie să contribuie la lămurirea problemelor, la înțelegerea fenomenelor actuale, căutînd aceasta nu numai în tomuri — care, firește, au importanța lor teoretică. Răspunsurile la problemele zilei de azi trebuie să le găsească în primul rînd în viață! Numai așa își vor face datoria de oameni de știință comunisti, se vor dovedi în stare să ajute operelor conștiente de făurire a societății noi”.

Inițiativa partidului a fost în politica internă, cit și în cea externă, inițiativa susținute și concretizate de

CRONICA

(continuare în pag. 2-a)

Clement Pompiliu: „Dac”

CITĂ CINSTIRE

Cit neastîmpăr și cită cinstire
Izvoru-și așteaptă drumeții; din fîntine
Păsări murmură nemurirea
Clipei care ne înalță și care rămîne
Ne-am cîtorit în inel sîrbătoarea
Într-o bucurie dezlănțuită așa precum culoarea
Pădurii întoarsă într-un fluier de răchită
Și noi sîntem atît de tineri
Și pentru noi răsare iarba
Și un luni și leagăn lin și vinere
Cînd ne jucăm de-a mija oarba
De-a soarele și de-a norocul
Dealul comorii din poveste lunecă
Numindu-ne la prag de vîrstă locul
Și ziua nu se mai întunecă
Cit ne mai conținește jocul...
Cit neastîmpăr și cită cinstire.

George Chirilă

SETE

Sete albastră înaintează în inimă
cu apa pe copitele cerbilor
cînd coboară în somnul izvoarelor,
rod inelului de lună al pădurii
și visează toate apele pămîntului.
Simt riuri tremurîndu-mi prin trup
vertical. Și dinții de iepure cu care
vămuitoarea inimă roade nisipul
din promontoriul cuvintelor
și cornul părăsit de pădurar.

Nicolae Rogobete

LUMINĂ

Bate o ploaie de lună cafenie
Nou venitul poartă o mulțime de cercuri
de mere
și de hirtie;
acum va trece cu ele-n veacul douăzecișunu
poetul comunist
înfășurat în viitor
care azi scriind trăiește miine
în glas se simte deopotrivă pămîntul
și-o națiune,
Din toate-și face trup și ochii sînt ai lui
iar inima de țară ține.
Nou venitul intră în lume
pe sub curcubeu
vitîndu-și virtele ca niște dungi în ape,
Eu parcă nu-s, parcă sînt eu
cătîndu-mă în timpul care vine.

Adrian Copacinschi

ÎN CELELALTE PAGINI:

ÎNSEMNĂRI PE MARGINEA OPEREI LUI

LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU (pag. 10-11)

CORRESPONDENȚE DIN CANNES ȘI PARIS (pag. 5 și 12)

100 DE ANI DE LA NAȘTEREA JULIEI HASDEU (pag. 9)

jurnal

CÂND AU FOST SINCERI?

Întâlnesc frecvent în anumite publicații semnătura unor critici și esteticieni și nu pot să nu mă mir cît de ușor lunecă printre ideile și cărțile en vogue. Muindu-și tocurele în cea mai „modernă” cerneală, ne administrează din cînd în cînd lecții despre ce este arta și literatura, care este relația ei cu lumea etc. Cînd li citesc nu mă pot oprî să nu răsfoiesc cărțile lor și articolele lor apărute acum zece sau cincisprezece ani și să mă întreb: atunci au fost sinceri sau acum, atunci și-au respectat profesia sau acum? Pentru că încrederea poate fi astfel zdruncinată în cadrul celor mai elementare relații dintre oameni și cu atât mai mult ea își poate face loc în acest plan. Imi amintesc „sfaturile” pe care un critic și estel le împărtășia acum zece ani, sau mai mult, printr-o poștă a redacției, imi amintesc disprețul (aproape ura lui) față de tema dragostei în poezie, și îi citesc acum, ici și colo, înțeleptele estetizante, epatante, menite să ne dovedească la toți ce receptiv este dînsul la nou. Mirarea mi se transformă în revoltă.

Marxismul, dacă prin esența sa este antidogmatic, tot prin esență este și consecvent, înțelegînd prin aceasta nu un atașament obțuz față de anumite convingeri și idei, ci deschiderea creatoare în fața vieții, a realității; și cei care își zic marxisti au datoria să respecte aceste cerințe. Sigur, trebuie să ne delimităm de tot ce este retrograd, de tot ce înțelepțește gîndirea și acțiunea (și acest lucru este necesar nu numai în domeniul artei și literaturii), dar tot la fel cred că trebuie să ne delimităm de ideile cu pretenția de a fi descoperit lumea și care de fapt încearcă să înlocuiască o formă a dogmatismului cu o altă formă. La aceasta contribuie, în cea mai mare măsură, și cel amintit mai sus. Schimbînd în grabă conceptele și ideile unei estetici și critici pretinse marxiste (în realitate dogmatice, mecaniciste și metafizice), cu altele la fel de străine marxismului, aceștia nu se sfîșiesc să ne învețe ceea ce înseamnă să vezi cu „ochii moderni” realitatea artistică, creația etc.

Nu vreau să-l disculp pe tîndrul care, luînd contact cu nu știu ce estetică și critică literară, a produs în grabă un articol sub influența autorului sau autorilor respectivi. Cel puțin acesta este sincer și cred în bunele lui intenții, după cum cred că va putea să-i depășească eventuala eroare. Celălalt însă, cel care se drăpează cînd cu eleganța clasică, cînd cu gesturi teribiliste, nu-l pot acorda nici un credit (și sper că nu sînt singurul). Ar fi foarte instructiv dacă am tipări, în paralel, textele acestor autori. Ne-am da seama mai bine că avem de-a face cu același dogmatism într-o altă variantă, că de fapt contribuția lor la dezvoltarea patrimoniului nostru de idei este nulă.

Personal nu refuz o estetică sau o critică normativă. Chiar cel care declară că o refuză aplică într-un fel sau altul tot niște norme. Depinde însă cine le aplică și ce înseamnă aceste norme. Criticii și esteticienii de care vorbeam au degradat noțiunea de normativ și ne-au determinat o oarecare teamă numai la simpla rostire a cuvîntului. Cred că noțiunea trebuie curățată de toate rezidurile și, în primul rînd, de toate formele de dogmatism, de tot ce înțelepțește gîndirea și tale aripile creației. Prin aceasta cred că ne vom delimita și de autorii amintiți, făcînd astfel mai mult loc, și în permanență, creației și spiritului care nu abdică la orice adiere de vînt de la rigoarea logică a dialecticii autentice, a dialecticii marxiste.

Corneliu Ștefanache

MOMENT

PROZA ÎN DISCUȚIE

Mărturisim deschis că nu facem deocă parte dintre admiratorii lui Ov. S. Crohmălniceanu. Obiectivitatea ne obligă însă să notăm aici că articolul „Impăratul e gol”, semnat de Ov. S. C. în „Luceafărul” (nr. 43/491, pag. 3) se înscrie printre cele mai lucide și avizate contribuții pe care critica noastră literară le-a adus, în ultima vreme, în dezbaterea problemelor prozelor românești contemporane. Fără sofisticări și disimulări gratuite, autorul constată, referindu-se la fenomenul de mimetism exterior vizibil în proza unor tineri: „toate aceste exerciții, chiar cu procentul ridicat de pagini ilizibile pe care îl implică, n-ar strica dezvoltării prozei noastre, dimpotrivă, cu o singură condiție: să nu fie un mijloc facil de a ocoli întrebările dureroase ale vieții zilnice. În imagină pur și în abstractul speculativ, constatăm că spiritul critic pe care l-am așteptat aplicat asupra realității cotidiene se volatilizează”. Interesant și straniu în același timp este faptul că opinia lui Ov. S. Crohmălniceanu apar în revista care, luni în șir, a cultivat și încurajat exact genul de proză infierat acum. Ce trebuie să credem?

„BUCUREȘTIUL LITERAR”

Propunem cu toată seriozitatea „România literară”, să-și schimbe titlul. E adevărat că, peste vreme, acest schimb timpuriu ar putea duce la nașterea unor contribuții de istorie literară intitulată „a existat oare România literară?”. Inșă, ori-cum, este de preferat această situație permanentului dubiu asupra precizării „România din titlul unei reviste eminenteste bucureștene. De ce nu, deci, „Bucureștii literari”? N-ar fi mai cinstit? Provincia, această noțiune ciudată și stînjitoare, este prezentă în cea dintîi revistă a Uniunii Scriitorilor (din România) doar la rubrica „Voci din public”. În rest, dacă n-ai buletina de Capitală, șansele de a publica în „România (I) literară” sînt sublimă, dar... Să luăm, de pildă, numărul 36: nici un scriitor din afara Bucureștiului nu semnează în cele 31 (treizeci și una) de pagini. În numărul 39, un singur articol datorat unul ne-bucureștean!

Propunem deci titlul „Bucureștii literari”, cu precizarea „organ al Asociației Scriitorilor din Capitală”. Ar fi mai onest.

RESTITUIRI?

I. Crețu vrea cu orice preț să-și „restitue” lui G. Ibrăileanu și unele lucrări care nu-i aparțin sub nici o formă. Autorul a scos „Restituiri literare” pe care Al. Piru

le-a analizat cu obiectivitate și nu e cazul să mai spunem că prof. Piru a pus lucrurile la punct, limpezind apela. Dar I. Crețu a revenit cu alte „restitui” (v. „Viața românească”, 1969, p. 86-92). O cronică la „Sînxul” de H. P. Bengescu, chipurile, ar fi a lui G. Ibrăileanu cînd ea aparține lui Topârceanu. A trece pe distinsul critic ca autor al unor texte care nu i-au aparținut e un act cel puțin ciudat. Dar I. Crețu nu s-a oprit aici cu „restituirile. Un studiu al lui Octav Botez apărut în „Viața românească” (nr. 10-12, 1915) este atribuit lui G. Ibrăileanu. Toată demonstrația, unsoi de-a dreptul fantezistă a lui I. Crețu nu are nici-o rațiune. Autorul uită că acest studiu a apărut și sub semnătura lui O. Botez într-un volum independent, chiar în timpul cînd trăia G. Ibrăileanu! E vorba de volumul „Pe marginea de cărți — Scriitorii români și străini — unde Octav Botez introduce analiza la „Păduri de munte”, fixînd chiar de la început și data de 1915. Criticul Octav Botez era de o onestitate îndiscutabilă și se exclude orice fel de suspiciune.

Studiul despre Hogaș nu e al lui G. Ibrăileanu, ci al lui Octav Botez, critic încă nerestituit publicului, unul dintre cei mai valoroși din cercul „Vieții românești”. Oricît „dovezi” stilistice ar aduce I. Crețu, nu putem accepta o astfel de... „restituire”.

AMABILITATE!

Mulțumim călduros revistei „Familia” pentru amabilitatea pe care a manifestat-o atunci cînd a adresat cititorilor ei invitația de a se abona la „CRONICA”. Ne permitem, însă, câteva corecturi.

1. „Cronica” nu este o revistă lunară (cum se afirmă în „Familia”), ci săptămînală. 2. Prețul revistei noastre nu este 3 lei (cum se afirmă în „Familia”), ci doar 1 leu. Ca să se știe la Oradea.

N. Irimescu

SATYRICON CULTURA ȘI FAMILIA

Decedînd la o vîrstă matusalnică ce depășea toate recordurile de longevitate omologate pînă atunci, socruul unui amic, fost în timpul vieții unul din cei mai disciplinați cititori de cronici și polemici literare, a lăsat într-un caiet câteva sfaturi înțelepte desti-

nate să fericească tralul oricărui muritor. Dotat cu inteligență practică, bătrînul domn a conceput sistemul ideal pentru armonizarea și prosperitatea tuturor tamarilor de creație artistică.

Un poet — scria el — trebuie să aibă neapărat un cumnat critic, un frate (sau soră) prozator și un cumătru colaborator de interesat la o publicitate de prestigiu. Aceasta este o formulă simplă dar ideală înfrîndă atunci cînd întreal traja al volumului poetului este dat în seama literaturii să-l năstreză cu grîdă, cumnatul să fie îndreptărit să remarce public tot ce se poate remarcă la cel mai terund tîndr scriitor din sud-est... În fine, prozatorului compune o colecție de adjectiv pe același temă iar cumătrul publică o sinceră și vibrată „voce din public”. Familiile numeroase au avantajul unei mai bune diviziunii a muncii. Sarcinile sînt preluate prin rotație; articolul critic poate fi scris, de pildă, de o mătușă, în timp ce versurilor de gradul II adnotează volumul într-o înțelegătoare recenzie, găzduită de o publicitate cu pagină literară permanentă condusă de tîmul poetului. Oricum încetinare a mecanicismului este exclusă deoarece în timpul mersului operațiilor verhehrii înseși tala mare, veteran al războaiului de independență și fost comandant de transmisiuni.

Familia trebuie să fie strîns unită, mai ales în fața unei primumedii. De aici încolo începe să se verifice teoria sistemului; criticul care are rezerve față de poet este aspru dojenit pentru greselile de exprimare de atunci și cea de astăzi. Oricine se va convinge cît de mult s-a modificat numitul critic în decurs de 20 de ani; dacă atunci privea cu ochii liberi, acum poartă ochelari și încă lumurii, pe atunci scria cu stiloul „Flaro” acum folosese un pix „Parker”, chiar și podoaba capilară s-a mai micșorat, ș.a.m.d. Preopinutul se va da la o parte rușinat dacă nu-și va retracta chiar propriile observații. Altoro, mai rezistenți li se va aplica procedeeul învățării: dintr-un flanc o noțidă statistică din care reiese că s-a ocupat de doi poeți originari din județul lui, lăudîndu-l, din alt flanc o recenzie a ultimelor sale recenzii pe care soacra poetului o garnisește cu aluzii și comparații din gastronomie, iar cîteva greșeli de tipar pot fi eventual semnătate de un bun amic, pescar-amator de perle. Cu aceasta se dă o lovitură fatală oricărui critic și se pune în vedere, în mod subtil, celor ce intenționează să-l citească pe poet că acesta este infailibil... Intre timp consacrarea continuă în ritm vertiginos; toate diminețile, seriile și după-amiezile de poezie, programate la căminele culturale, grădinișele de copii, creșele și la alte instituții de cultură de pe o rază de 30 kilometri, se vor aproviziona din belșug din opera poetului.

Un actor sau un regizor complică mult viața familiei, totuși, la nevoie, și în această ramură de activitate se pot aplica principiile de bază ale sistemului. Nimeni nu poate în delințiv să dovedească că un actor sîsiit, sașiu, tragic în comedie și vesel în tragedie, sau un regizor din belșug dotat cu ideile altora nu pot fi deopotrivă de apți pentru mari speranțe. Critica teatrală și cinematografică este și ea supusă aceluiași criterii estetice.

Dar cite n-a mai scris eminentul decedat în acei calet! Cite sfaturi înțelepte! Păcat că nimeni — dar absolut nimeni — nu s-a gîndit încă să le pună în practică. Iată de ce considerăm imperios necesar ca sus — pomenita scriere postumă să fie dată neîntrziat publicității.

C. Isac

DATORIA ȘTIINȚELOR SOCIALE

(urmăre din pag. 1)

Întregul nostru popor, sint exemple strălucite pentru orice cercetător, exemple de creație autentică, de eficiență teoretică și practică de dezvoltare a marxism-leninismului. Dovedind prin claritatea sa practică (în propria țară și prin poziția față de problemele internaționale) marea forță a concepției care a schimbat și schimbă fața omenirii — marxism-leninismul — partidul nostru cere fiecărui cercetător din domeniul științelor sociale nu ascunderea în spatele cititorilor, nu depășirea pe orizontala, nu lucrări pentru dosarul personal, ci contribuție originală, înaintare pe verticală, lucrări care să ajute efortul uriaș al poporului nostru. Aceasta presupune nu simpla afirmare că sint marxist, ci dovedirea prin lucrări de înaltă valoare că ești marxist. Ca în oricare alt domeniu, și aici, aprecierea este făcută după fapte, nu după vorbe, nu după simple declarații. Toți ce stînjenesc cercetarea în acest domeniu, uită de fapt o cerință esențială a concepției marxiste și anume: că marxismul nu este un sistem închis, că cercetătorul marxist trebuie să fie capabil de a realiza lucrări de eficiență teoretică și practică, de a dialoga cu orice adversar, pentru triumful celor mai scumpe idei ale umanității, de a ajuta prin datele cercetării sale factorul de decizie. Altfel nu are dreptul la o asemenea calitate.

Istoria culturii noastre ne arată că avem tradiții valoroase în acest domeniu de activitate. Dînd la o parte erorile, moștenind toate elementele ce și-au dovedit perenitatea, avem datoria de a le ridica la dimensiunile prezentului, a spiritului marxist. O serie de tratate așteaptă să fie scrise, avem nevoie de sinteze pe măsura înțelepciunii politice promovate de partidul nostru, pe măsura efortului și generozității poporului român. Dispunem de toate mijloacele pentru a ne afirma în propria țară și peste hotare, și avem datoria să o facem în mod strălucit.

SPORT RUSINE!

Un distins confrate întru condei (cîndva, mare jucător de volei) a fost întrebat de un tele-reporter de ce merge așa de poticnit voleiului românesc. Iar distinsul nostru confrate întru condei, posesor al unei rubrici de specialitate în ziarul „Sportul”, a început să dea din colț în colț: ba că-i albă, ba că-i neagră, ba că-i cenușie... Faptul m-a mirat, deoarece distinsul nostru confrate întru condei știe, citeodată, să fie și foarte tranșant. Imi amintesc, de pildă, articolul fulminant pe care l-a semnat în „Sportul” atunci cînd o echipă de volei din Moldova a avut obrăznicia să învingă nu știu ce moțată formație bucureșteană. Distinsul nostru confrate întru condei, deși se afla, în timpul meciului, la exact 408 km. distanță, tot

a putut să observe că localnicele au învins deoarece... legaseră fileul cu ață (!!!). Deci, veți spune, acestui specialist cu experiență și ochi de Argus nu-l scapă nimic. Și atunci, de ce n-a vorbit milioanele de telespectatori despre mișmele mocirlei fetide în care se scaldă, de-o vreme, echipa națională feminină de volei? A știut? De ce a tăcut? N-a știut? Atunci, ce caută neinformați într-o asemenea discuție? Fiindcă-i de-a dreptul caraghios să tot căutăm cauze cu luminarea și să despicăm la infinit firul în patru (în vreme ce voleiul nostru se dă, încetîșor, la fund...), ignorînd ceea ce se petrece în virful piramidei și în vîzului lumii. Iar ceea ce se petrece acolo întrece orice închipuire. Cu justificată pu-

doare, „Sportul” (evident, nu distinsul nostru confrate întru condei a semnat articolul cu pricina!) dezvăluie (cam pe jumătate) cele ce s-au petrecut în timpul ultimei deplasări în străinătate a lotului reprezentativ (I) feminin. Realitatea este sinistrală și incredibilă în același timp. Cuvîntul pe care „Sportul” s-a străduit, cu eleganță, să-l ocolească în cruda relatare, va trebui, din păcate, să-l ocolim și noi: hirtia nu-l suportă. Szekely, Zaharescu, Popa, Baga, au înscris cea mai jenantă pagină din istoria sportului românesc; orice înfrîngere la scor, orice catastrofă pe terenul de sport rămîne floare la ureche pe lingă tabloul dezonorant și infamant oferit de compatrioatele noastre unor ochi străini. Citiți încă o dată articolul din „Sportul” și veți vedea că, printre rî-

duri, se evocă moravuri caracteristice, cîndva, cartierului de tristă amintire „Crucea de piatră”. Dacă doriți să cunoașteți și amănunte suplimentare, apoi aflați că antrenorii care încercau să rețină fetele la hotel (în timp ce onorabilele noastre reprezentante erau cu nerăbdare așteptate în mașinile staționate afară) au fost grațioși cu... picioare în spate de către... e-levete (!!!) lor. Să ne mai mire... rezultatele obținute de această națională pe terenul de sport? Să ne mai mire impusul voleiului românesc? Doamne, simt că roșește hirtia! Cum tolerează Federația toate acestea? Ori s-a reprofilat pe exportul de grații?

Ne plesnește obrazul de rușine. Locul acestor așa-zise sportive nu este pe terenul de sport. Ci în cu totul altă parte. Răsfoiți Codul Penal. Sancțiunile dictate de F.R.V. mi se par infinit prea blinde.

M. R. I.

CITITORI!

Oficiile poștale primesc abonamente la revista „CRONICA” pentru anul 1970.

Costul abonamentelor este:

- 52 lei - un an.
- 26 lei - 6 luni.
- 13 lei - 3 luni.

Reînnoiți-vă abonamentele!

Efervescența cercetărilor sociologice din ultimii ani, la noi, depășește limitele unui fenomen obișnuit. „Seceta” deplină acum câțiva ani cere o umplere a golurilor. Iar necesitatea rezolvării unor probleme sociale urgente (de urbanizare, organizare industrială, comunicații de masă, mass-media-uri etc.) reclamă trebuința unor investigații de amploare, făcute cu instrumente adecvate și numai de către specialiști. Altfel, materializarea unor idei bune poate da greș, compromițându-le. Or, dacă cercetările sociale nu-și dovedesc eficiența, nu au rost să se efectueze.

Cu scopul de a încerca să lămurim unele din problemele ce le ridică organizarea cercetării sociologice concrete, a relației cercetător-beneficiar, a receptivității factorilor de decizie, într-un cuvânt a problemelor eficienței și finalității sale, ne-am adresat unor specialiști angrenați — prin instituțiile ce le reprezintă — în cercetări sociologice și deci cunosători ai problemelor. „Cronica” va face loc în paginile sale și altor intervenții pe această temă, pe care le așteptăm.

A. N.

Conf. dr. OVIDIU BĂDINA,
Directorul Centrului de
cercetări pentru
problemele tineretului

O cercetare științifică, prin esența ei, trebuie să furnizeze concluzii teoretice și practice care să servească sesizării unor tendințe noi, în sensul promovării, înlesnirii unor elemente noi.

Or, pentru a realiza o acțiune de investigație științifică cu rezultate valoroase se impun câteva aspecte, printre care unele vizează modalitățile de abordare, instrumentele de cercetare și instituționalizarea cercetării, iar altele relațiile dintre cercetarea propriu-zisă și organul de decizie care în acest caz vizează pe de o parte dirijarea cercetării spre problemele majore ce stau în fața celor ce se ocupă cu construcția noii societăți, iar pe de altă parte materializarea de către organele de decizie a unor sugestii în urma investigației sociale.

În primul caz e vorba de organizarea cercetării și instituționalizarea ei. Problema e complexă pentru că ea vizează o concentrare a forțelor de cercetare, o selectare a problemelor de investigat și găsirea celor mai bune formule de instituționalizarea cercetării propriu-zise. Realitatea socială, prin complexitatea ei, impune abordarea simultană a mai multor aspecte pentru înțelegerea cauzalității fenomenelor. Aceasta presupune echipe multidisciplinare. În mod practic, azi cercetătorul individual nu poate da rezultate practice scontate. Nu e mai puțin adevărat nici faptul că abordarea multidisciplinară cere depășirea unor cadre rigide folosite azi în investigația instituționalizată. Concret, — după părerea noastră — investigația realității sociale cere echipă multidisciplinară care să abordeze problemele mobilității în folosirea forțelor de

Conf. dr. TIBERIU BOGDAN,
Directorul Laboratorului
sociologic al Ministerului
Învățământului

Așa cum rezultă din literatura și spiritul documentelor de partid, cercetările în domeniul științelor sociale, trebuie să fie efectuate cu fața spre realitate.

Acest lucru se referă mai cu seamă la cercetările sociologice cu caracter concret, care nu trebuie să se oprească la stringerea de date și prelucrarea alambicată a acestora și să se finalizeze doar în publicații cu un caracter abstract academic.

Din acest punct de vedere cercetările inițiate de Catedra

cercetare și deci o organizare adecvată. Aceasta vizează nu numai o revedere a formulelor de coordonare la nivel național, ci și structurile instituțiilor de cercetare pe verticală.

Revederea instituționalizării în acest sens poate da posibilitatea valorificării materialului de cercetare și o apropiere a sa de problemele vieții reale. În același timp, se ajunge la o scurtare a drumului de la cercetare la organul de decizie. Actul apare o altă problemă: relația cercetării cu organul de decizie. Cercetarea văzută numai ca cercetare poate fi corectă sau nu. Dacă nu e în strânsă legătură cu sarcinile ce stau în fața organului de decizie, ea poate fi fără rezultate practice. O cercetare, oricât de bună, nu poate da concluzii care să se materializeze fără intervenția organului de decizie care să realizeze acest lucru. Organul de decizie poate să influențeze direcția în care se face cercetarea prin comenzi pe care le face, prin sistemul de finanțare și modul în care aplică concluziile cercetării.

Nu trebuie așteptat de la cercetarea sociologică niște minuni, rezultate ce depind de foarte mulți factori: pregătirea cadrelor, capacitatea organului de decizie de a înțelege concluziile cercetării și a aplica soluțiile propuse, etc.

Cercetarea științifică și în special cea sociologică are o serie de limite inerente oricărei activități umane și uneori trebuie să ne așteptăm și la rebuturi. Chiar și în acest caz experiența e pozitivă pentru că arată niște lacune care apar fie în viața de toate zilele, fie în gradul de înțelegere a indivizilor ce se ocupă de problemele respective.

și Laboratorului de Sociologie a Universității București, sub îndrumarea directă a Prof. univ. Miron Constantinescu, reprezintă un nou mod de lucru. Având drept obiectiv principal cercetarea procesului de urbanizare în România socialistă sub toate aspectele ei, cercetătorii — cadrele didactice și studenții în sociologie — urmăresc dezvoltarea unor fenomene specifice, trăsături ce caracterizează acest proces în condițiile construc-

ANCHETA CRONICII

EFICIENȚA ȘI FINALITATEA CERCETĂRII SOCIOLOGICE

Conf. dr. I. GRIGORAȘ,
Directorul Centrului de
sociologie al
Universității din Iași

în condițiile dezvoltării contemporane a țării noastre cercetările de sociologie au o semnificație și o importanță multă. Concepute și organizate pentru a asigura o cunoaștere profundă a vieții sociale contemporane ele servesc procesului de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste, ajută membrii societății noastre să înțeleagă sensul și esența evenimentelor și fenomenelor sociale și prin aceasta să-și definească menirea și atitudinile practice în lupta pentru prosperitatea și înflorirea patriei, pentru progresul social contemporan. Cercetările de sociologie pot să-și realizeze această funcție informativă și formativă fie direct, fie prin intermediul altor științe (filozofia, științele politice, juridice, economice, pedagogice etc.) cărora ele le servesc ca sursă de date și elemente de cunoaștere nemijlocită.

Dar valoarea deosebită a acestor cercetări, așa cum o delinesc documentele partidului nostru, este dimensiunea de cerințe practice construite socialiste. În documentele Congresului al X-lea al partidului cercetătorii din dome-

niul științelor sociale, inclusiv al sociologiei, sînt chemați să-și concentreze activitatea lor științifică în scopul dobîndirii unor rezultate ale cunoașterii care să fie folosite în practica edificării societății noi, pentru a asigura caracterul conștient al progresului socialist și pentru a înlesni fundamentarea, științifică a întregii activități creatoare. Așa cum subliniază în Raportul prezentat la ultimul Congres al partidului tovarășul Nicolae Ceaușescu: „Avem în domeniul economiei, filozofiei, sociologiei, istoriei, dreptului de cercetări cu adevărat științifice care să ofere material pentru concluzii în vederea soluționării problemelor dezvoltării societății noastre”.

Cercetările de sociologie trebuie să vină în sprijinul dezvoltării economiei și culturii noastre; eficiența lor trebuie să fie, prin urmare, practică.

În spiritul indicațiilor partidului și-a organizat și își desfășoară activitatea și centrul de sociologie din cadrul Universității „Al. I. Cuza” din Iași. Planul de cercetare științifică al acestei unități porce-

de teme de o mare utilitate practică. Astfel, specialiștii leșen din domeniul unor discipline diferite (filozofii, sociologi, psihologi, istorici, medici, ingineri etc.), efectuează o cercetare la Fabrica „Jesdura” din Iași privind statutul socio-profesional al muncitorilor țesătoare. Lucrarea, care va fi elaborată, urmărește în principal să servească întocmirii unui regulament de muncă și îmbunătățirii condițiilor pentru desfășurarea activității economice și sociale de către țesătoare.

Un alt colectiv al centrului a început o cercetare de sociologie rurală axată pe problemele utilizării forței de muncă a C.A.P.-urilor din județul Iași. Am putea indica și alte teme din planul științific al centrului de o valoare a-

semnătoare. Comitetul județean de partid din Iași acordă întregul său sprijin pentru ca activitatea de cercetare sociologică din Iași să se desfășoare în bune condiții și cu rezultatele cerute de dezvoltarea economică, socială și culturală.

Este însă important și necesar și sprijinul unităților în care se efectuează cercetările, asigurarea de către acestea a tuturor surselor de documentare, a informării corecte și a pregătirii sufletești a subiecților cercetați. Ele pot da un sprijin prețios colectivelor de cercetători și prin încadrarea benevolă a unor specialiști care le aparțin în colectivele noastre de cercetare.

Iată numai câteva aspecte asupra cărora am ținut să stăruim în intervenția de față.

Conf. dr. I. NATANSOHN,
Universitatea din Iași

Sociologia este în egală măsură o știință prospectivă și o știință proiectivă, iar valoarea cercetării sociologice — ca de altfel valoarea oricărei cercetări științifice — se apreciază prin eficiența ei, prin modul cum contribuie direct la rezolvarea problemelor puse de viața socială, la înlăturarea fenomenelor negative, care slau în calea avântului construcției socialiste. O metodă sau tehnică de cercetare sociologică poate fi apreciată ca validă, nu numai dacă ne ajută la descoperirea sensului proceselor sociale ci și dacă ne oferă prin aplicarea ei și soluții apropiate activităților sociale.

În prezent, în țara noastră, se fac numeroase studii și cercetări sociologice și deși — în majoritatea cazurilor — aceste cercetări sînt întreprinse de oameni competenți, care stăpinesc tehnicile și procedeele de investigație, rezultatele sînt departe de a ne satisface. Uneori se invocă — pentru a justifica slaba eficiență a cercetării sociologice — faptul că organizațiile economice și sociale sau conducătorii întreprinderilor nu sînt suficient de receptivi la sugestiile cercetătorilor.

Părerea mea este că problema eficienței trebuie privită sub multiple aspecte. Cercetarea sociologică în România are o tradiție bogată și recunoscută pentru valoarea ei în întreaga lume. Dar astăzi, în locul metodei monografice a școlii lui Gusti, există metode și tehnici noi, care s-au încetățenit în cercetarea sociologică în perioada de după cel de al doilea război mondial. Nu se poate spune, desigur, că cercetătorii din țara noastră nu cunosc sau nu și-au însușit aceste tehnici. Totuși, folosirea lor este abia la început. Ele reclamă nu numai o cunoaștere perfectă a mecanismului desfășurării lor, ci și o bogată experiență pentru aplicarea lor cât mai adecvată. La noi lipsește încă această experiență. Să dăm un exemplu: în anchetele sociologice, atât de des folosite în prezent, problema alegerii eșantionului, a stabilirii reprezentativității lui, precum și a măsurării gradului de probabilitate a reprezentativității acestui eșantion, este, fără îndoială, una din problemele cele mai dificile, care pune pe cercetător în situații deosebit de complexe. În țările cu bogată experiență în tehnica anchetelor sociologice, s-au alcătuit, pe baza îndelungatei experiențe — așa numite eșantioane-conducătoare (în limba franceză sînt numite „échantillons-maitres” iar în limba engleză „master-sample”). În S.U.A. de exemplu, „Bureau of the Census” a constituit, după o muncă în-

delungată și migăloasă, un asemenea eșantion-conducător, ceea ce permite desfășurarea în condiții mult mai bune a anchetelor particulare. La fel, „Institut national de la Statistique et des Etudes économiques en France” a alcătuit un eșantion-conducător bine pus la punct. La noi în țară, însă, este nevoie de o experiență îndelungată și de multe eforturi concentrate pentru a se putea trece la alcătuirea unui eșantion-conducător. Pînă atunci, anchetele particulare — chiar dacă vor fi alcătuite cu deosebită grijă și competență — nu vor putea să se ridice la înălțimea exigențelor științifice ale anchetelor sprijinite pe eșantioane-conducătoare.

O altă deficiență a cercetărilor sociologice de la noi o constituie lărmășirea lor, lipsa de coordonare, lipsa de continuitate în investigația și studierea aceluiași fenomen social. Să dăm și în această privință un exemplu: în urmă cu câțiva ani, la Iași, tov. Neculau și un colectiv de colaboratori au pus la punct o anchetă sociologică extrem de dificilă, pe baza folosirii scărilor Thustone — Likert, în studierea conștiinței formative a timpului liber la muncitorii de la Uzina de prelucrare a maselor plastice. S-a deșus o muncă extrem de amplă, rezultatele au fost valoroase, dar din cauza condițiilor obiective, studiul nu a mai putut fi reluat și întreaga muncă s-a îrosit zadarnic.

În sfîrșit o altă deficiență la care vreau să mă refer, este slaba cunoaștere a realităților din propria uzină sau instituție de către conducătorii întreprinderilor sau instituțiilor respective. În unele cazuri, nu se găsește nici măcar o evidență elementară a personalului care lucrează, în întreprindere. Din această cauză, cercetătorii sînt obligați să alcătuiască mai întîi o asemenea evidență, ceea ce le răpește timp și energie. Mai mult decît atât, alcătuite în grabă și sub presiune asemenea evidențe nu sînt riguroase exacte, ceea ce afectează valoarea investigației sociologice respective.

Cred că pentru a putea aprecia cu adevărat eficiența cercetărilor sociologice, este imperios necesar să se încetățenească la noi — o dată cu extinderea cercetărilor sociologice — practica înființării posturilor de sociopsihologi în fiecare întreprindere, asigurarea unei evidențe riguroase a realităților din fiecare unitate, și mai ales o conlucrare între toți factorii de răspundere în vederea asigurării unei cercetări coordonate, continue și într-adevăr eficace.

CURIER

VIORICA BĂLAN

O sinceră uimire, cea stare de mirare infantilă în fața noului, de fapt o fereastră larg deschisă spre spațiile fără vizu ale artei, adăugată preferinței pentru un anumit univers al bucuriilor considerate de obicei obișnuite. Viorica Bălan are auri ironizant poezice, ceva care contera artei sale un irism vecin teoriei, din elemente aparente banale, ea reușește un întreg surprinzător prin prospejime și armonie cromatică.

Beneficiind de apertul unei linii sigure, pictorița poate jongla, ca într-o geometrie de vitraliu cu volumele picturale, extorcând un decorativ de efect, mai ales în realizarea proiecțiilor de fundal. E o complicație pe care n-o evită tocmai fiindcă simle nevoia acestor efecte care îi apropie arta de lirescul naturii, urmind, pe alt plan, lecția lui Tintoretto care picta florile direct în braze, neînstrăinate de cadrul existenței lor vegetale.

Tremurul dinan al primăverilor joze, rugurile pădurilor incendiate de iomane, sau deopritiv sub privirea albastră și imanență a timpului, munții din peisajul Veronicăi Bălan au nuanțe blajine de bunici al geografiei românești, veghind chioțul vegetației în lumina care vibrează cu o intensitate cuceritoare. Orice petală din poemele florale se interesează cu ecoul ei cromatic din plan secundar, realizând un dialog cuceritor. Compozițiile cu păpuși sînt de fapt o invitație la ocl "remember" al căsui îndemn ne este tuturor la fel de apropiat.

Pe nesimțite, pictorița reușește să se conlamneze de un sublim extaz, altă cît e necesar pentru a te acorda cu patcaul ei cromatic. Comunicativitatea directă a artei sale o apropie de toate categoriile de public, calitate verificată și cu prilejul expoziției deschisă în prezent la Policlinica din Calea 23 August.

A. I.N.

interviul cu PROF. UNIV. EMILIA COMIȘEL

— Ce ne puteți relatea despre tradiție și actualitate în viața folclorului?

— Procesul de înnoire, de asimilare și de integrare se continuă în zilele noastre într-un ritm mai rapid, mai cuprinzător în toate categoriile de public. Acest proces este cu atât mai complex cu cît el s-a produs din cauza noilor condiții de viață. Pe de altă parte, măsurile organizatorice luate în scopul păstrării și stimulării creației artistice, festivalurile și concursurile de muzică, dans și poezie, mișcarea vimilor de largă a echipelor artistice de amatori, orcheștrile populare, ciclurile folclorului prin mijloace moderne (radio-televiziune, disc, magnetofon etc.) contribuie la răspindirea rapidă a genurilor folclorice dintr-o regiune în alta, la contaminări și imprumuturi, la crearea de melodii și texte "noi", care au rădăcinile, fără îndoială, în tradiție. Dar, pe cît de diferite sînt fenomenele folclorice care se pot observa astăzi în satul și orașele noastre și pe cît de pasionantă a cunoașterea lor, tot pe alit de necesară este orientarea științifică a celor care se ocupă de valorificarea și stimularea acestor fenomene. Ele confirmă capacitatea viguroasă a poporului nostru de a-și păstra tradiția, actualizind-o pentru a corespunde cerințelor spirituale, nivelului artistic și cultural al omului de astăzi.

— În ce constă actualitatea valorilor folclorice în cercetările și în procesul de creație al compozitorului contemporan?

— Compozitorii contemporani, care cunosc modele perfecte de integrare a specificului național în operele înaintașilor, continuă marea tradiție, în mod conștient, prin studierea din ce în ce mai profundă a tezaurului artistic-etic. Ei se străduiesc să asimileze cuceririle tehnice și de concepție ale epocii noastre, pe de o parte, iar pe de alta, să cunoască noile potențe expresive ale limbajului folcloric. Prin studii, prin trairă directă, intensă, a creațiilor autentice, compozitorii își dau seama că apropierea și însușirea specificului național nu înseamnă numai adopția și transformarea trăsăturilor de formă, ci și identificarea cu specificul de gândire și simțirea al poporului, pătrunderea în viziunea lui artistică, în concepția lui despre artă și viață.

— Care sînt astăzi opțiunile științelor privind interpretarea procesului de creație folclorică?

— Nu este cazul să seamintim vechile teorii, de mult depășite, cu privire la anonimat, ca unul dintre atributele esențiale ale folclorului. Spectaștii și mă refer la cel care lu-

crează efectiv, în directă legătură cu realitățile folclorice, nu la "folcloriștii de birou", care încearcă teoretizări fără să fi cunoscut realitatea vie a folclorului — cunosc faptul că la originea oricărei producții folclorice a existat un creator individual. Produsul creat de el este preluat de colectivitate și considerat ca un bun propriu, față de care are o atitudine în consecință, adică îl poate modifica din punct de vedere muzical. Il poate adăuga sau elimina versuri, pentru a exprima idei și sentimente de moment, personale. Devine producție folclorică numai ceea ce este acceptat și prelucrat de mase și circulație tradițională factorul timp avind un rol deosebit de important.

Faptul implică deci relații între folclor și sociologie.

Folclorul este un fenomen artistic-social creat, interpretat și dezvoltat în cadrul mediului uman. Fiind un fapt de viață, face parte integrantă din cultura unui popor. Deci, studiarea lui impune cunoașterea vieții însăși, interesează în mod egal pe sociologii al căror obiect de studiu este viața. Constantina Brăilescu este primul care, depășind metoda de culegere a înaintașilor săi, își dă seama de importanța cunoașterii nu numai a genurilor și stilurilor folclorice, ci și a "vieții" acestora, în așa fel încît, după cum scrie în metoda sa, "ne-am trezit în plină sociologie".

Constantina RASVAN

TOULOUSE '69

"România a reeditat, la cel de-al XVI-lea concurs internațional al cîntecului de la Toulouse, marele succes din 1964 obținind două premii întâi, scrie presa franceză. De notat că românii totalizează 4 mari premii câștigate la Toulouse.

Cronica muzicală a starului "Le Monde" subliniază timbrul excepțional prin care s-a impus Magdalena Cononova cîntînd rugăciunea din "Tosca" (premiul I, femeii) reșind să domine restul concurențelor. Premiul II a fost cucerit de Maria Oran Cury (Spania), premiul III de Cristina Goranceva (Bulgaria), iar Corette Doinsey-Young și Karen Mesavage (Statele Unite) au primit medalii.

De asemenea, cronicarul elogiază stilul, tehnica și vigoarea lui Lucian Marinescu (premiul I, bărbal). Premiul II a fost luat de Paul Claude Corbell (Canada), premiul III de Edward Mikulski (Polonia), iar Segfried Lorens (R. D. G.) și Kenneth Francis (Anglia) au cucerit medalii.

REPERTORIUL

Repertoriul cinematografic, înțat o problemă spinosă, implicând angajarea unor noștrii nu arareori cu accepții multiple, contradictorii și mai ales instabile. Faptul exprimă, în viziunea, o anume dinamică a vieții, ale cărei date se cuvîna deci a fi considerate la obiect. Ceea ce și încearcă să facă Antoaneta Tănăsescu, discutînd, în "Contemporanul" nr. 42, soarta "gloriosă" a cîne-"Angelcelor". În contrast cu cea îngrată a unor autentice producții de artă. Mai mult chiar, autoarea comentează un clasament neoficial al aderenței publicului (locul I — "Angelica", locul II — "Pentru încă puțini dolari", locul III — "Rio Bravo") observînd, pe bună dreptate: "dacă în locul Angelicilor ar fi stat "Aventurierii", dacă "dolarii" ar fi intrat în directă competiție cu "magnifici" și dacă între primul și cel de-al patrulea loc distanța nu s-ar fi măsurat în sute de mii de spectatori, îngrîșorarea noastră și-ar fi estompat, poate, din vehemență".

Poate. Pentru că, la urma urmei, mai în drept ar fi fost o trimitere, "în direct", la "Cei șapte samurai" sau la alte pelicule de o elevată înținută artistică și certă finalitate estetică. Pelicula care, e drept, constituie un permanent izvor de migrenă pentru Direcția Distribuției Filmelor, aflată în dilema de a împăca publicul, scandalizînd criticii de artă, sau de a-i domoli pe aceștia, atrăgîndu-și dizgrația unei părți, de loc neglijabile, a publicului.

Se cere o soluție. În orice caz, nu cea propusă de autoarea articolului, care pledează pentru curajul "de a avea și săli goale".

Dar acest curaj a existat și în trecut. Au existat și săli goale! Că doar de la ele începe problema!

Cu o asemenea soluție empirică, aplicată cu mult înafte ca Antoaneta Tănăsescu s-o fi fundamentat științific, nu înafntăm cu nimic într-un domeniu care reclamă imperios soluții.

De altfel, nu-i suficient ca publicul "să vină" (vezi cazul Antonioni). Mai trebuia să și rămînă...

G. PETRAȘCU: „Peisaj” (colecția Petru Hirtopeanu)

PREMIERE BĂNĂȚENE

ARAD

Montînd piesa lui Paul Anghel, **Viteazul**, teatrul din Arad își confirmă, încă o dată atracția pe care a dovedit-o, în ultimelă stagiuni, pentru piesa istorică.

Prin subtitlul lucrării — „bassorelief dramatic” — autorul a voit, cred, să scoată în evidență două lucruri: întii, să impună o perspectivă nouă, contemporană, demitizată și lipsită de aureolă romantică, dar nestîrbită de măreție, asupra personalității impozante și tragice, a lui Mihai Viteazul; apoi, să evidențieze împrejurarea că structura, construcția dramatică a acestei plese de teatru e oarecum neobișnuită. Altit de neobișnuită încît „bassorelieful dramatic” se abate, nu puțin, de la osatura firească a operei dramatice; ceea ce rămîne, din teatru, e dialogul, ceea ce dispare e acțiunea, substituită cu evocarea, întinsă pe mari spații, cuprinzînd mari perioade de timp. Evocarea încearcă să creeze substratul emoțional care să capteze interesul și afecțiunea spectacolului. Într-un interviu, Paul Anghel își mărturisea opțiunea sa pentru un teatru de dezbateră, un teatru — cum spune dramaturgul — de agora. Ideea e ilustrată în **Viteazul**, piesă istorică scrisă de pe pozițiile contemporaneității. **Viteazul** ilustrează, astfel, trașmul unui domn feudal așezat, vorba lui Ureche cronicarul, „în calea răutăților”, încercînd și izbutînd, fie și în mod temporar, să scoată, prin iscusința și vrerea sa, vremurile din tîfnă, să anticipeze unirea sub un singur domn a romînilor din Muntele, Transilvania și Moldova. Piesa, dovedind o adîncită cunoaștere a istoriei c, astfel, o atestare a virtualității teatrului istoric.

Fără a fi adepții formulelor dramatice ale teatrului tradițional, trebuie să spunem că „bassorelieful dramatic” este susceptibil de discuții și chiar de rezerve. În esență ele s-ar putea concentra în observația că asemenea formulă, adesea un lung dialog, obosește spectatorul, îi tocește atenția și participarea afectivă; imixtiunea epicului în magma substanței dramatice conduce astfel la o viziune statică a spectacolului de teatru.

cronica teatrală

structură statică, efortul actoricesc majore. Căci actorul trebuie să înlocuiască dinamismul și acțiunea, minore în **Viteazul**, cu un dinamism intern, acela al infinielă game pe care o poate evidenția măiestria artistică. Ce a putut aduce, în această direcție, interpretul principal, actorul Liviu Mărtinșu? El a oferit cîteva momente reușite, a izbutit, nu rareori, să ofere aspecte coplesitoare și convingătoare care au conturat bassorelieful eroului pe care îl intruchipa. Totuși, lucru ciudat, în pofida efortului de modernizare a viziunii asupra personajului, mijloacele de interpretare plătesc încă un tribut greu unei maniere de joc desuete: gestică exagerată, izbucniri paroxistice de mînie, supralicitarea registrelui înalt al vocii, preocuparea mai scăzută pentru nuanță și astfel, pentru expresivitate. Mai ponderat și mai convingător — Constantin Adamovici în rolul sfințicului. Din restul distribuției — o singură mențiune: interpretarea dată rolului Malcii Teofana de către Elena Drăgoi.

Scenografia spectacolului e semnată de Sever Frențiu. Decorul e simplu: în primul plan sînt două practicabile; spectacoale sînt, în același timp, și premiere pe țară. E, fără îndoială, un promiștor început de stagiune.

Dar (există întotdeauna și un dar), medalia își are și reversul; efortul cantitativ nu a fost corelat întotdeauna și cu unul calitativ. Lucru evident mai ales în cazul spectacolului cu piesa **Arta comediei**.

Eduardo de Filippo, comediograf din ilustra stirpe napolitană, actor, dramaturg, om de teatru, a fost jucat pe scenele noastre cu piese în care substanța de idei și, mai cu seamă, problematica socială erau dense, semnificative. Nu e și cazul piesei **Arta comediei**, lucrare dramatică evident mai subțirică, cu o destul de ușoară tentă programatică. Ideea centrală amintește obișnuită temă pirandelliană a asemuirii, uneori pînă la identitate, a vieții cu teatru; pretext, în piesă, pentru o succesiune de personaje despre care nu putem ști dacă sînt în travestii sau sînt adevărate, reale. Imprejurări care prilejuiesc o serie de giumbușlucuri, chiar dacă, în final, acuzînd un umor grotesc, un personaj se otrăvește, nu prea motivat, de altminteri.

elementele de recuzită sînt schimbate cu repeziune, sugerînd schimbarea locului acțiunii.

TIMIȘOARA

Cel puțin în materie de ritm al premierelor, timișoreni au pornit-o cu dreptul: **Primăvara firze** de Horia Lovinescu, spectacol festiv, cu care, la 23 August, s-a deschis stagiunea, **Oedip salvat**, dramă de Radu Stanca în primele zile ale lui octombrie și, apoi, imediat, **Arta comediei** de Filippo. Să remarcăm apoi faptul că toate cele trei

elementele de recuzită sînt schimbate cu repeziune, sugerînd schimbarea locului acțiunii.

Înainte de a-și prezenta premiera acasă, teatrul timișorean și-a încercat-o pe „bancul de probă” al unui scurt turneu prin stațiunile de odihnă. Și-a încercat spectacolul chiar și la București, fără ca rezultatele să fie, pare-se, din cele mai multumitoare. Și aceasta pentru că textul dramatic (care, fără îndoială, nu rîvneste la profunditate), a fost privit doar ca un prilej de a încena înfîmțări hazlii. Știu eu? Poate trebuie considerată și așa. Cu o singură și importantă condiție; condiție pe care, cred, Dan Radu Ionescu, regizorul spectacolului, nu a respectat-o. Se cerea, în acest caz, o vervă, o măiestrie care să amintească virtuozitatea din „comedia dell'arte”. Sînt, ce-i drept, în spectacolul de la Timișoara, realizări onorabile. Ștefan Iordănescu, artist emerit, compune cu rutină rolul Prefectului de Caro. Florina Cercel-Perian, în rolul unei învățătoare isterice, dezechilibrată, e o apariție convingătoare. Foarte nimerită e, în sfîrșit, interpretarea lui Miron Șuvăgău în Părintele Salviați. Apariție rubicondă, deosebit de pitorească, personajul stîrnete și își merită pe deplin aplauzele.

Dar, din păcate, aceste interpretări reușite nu izbutesc, decît parțial, să salveze spectacolul. Radu Avram, actor înzestrat, nu depășește o interpretare corectă. Ștefan Mării (Giacomo Franci) izbușește să ne convingă nu că e șters personajul pe care îl joacă ci, mai degrabă, că e inexpressiv interpretarea. În sfîrșit, Daniel Petrescu șarjează cu tot dinadinsul iolul carabinierului Veronessi, iar Ion Olaru ne reproduce, la scenă deschisă, spasmiurile otrăvitului farmacist, într-o manieră veristă, amintind felul cum se juca teatru pe vremea bunicii noastre. Iată scăderi ale spectacolului, care ar fi solicitat, la repțiții, o intervenție regizorală promptă, severă și eficace. **Arta comediei** prilejuiește, credem, o meditație stăruitoare asupra modului de a juca teatru.

Decorul Elenei Jivanov, reprezentînd cabinetul prefectului unui departament de provincie, degajă un aer vetust, prăfuit, în consonanță cu atmosfera piesei, cu indicațiile regizorale.

Traian Liviu Birăescu

OPERA DE STAT IAȘI

MANON

Deschizând stagiunea cu opera „Manon” de J. Massenet, teatrul liric ieșean a dus mai departe acțiunea de valorificare a repertoriului de operă consacrat. Scrisă la aproape un deceniu după „Carmen” care, pe drept cuvânt, rămâne capodopera teatrului muzical francez, opera „Manon” a cunoscut un frumos succes, justificat mai ales prin lirismul și bogata ei melodicitate.

Cu toate limitele operelor sale, timpul l-a înscris pe J. Massenet printre autorii de frunte ai culturii muzicale europene. „Manon”, mai ales, s-a impus prin farmecul și eleganța structurilor melodice, prin cantabilitatea și fireasca lor expresivitate, subliniată de o orchestrație simplă, ferită de încălțatura patetică a simfonismului romantic. Partitura vocală este bogată și strălucitoare, tinzând spre virtuozitate chiar și dovedind intenția de a realiza, în ample construcții melodice, trăsături definitorii ale caracterelor eroilor. În acest sens, Massenet se dovedește un bun cunoscător al dramaturgiei muzicale. Să ne amintim, bunăoară, cu câtă logică conturează acțiunea, cu ce măiestrie împletește numerele solistice cu cele de ansamblu. Și chiar dacă deslășurarea conflictului dramatic trenează uneori, compozitorul nu compensează realizând momente de o deosebită frumusețe sonoră și elocvență melodică.

Fără îndoială, versiunea scenică ieșeană a operei „Manon” este, în ansamblu, o realizare meritorie. Remarcăm, cu deosebire, calitatea muzicală generală a spectacolului, sonoritatea de multe ori îngrijită, întinerită parcă și strălucitoare a orchestrei și corului, ca și interpretarea solștilor care ni s-a părut a fi convingătoare, cu o sporită atenție pentru acuratețea vocală. Meritele acestei bune pregătiri muzicale revin dirijorului Radu Botez (dirijorul corului, A. Bișoc) care a condus spectacolul cu dăruire și cu siguranța unei valoroase experiențe. Dar criticul este obligat să observe și... pețele. Ne vom referi la câteva slăbiciuni ale spectacolului pentru că, avem convingerea, puteau să nu existe sau să fie mult atenuate. De pildă, există încă la orchestră și cor o lipsă a disciplinei cîntului colectiv și, uneori, un fel rutinier, superficial de a rezolva probleme elementare ale partiturii: atacuri nesigure și realizate fără susținere, decalaje, motive melodice sau acorduri citite doar, intonate fără nici o intenție expresivă, în sfârșit, fraze și mai ales încheieri de fraze neomogene (în special în grupul instrumentelor de coarde). Stagiunea muzicală a debutat cu concertul orchestrei simfonice a filarmonicii sub semnul unei înalte exigențe profesionale și credem că orchestra și corul Operei de Stat au, în prezent, suficiențe posibilități pentru a păși pe același drum.

Regizorul Dumitru Tăbăcaru și scenografa Hristofenia Cazacu au reușit să sugereze atmosfera unei epoci, să reconstruiască viața și condiția morală a unui anumit mediu social. Chiar dacă ideea regizorală nu este întotdeauna dusă până la capăt, sau capătă o rezolvare obișnuită, în sensul inexpressivelor clișee tradiționale ale teatrului muzical (tablourile II, IV, VI); chiar dacă decorul este supralăncărat și uneori aduce elemente care nu-și explică funcționalitatea, mai mult, dăstrag atenția spectatorului (de exemplu, ușile-oglinzi ale salonului de la hotel, a căror rotire reflectă spre sală luminile orbitoare ale rampelor și totodată dezvăluie secretele... culiselor); dacă, deci, nu se poate vorbi de o deplină unitate a spectacolului, există totuși momente importante ale acțiunii realizate la o asemenea intensitate poetică și cu o asemenea măiestrie, încât au dat să steargă impresia lăsată de părțile mai palid construite. În acest sens, câteva tablouri sînt modele de virtuozitate regizoral-scenografică: primul tablou, cu forlota și pitorescul hanului, promenada din tabloul al treilea, dar mai ales penultimul tablou, cu atmosfera încălzită de patimi și sete de aur. Menționăm, pentru armonioasa lor construcție, scenele de ansamblu din aceste tablouri, amintim grija, și, tral cu seamă, ponderea cu care a fost modelată imaginea unor personaje, intenția fiind aceea de a sublinia evoluția scenică și psihologică a eroilor, în primul rînd, prin punerea în valoare a expresivității melodice. Este, de altfel condiția pe care o presupune partitura compozitorului francez. Din această cauză, calitatea vocală și muzicalitatea au fost elementele determinante în realizările interpretelor.

Trebuie să recunoaștem că emoțiile premierii l-au influențat pe toți protagoniștii. Soprana Aneta Pavalache (Manon) preocupată de mișcare și gest, a avut momente de încordare care au întrerupt și fragmentat evoluția scenică a personajului; în schimb, a dat rolului o execuție muzicală de o calitate deosebită. Timbrul, variat de la o stare emoțională la alta, fluxul melodic susținut și arcut în fraze expresive, dicția clară, sentimentul ansamblului, sînt calități ce însoțesc întotdeauna realizările interpretative de valoare, calități pe care A. Pavalache le-a dovedit cu prisosință. Pe același rol, Gina Tripa, insistînd asupra dramei eroinei, a realizat o prezență actoricească convingătoare în ansamblu neîmplinită însă, în aceeași măsură, și din punct de vedere muzical. În rolul cavalerului Des Grieux, Victor Popovici a încercat să întruclipeze sinceritatea și elanul unui sentiment profund. Și, în parte, a reușit. Dar, preocupat de calitatea sunetelor, a acordat mai puțin interes construcției și susținerii frazelor muzicale, cantabilității acestora. Or, rolul acesta este prin excelență melodic. Structura lui specifică a pus în valoare calitățile interpretative și, mai ales, vocea clară, frumos timbrată și cu emoționante inflexiuni expresive a tenorului Nicolae Prescornițoiu; reținut și firesc, exprimînd mai mult prin cînt, punînd deci în evidență, valoarea muzicală a rolului, el a realizat una din cele mai bune contribuții la reușita spectacolului. În celelalte roluri s-au remarcat, în primul rînd, George Ionescu și Visarion Huțu printr-o clară intuiție a rolului și o nuanțată execuție muzicală, apoi: trio-ul E. Cărcăleanu, C. Șotrin, M. Boga, și N. Sasu, C. Georgescu, G. Popa, L. Nicolau, T. Popovici.

În încheiere, o propunere: deși distribuțiile sînt alcătuite avîndu-se în vedere un anumit echilibru valoric al interpretelor și spectacolelor, sugerăm o distribuție care ni se pare a fi ideală: A. Pavalache, N. Prescornițoiu, G. Ionescu, N. Sasu, C. Georgescu, V. Huțu și trio-ul E. Cărcăleanu, C. Șotrin, M. Boga.

Mihai Cozmei

SIMEZE CONTEMPORANE

CANNES

CALDER

LA FUNDAȚIA MAEGHT

De la Cannes la Cagnes-sur-Mer și de acolo, pe drumuri mereu mai înguste, spre Alpii Maritimi, un pelerinaj neîntrerupt, din toate colțurile lumii, cerne pe acei ce se încumelă pînă sus, la Saint-Paul-de-Vence, ca să vadă colecțiile Fundației Maeght — acest templu al artei moderne.

Acolo, chiar de la intrare, spații semiramidice înscris sculptura lui Calder, la fel de înfrățită prin linii cu peisajul ei, ca fresca mănăstirilor noastre prin culoare.

Mai bine de douăzeci de lucrări monumentale semnate de Calder figurează în diferite părți privilegiate ale lumii, dar nici la Cambridge, nici la Asteca poate, opera lui nu-și afla un loc mai potrivit ca aici, în complexul sculpturilor de la Saint-Paul-de-Vence.

Ceea ce cucerește mai întâi în această operă sînt mobilurile. Obișnuiți cu jocurile de lumini și de apă, ne adaptăm mai greu mobilității suprafețelor sculpturale, dar ele ne cuceresc prin franchețea jocului ce-l sugerează, prin grația cu care ne invită pe fiecare să participăm la actul creator, abandonîndu-ne fan-teziei. Cu figura lui de clovn bătrîn destinată de rîs, cu poza lui copilărească, într-un costum împetrit de roșu și cu minile în buzunare, cum se arată Calder fotoreporterilor, el însuși subscris la rolul de agrement al acestor mobile. Calder ne aminteste surprinzător cum, fiecare din noi, am fost în copilărie niște mici vrăjitori; el rămîne unul mare și bun, care are curajul și forța să imortalizeze, în construcții durabile, virtutul foilor de artar și de frasin, zborul helicelelor de tei, al funigiilor și gizelelor.

Înginer subtil al ponderabilității, Calder transpune legile statice în creații sui-generis, de un modern ce n-a pierdut savoarea elanurilor primitive. Așa trebuie să fi creat și cei care au ridicat dolmenurile și cromlechurile.

După armonia întregului, ceea ce încîntă sînt așele. Detaliul pigmentează sinteza

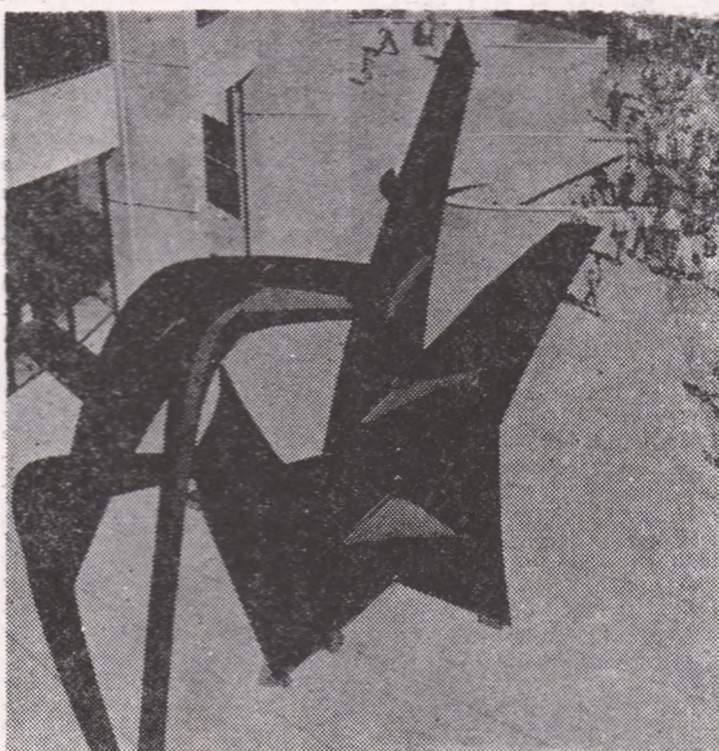
întregului cu același rafinament și umor. La Calder, nervurile de otel, contururile și niturile, constituie tot aștele elemente plastice. E interesant de aflat cum lucrează artistul spre a obține asemenea efecte — și de dedus similitudinea procedului cu acela al lui Brâncuși la realizarea Coloanei. Calder își definește mai întâi ideea, în acel cafarnam de proiecte ce se numește atelierul său. El o concretizează într-o machetă de dimensiuni ce variază între 40 de centimetri și 3 metri. La această scară, Calder vede totuși fără greș monumentalul operei definitive. Conducîndu-se după machetă, artistul decupează cabarite din carton, pe care le arată unui fierar de la Tours, cu care colaborează de vreo zece ani. Alături de cei trei-patru muncitori ai fierarului, el lucrează, dirijîndu-i și discutînd pe parcurs probleme de ordin tehnic, ceea ce îi permite să modifice opera pe întreg parcursul realizării sale, apropiînd-o tot mai mult de perfecțiunea logică și interde. Nu ne-am mira ca jets d'eau-urile de la picioarele turnului Eiffel, care construiesc acum un palat de apă cu coloane, arcade și bolti, să urmeze cîndva traiectorii gîndite de Calder „printre stabiluri, mai înrudite cu linia monumentului decît grupurile existente astăzi!

La Saint-Paul-de-Vence, mobilurile și stabilurile lui Calder sugerează multe ferice amplasări, iar aici la Fundația Maeght, pe locurile unde sînt expuse, ele au harul de a nu distona cu dramaticele viziuni ale lui Giacometti, nici cu luxuriantele capodopere ale lui Matisse.

După ce a urcat, cu respirația întretăiată, pînă la Saint-Paul-de-Vence, spectatorul își recapătă suflul în fața sculpturilor lui Calder, amintindu-și că și el a zburat măcar o dată singur, cu brațele desfăcute, în vis.

Cannes, octombrie 1969.

Ionela Manolescu

PHILADELPHIA

BRÂNCUȘI:

TREPTILE UNEI CARIERE*)

La Museum of Art din Philadelphia s-a deschis astăzi cea mai importantă retrospectivă dedicată vreodată lui Brâncuși — unul din sculptorii cei mai prestigioși ai istoriei artei moderne.

Organizată de americanul Sidney Geist, sculptor și critic de artă ale cărui studii despre Brâncuși fac astăzi autoritate în Statele Unite — expoziția cuprinde peste 70 de lucrări, fiind rodul conlucrării fructuoase dintre muzeul din Philadelphia, Muzeul Solomon R. Guggenheim din New York și Institutul de Artă din Chicago... După Philadelphia retrospectiva urmează să fie prezentată la New York și la Chicago...

...Expoziția alcătuită de dl. Geist beneficiază de apor-tul acestei colecții, ca și de unele lucrări de tinerețe aparținînd muzeelor din România. În acest fel s-a putut înăptui pentru întâia oară o comprehensivă vedere de ansamblu a întregii evoluții a lui Constantin Brâncuși; o evoluție ce urmează cursul unei progresii exemplare, pornind de la stăpînirea celui mai desăvîrșit meșteșug al convențiilor academice, tipice secolului XIX, și culminînd cu registrul triumfal și de cea mai înaltă poezie al formelor sculpturale moderne. Cea mai veche lucrare figurînd în retrospectivă este un bust al împăratului roman Vitellius, executat la București în anul 1898. Dintre sculpturile aduse din România cea mai importantă e însă fără îndoială Rugăciunea, datînd din 1907 — o înaltă siluetă ingenunos-chiată, din bronz, care, după cum spune dl. Geist, „mar-chează cea dintîi mișcare a lui Brâncuși în direcția artei independente”. În această operă, influența academică și umbra lui Rodin, rămîn pentru prima oară în urmă, și putem surprinde, încă de pe atunci, acea puritate a formei și delicăției de simțire, care — într-un chip tot mai stringent și stăpînit de o perfecțiune tehnică tot mai mare — aveau să caracterizeze arta lui Brâncuși de atunci încolo.

Artistul a sculptat frecvent cicluri întregi dedicate uneia și aceleiași teme — retrospectiva de față fiind din acest punct de vedere deosebit de prețioasă, tocmai pentru că permite comparația între fiecare verigă a acestor înălțări. Toate motivele ajunse încă mai demult imagini clasice ale sculpturii moderne, — precum Sărutul, Muza adormită, Mle Pogany, Pasărea în spațiu, și altele — sînt aici bogat reprezentate în toate subtilele lor variații, cu mișcarea prefacerilor lor împede scoase la lumină.

Aflăm apoi o splendidă selecție din acele mari și îndrăznețe sculpturi în lemn, ocupînd un loc atât de aparte în creația lui Brâncuși, căci acest material a prilejuit artistului avînturi pe dimensiuni monumentale, imbinat cu o retorică emoțională mai expli-

cită decît cea îndeobște învederată de elegantele sculpturi în piatră, ori de bronzurile sale desăvîrșit șlefuite. Muzeul din Philadelphia și Muzeul Guggenheim posedînd un număr apreciabil de sculpturi în lemn realizate de Brâncuși, — retrospectiva a putut înmănușea un ansamblu deosebit de grăitor în această privință. Pentru vizitator, marea galerie cu grupul sculpturilor în lemn create de Brâncuși reprezintă una dintre cele mai covîrșitoare experiențe artistice cu putință.

Brâncuși ocupă un loc atât de însemnat în istoria sculpturii moderne, încît ne mirăm uneori constatînd că artistul nu a fost totuși de o mare mare prolixitate. Expoziția de față e firește departe de a fi completă, dar ea ne împărtășește esența unei singure viziuni artistice, într-un mod pe care un număr tot atât de mare de opere de ale lui Picasso sau, să spunem, Matisse, nu ar putea nicîcînd să ne-o în-fățișeze.

În ultimă instanță, tocmai forța acestei viziuni face ca Brâncuși să dețină prestigiul de care se bucură — nu însă prin aspectul numeric al creațiilor sale, nici prin varietatea atitudinilor reprezentate.

Dl. Geist ne oferă o interpretare deosebit de convingătoare a acestei viziuni. În studiul ce însoțește catalogul, vorbind despre sculptura lui Brâncuși, el o descrie ca „miraculos de variată și miraculos de continuă; tactic, atingînd lumea reală, dar deschizîndu-și cuprînderea înspre abstracția cea mai dificilă; include în sine ei exerciții sculpturale pure, dar și revelații de natură personală; reverberațiile ei trec dincolo de ea, dar prin reflectare rămîne pururi centrată totuși pe ea însăși. Sculptura lui Brâncuși e în același timp eseu despre problematica sculpturii și o lămurire a lucrărilor imaginației creatoare”.

Expoziția evocă zilele de aur ale Școlii din Paris dinaintea și de după primul război mondial, perioada cînd se elabora noua gramatică a artei moderne — iar locul ocupat de Brâncuși în elaborarea acesteia, relese a fi fost acela al unui creator de cea mai mare forță. Pentru lumea muzeelor americane, această expoziție este extraordinară și dintr-un alt punct de vedere. E într-adevăr prima oară cînd retrospectiva unui artist de prestigiu este organizată de un erudit, el însuși artist practicant. Publicată în 1968, cartea d-lui Geist Brâncuși — un studiu al sculpturii a așezat cercetarea operei brâncușiene pe temelile unei solide interpretări a faptelor, iluminate de o sensibilitate bine informată. Expoziția organizată de Sidney Geist e la aceeași înălțime — o capodoperă în sine.

Hilton Kramer

*) Traducere de Andrei Brezianu din „New York Times”, 27 sept. a.c.

SIMEZE CONTEMPORANE

Protectorul meu izbucni dintr-o perne desfățate și chilote vraise. Il trezise vocea bătrânei:

— E ceasul să mergi la redacție.

Ce dulce cîntase bătrîna cuvîntul redacție! Aproape că îl rostii în gînd după dînsa, ca să verific dacă în adevăr sună așa frumos. E ceasul cînd se adună redactorii la muncă. Și eu urma să merg la redacție pentru a fi recomandat de Mișu.

Protectorul sări buimac în mijlocul camerei, caraghios în izmenele complicate, mai indecent decît dacă ar fi fost gol. Măică-sa deschidea ofînd un geam căptușit cu ziare. În lumina piezișă a apusului, el își scutură zuluful roșcaț pînă la săriră ochelarii de pe nas. Avui impresia că sună niște zurgălăi, atît era de metalic și ciufulit. Puful din chilote dansa în sulitele galbene cînd m-am aplecat să-i caut ochelarii. M-a izbit mirosul acru al picioarelor. Ceru un foarfece și își retează căputele ciurapilor ca pe niște frunze veștede de brusture, le aruncă sub pat. Erau scortoase. Sub genunchi purta un fel de jartiere și în jurul lor, adunați sul, ciurapi galbeni de damă. Îi desiră și, îndoiindu-i la căpătul de jos, plonjă în pantofi.

— N-ai idee ce practic e sistemul pentru un reporter care umblă mult. O pereche fine și două luni. Cum ai ieșit prin ei, țac! arunci și slobozi altă porțiune, pînă se termină. Ce zici?

N-am avut timp să zic ceva. De alături năvăli o tînră în combinezon, nici nu s-a uitat la mine, s-a înfipt cu mîinile în sold, în puținul loc liber dintre stivele cu perne:

— Ascultă, dacă mai pui laba pe colțunii mei îți scot ochii, auzi?

Ca să-i poată răspunde, Mișu scuipe în neștirea muclei de țigară lipit de colțul gurii. Cu care dormise și îmi ceru ochelarii. Înaintea lui, de unde mă refugiasem, văzui lacom cum albinele blonde ale apusului zumzuiu pe rotundurile accentuate de luciul cmbinezonului, iar prin complicitatea oglinzii cocolite începură a-mi juca pe struna nervilor toate culorile curcubeului. Aveam 18 ani. Eram prăjit de arșița cîmpurilor și de pustnicia satului, în care nu te puteai lega de vreo fată fără ciomăgeală disperată și afurisenia popii.

Abia cînd Mișu mă luă de mîină, discul lui Newton se opri din goana-i nebună, observai că el intrase în pantaloni, combinezonul dispăruse, numai fulgii pernei pleznite de colțul patului ningeau veseli ca în zilele babei.

Afară agoniza o zi fierbinte de septembrie. Am pășit artistic printre boicane cu murături, am deranjat o vecină din coptul ardeilor lăcimosi pe tabla lămpii cu gaz, n-am răspuns la întrebarea cu aluzie ironică pornită de undeva „ce face poetul nostru?”, dar am salutat mîndri entuziasmul unui lungan spăimos cu care ne-am încrucișat pe scara aeriană: „trăiască presa, a treia putere în stat!”

Jos, în stradă, protectorul meu deschise cu piciorul ușa unei dărăpănături, fostă magazie, acum cu tavan de cer și parchet de troscoț. Am profitat de ocazie spre a mai arunca o privire sus, în dreapta ardeilor care fumegau pe tabla încinsă. Pe balustrada nesfîrșită, cu traforaj metalic, dansau solduri, nesfîrșite solduri mîngîiate de un apus de miere încît simții setea să deschid gura pentru vreo binecuvîntată picătură.

Pe covorul de troscoț, petițic cu gingii de piatră, între movile de hamuri și sarsenale țărănești, stătea cinchit un bătrîn, uns ca și hamurile cu dohot colbăzit.

— Vifil? se stropși autoritar Mișu.

— Aht un zventig. mîrîi bătrînul fără să ridice privirea.

— Gibt mir tîn lei.

Arc de oțel să fi avut sub noadă și n-ar fi sărit așa.

— Bube, nu parale, otravă! N-am văzut niciodată atîta alb și atîta negru în ochii unui bătrîn. Topăia blestemînd ca morarul din „Rusalka”, peste sadelci de ham și traiste vîrgate.

Protectorul meu într-ale preseii locuia într-un fundac din spatele halelor centrale, transformat în ogradă de lăsat căruțe. Sătenii veniți la oraș deshămau și îi predau bătrînului tot ce li s-ar fi putut fura. El le păzea cît era ziuica de mare percepînd o taxă și negociînd baliga rămasă de la cai. Ca tată, îl putea afurisi pe Mișu cu vădită autoritate. Doamne, multe nenorociri se pot abate pe capul omului! Bătrînul le cunoștea pe toate ca un prooroc.

Dar cînd fiul dădu un bobîrnac nervos pălăriei de pai sonor, după moda anului 1930, și făcu bine cunoscutul în toate limbile pămîntului semn de chemare cu degetul înclrigat țigul bătrîn se gudură ca prin minune și începu țiguiala, nu chiar zece, poate cinci, hai fie șase și numără șapte of-uri în palma întinsă lacom.

— Cînd vii de la redacție, Mișulică? se interesă metern bătrîna aplecată peste balustradă, așa cum întrebă toate mamele grijulii care locuiesc la etaj și au o balustradă, dar cu un anume accent pus

grav, neapărat în stare gravă, poate dă dumnezeu și moare să avem cap de afiș pentru mîine, nea Octave, ai de la mine tainul cuvenit dacă n-o vinzi cîrnășarilor de la „Lumea”, dictează la amănunt secretarului meu. Te pup. Îmi trecu repede receptorul și alergă în camera de alături așa că nu mai putu afla unde urma să-l pupe pe cel cu vocea de saciz topit.

— Zi-i așa, mînzule, stai oleacă să mă descalf să văd ce paștele mă-sii a smîngălit sectoristul, cică el e Matei Ghe Matei, azi sectemvrie în unșpe, anul una mie nouă sute trei zeci, orele postmeridiane... hă! hă! stai o țîră, bre, aista-i agentul care constatează, idiotul...

— Analfabet! Trepăduș nenorocit!

Urmărit și de alte invective bine articulate, Mișu năvăli glonț peste mine.

— Ia-ți și opera să ai cu ce te șterge!

Citeva ștraifuri împrocate precedară apariția în ușă a unui domn scund, cu monoclu și cu haine albe de doc. O șuviță napoleoniană îl ju-

mere și țărani, trebuie să mai fi rămas cîțiva întîrzițați cu „marfă” nedefăcută. Fusesem și eu de cîteva ori producător venit la piață, vîndusem cireșe hultoane. Voi dormi sub o tarabă ca orice țaran rămas în piață. Voi visa la cei trei cireși de acasă, care se coc pe rînd ca și cum s-ar aprinde unul din cenușa celuilalt. Cu cît ei se rumenesc mai de nădejde, prevestind cuptorul verii nesosite, cu atît iarba pe care o umbresc se face mai grasă și mai închis verde, sorbind umezeala primăverii. Nechează către zori o ploale repede și caldă, soarele o a-lungă băînd-o cu palma peste crupa lucioasă de mînzoacă, mă strigă să alerg desculț prin iarba udă, să culeg cireșele pe care au încercat să le apuce degetele vîntului.

Ce frumos cîntă carminul cireselor în verdele proaspăt al țerbii, ca un caval într-un cor de fetel! Acum îmi dau seama pentru prima dată ce bogat sint că am asemenea ostroave în care să mă refugiez. Am uitat tot ce a fost adineaori. Bătrînul în haine

plele cînd îi închîpui unde ar fi ajuns dacă le lăsa să urce, de ce toate acestea cînd mereu îți răsună în urechi glasul ei tranșant ca și lovitura sapei din bulgării secetoși:

— Dacă-mi faci seama, ia-mi și măsură de raclă. Mă omoară tata, mă omoară mama, măucid frații!

Și stă întinsă cît e de lungă între mușuroaiele prașilei a doua ca între perne, să-i poți lua măsură. Și sinii lăsați în nerușinată libertate înțepă cerul cu sfîrcurile vineții și la rădăcina gîtului vena inimii pulsează ca o chemare să muști și... și...

Au scos brutarii un cuptor de jimbă în gura pieții și aburul aleargă zăpăcit peste tarabe. Sint atîtea brutării roată la Spiridonie, parcă mucenicul asta a fost brutar înainte de a se face sfînt. Spiridoane, taică, ce foame îți poate stîrni aroma de pîine proaspătă, omoară orice altă foame! S-a șters în aburul hulpav și privirea de căprioară hălituită a Eleonorei, nu se mai zărește nici legănarea de solduri a Anisiei, care părea a ghionti dealurile și a învăța lanurile cum să se legene. Toată comoara mea a fost o iluzie, a rămas numai foamea, foamea născută din griu. Mă gidilă sub curea, mă acaparează brutal venind dinăuntru, de unde pare a fi centrul de greutate al ființei mele, îmi suieră în urechi: lasă fleacurile și fă ceva! La comanda ei, toate

birturile din piață încep să emane efluvii de sosuri și de carne friptă, ca niște sfiori cu care trebuie să lupți ca să nu te celuiască.

Cine să poată dormi în această sarabandă organizată anume pentru deslănțuirea viscerelor, cînd și cel mai nenorocit chiosc cu turtă dulce prinău o strălucire de tiplă? Nu știu care flămînd a lansat că omenirea e un imens stomah. Eu nu am sub stern decît o pungă oarecare, dar sărăcia asta de rînză devine cea mai crudă instigatoare:

— Fură, prea cînstătile, dacă nu ai încotro!

— Doamne apără, nu ne duce pre noi în ispită!

— Omoară, lașule, căci foamea înseamnă de fapt moarte. E legea de bază a junglei.

— Doamne, uu-ți face patul pentru culcare pe fulgii norilor, tu care nu știi ce înseamnă foame, povestește-i acestei rîșnite pe care în înțelepciunea ta egoistă ai blestemat-o să macine veșnic, fabula cu mirosul bucatelor. Caută ceva prin versetele bibliei și nu ne duce pre noi în ispită că se scurge pe girle tot ce mi-a băgat în cap părintele Pastramă în orele de religie!

Se zice că bucătarii, din cauza inhalării mirosurilor se simt sateșiți... mă așez în ușa birtului „La mascurul cu zuluți”, patron Ghiță Chistol „inventatorul borșului cu stir și al chiftelelor cu sos”. Intră și ies oameni necăjiți. Încerc să vînez divinul abur de bucătărie.

Nici o ameliorare. Fabula cu înțeleptul care se hrănea efectiv e o invenție de scriitorul său. Părăsesc inscripția indicatoare a birșăului poet „Intrare pentru ieșire”.

Trec pe la cele cîteva tarabe din piață să cercetez marfa. Cum dai prunele? Nu mai gusta atîta să nu ti se aplece! Nu-s acri strugurii, lele? Aracan de mine, da-mul ai de gînd să mai ciugulești? Nu ți-e de cumpărat cît de pigulit, doar nu-i fi în luna optă să-ți dau de poftă! Mai stii! ride muiera de la prune. Hai, gustă și de la mine! Mă invită stîrb un moșneg cu dimerlia de grăunte între picioare, neștiind hodrogul că în dorul mămăligii mai ronțăie omul și grăunte.

Mă strecor în noaptea sufocată și mi se pare că toți oamenii de pe străzi mestecă din fălci, încît li se preling șuvițe mustoase pe la colțurile gurii, că toate firmele și reclamele proțăpate la vedere au drept scop satul, că nu există vitrină care să nu te îmbie: alege, omule, îndestulează-te!

documente

UN MANUSCRIS NECUNOSCUT AL POEZIILOR LUI GH. ASACHI

„Întiile mele compuneri românești sînt din 1812 din care unele pe rînd, răzicite, s-au fost publicat. Inaintindu-mă cu această cercare, în deosebite le-luiri scrise, doresc a îndemna pe iubitorii de poezie să prin a lor talent să îndeplinească un ram atita de placut carele spre bine va înrîri asupra limbei și haratirul compatrioților.”

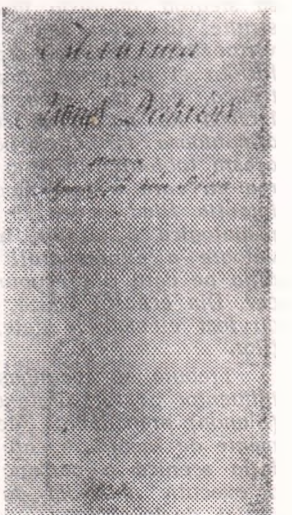
Din prelața scrisă de Gh. Asachi la ediția din 1836 a poeziilor sale.

Importanta colecție de manuscrise aflată la Arhivele Statului din Iași și-a îmbogățit de curînd cu un valoros manuscris original intitulat Alăuta a lui Arviru Dachieanu, poeta Arcadie din Roma, 1820.

Manuscrisul are 66 pagini de format 11/18 legate în scoarțe de carton formînd un carnețel ușor de purtat în buzunarul hainei. Condițiile de păstrare pînă a ajuns la Arhivele Statului se vede a fi fost nu prea prielnice deoarece cartonul scoarțelor este atecat de carii, iar hirtia îngălbenită. Pe unele lei se văd urmele de picșuri de luminare. Cerneala întrebunțată la scrierea din 1820 de culoare rădăcinie, iar modificările cu cerneală mai neagră.

Filele 59, 61, 63 și 65 pe care este scrisă poezia „Meditație” par a fi anexate după legarea în scoarțe, pe ultima pagină (66) și pe scoarța de la sfîrșit fiind însemnări din 1821.

Manuscrisul cuprinde un număr de 27 poezii scrise de Asachi între anii 1819—1820 și cîteva însemnări din anul 1821. Scrie cu îngrîjițe de mîna lui Asachi, poeziile poartă mul-

te modificări făcute ulterior de Asachi. Unele au fost incluse în edițiile ulterioare, altele au rămas nepublicate.

Poeziile în general nu au titlu, afară de cea de la pag. 13 intitulată ulterior Iarna, pag. 22 Sonet, pag. 27, Fabulă, pag. 42, Anacreontică pag. 49, Minciuna ochilor, pag. 56 Rugăciunea unei maice pentru moartea fiului său, pag. 58 Cătră un arbore și pag. 59 Meditație.

Unele poezii poartă și data cînd au fost alcătuite și locul de ex. la p. 2 Cozmesti, septembrie 1819, sau simplu 1819, sau 28 noem. 1819, pag. 9, 24 ian. 1850, la Fabulă, 31 dec. 1820 la poezia privitoare la limba română (pag. 52) iar la aceea trecută pe pag. 66 „Doblița 1821, miercuri 6 iunie înaintea mezului-noptii”.

Gh. Ungureanu

(Continuare în pag. 8-a)

H A I T A

fragment din romanul cu același titlu de AUREL LEON

pe „redacție”, să audă cei care au urechi și să vadă curioșii ce înseamnă să ai fecior reporter la ziar și acest fecior al tău să aibă mustăcioară copiată după John Gilbert și pălărie ca Maurice Chevalier — să nu-ți fie de deochi!

— Noaptea asta am de lucru, țipă Mișu oarecum satiric, scriu un reportaj extra, lucrez cu secretarul meu.

În urma noastră, chicoti un glas fără urmă de respect pentru condei. Secretarul eram, din acea clipă, eu. În depărtare, un orologiu bătu peste oraș de șase ori.

★

„Opinia” era cel mai vechi ziar din Iași. Cel mai vechi din două, „Lumea” apărea în zori, „Opinia” la prînz și tot așa mereu, în fiecare zi, de zeci de ani, ca un blestem. Ce afirma unul, nega celălalt, uneori se ironizau din vîrfurile penitei cu expresii căutate. Incolo se înțelegeau perfect. După mine, ambele erau ziare destul de bine făcute, chipeșe chiar. Colaborasem cu ceea ce ziaristii numesc firimituri, la amîndouă, strecurîndu-mi pe furis producțiile în primitorarele cutii de la intrare, dar într-o redacție nu intrasem încă. Le dădusem doar trcoale ca unei femei cu prestigiu în carțier și cu bărbat căpcăun.

Cînd domnul Mișu îmi ordonă să-l urmez pe spirala scărilor înguste, cu nasul în ciorapii lui subțiri de mătase conabile, simții un fel de leșină ca în tîrnul de parașutare. Am intrat într-o cameră pustie, cu mese puchițate de cerneală și cu ghemotoace de hirtie aruncate peste tot. Mișu se repezi ca turbat la telefonul-dulap din perete, învîrti manivela și începu să ceară comisariatele de poliție, pe toate cinci. Discuta degajat cu cei de la capătul firului, îi drăcuia. Înțelesei că face totul ca să mă epateze. La al treilea dădu peste un caz. Se pare că el o înjunghiasse, se pare că ea fusese dusă la spital în stare

ca pe fruntea înfierbîntată. După ce își desăvîrși ultima frază, alegîndu-și complimentele în raport de predicat, mă descoperi potrivitîndu-și monocul care tremura ca un parbriz de Ford hrentuit.

— Dumneata cine ești?

— L-am lăsat pe amicul de la a treia să vorbească la bec și m-am prezentat demn:

— Sînt... sînt secretarul lui domnu Mișu.

Monocul căzu în snur, arcada rămase albă, văduvă. Domnul începu să rîdă la început chinuit, apoi din ce în ce mai în voie. Risul i se decanta în trăsăturile căzute ale feței, curgea în cutele hainei, care păru deodată cu vreo două numere mai mare. Rîdea și docul alb. Zîmbii și eu decent.

— Secretar al zis? Secretarul ăstuia, al lui Mișulică?

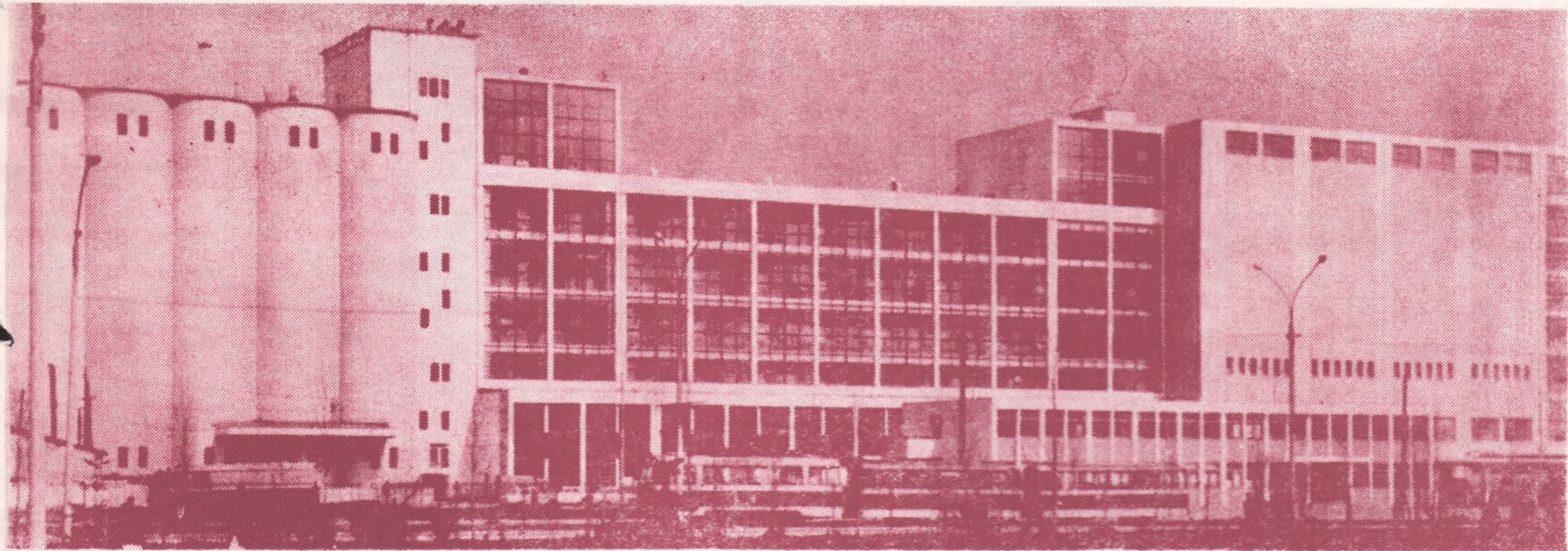
Își regăsi monocul și mă cercetă pe îndelete, insistînd ca toți miopii, poate ca să înțeleg la ce servește monocul. Privi în jur. Îi citii pe obraz regretul că nu are marțori la scenă. Ar fi meritat. Fusel sigur că o va reconstitui pentru un haz mai copios, văzui sfîrtarea memoriei de a retine cît mai mult ridicol. Amănuntul acesta mă rânî.

M-am trezit singur în răcoarea serii. Primul gînd a fost să fug din oraș, să ies undeva la lărgime și să merg toată noaptea în neștire. Singura condiție: să simt că mă învăluie, indiferentă, respirația caldă a cîmpului și să nu mai aud veselia hlizită a bătrînului cu monoclu.

Multe orelogii ale Iașului băteau fiecare în felul său de opt ori. La această oră îmi depusesem mandatul de secretar.

Era ceasul promenadelor curative pe Lăpușneanu, artera plimbăreată de toldeana a Iașului. Multimea fierbea culori, efluvii parfumate și vorbe, afișînd o veselie fardată. Am ezitat să mă arunc în torentul laminat de ziduri. M-am tras instinctiv către piața Sf. Spiridon, acolo erau struguri,

COMBINATUL DE MORĂRIT ȘI PANIFICAȚIE • IAȘI

Construcția Combinatului a început în anul 1964, iar probele tehnologice au început din vara anului 1967.

Combinatul se găsește amplasat în zona industrială, pe o suprafață de 4,5 ha, și se compune din următoarele secții:

1. Moara, cu o capacitate de 220 tone/24 ore;

2. Secția de fabricarea biscuiților, cu o capacitate de 32 tone/24 ore;

3. Secția de fabricare paste făinoase, cu o capacitate de 32 tone/24 ore;

4. Secția de fabricare a piinii, cu o capacitate de 60 tone/24 ore. În cadrul acestei

secții, este amplasată și o linie de fabricarea grisinelor, cu o capacitate de 4 tone în 16 ore.

Prima unitate pusă în funcțiune a fost moara, care produce 4 sortimente de făină (făină albă, făină grifică, făină intermediară și făină neagră), ce asigură materia pri-

mă pentru celelalte secții.

În cursul anului 1969, s-au dat în funcțiune și secțiile de fabricarea biscuiților, a pastelor făinoase și piinii, iar din trimestrul II 1969, a început fabricarea grisinelor.

Noua unitate a fost dotată cu linii tehnologice moderne, într-un grad avansat de auto-

matizare. Proceele tehnologice folosite sînt la nivelul tehnicii moderne. În prezent, Combinatul produce un număr de 20 sortimente diferite, care se livrează și în restul țării, iar începînd din anul 1969 se exportează paste făinoase.

Pe lângă aceste sortimente urmează ca, tot în acest an, să se mărească numărul de

sortimente de biscuiți, de la 4 la 14.

Acestea vor fi puse la dispoziția consumatorilor sub formă de preambalate, cu un ambalaj atractiv, avînd următoarele denumiri:

IAȘI, NICOLINA, BUCIUM, DESPINA, CHIRIȚA, DĂNUȚ, SIRET, VERONICA etc.

MAGAZINUL DE PREZENTARE ȘI DESFACERE A FABRICII DE CONFECȚII IAȘI

Strada Ștefan cel Mare
nr. 13

vă oferă:

Un sortiment bogat de articole pentru toate sezoanele:

— Pantaloni din tergal, stofă, fire fine lină 100%, doc, stofă ski, țesături de vară diferite.

— Cămăși: zefir China, Spartacus, zefir caro, flanel Polar, dîftină copii, Aurelian, Donca.

În cadrul acestui magazin, se pot găsi și:

— impermeabile pentru femei și bărbați; costume-taior pentru femei; sacouri bărbați; raglane din rejon pentru femei și bărbați; canadiene pentru femei și bărbați; veste pentru bărbați și adolescenți.

— Cămăși din fire fine: Vucova, Titus, Fulgus.

— Cămăși din rejon. În cadrul magazinului există un atelier de retuș pentru modificarea pe loc a pantalonilor.

Se iau comenzi pentru talii excepționale la pantaloni.

OFICIUL PENTRU CONSTRUCȚII DE LOCUINȚE PROPRIETATE PERSONALĂ

aduce la cunoștință tuturor solicitanților care doresc să-și construiască apartamente proprietate personală, că s-au pus în vânzare următoarele blocuri cu dare în folosință în trim. III și IV 1970:

— Cartierul Tătărași:
Blocurile O 9; O 10; M 1; C 2; și U 2; U 3.

Categoria I-a de confort cu 1, 2, 3, și 4 camere.

— Cartierul Socola—Nicolina:

Blocurile R 1; R 2; R 3; categ. I de confort cu 2 și 3 camere;

Blocurile G 7; G 8; F 4; H 11; și L 2 — categoria a II-a de confort, cu 1, 2 și 3 camere, precum și

Blocul A 16, categoria a III-a de confort cu 2 camere.

În acest sens, doritorii se pot adresa la Sedlul Oficiului din strada Cuza Vodă, nr. 53, telefon 13.424.

INTREPRINDEREA „TEXTILA“ • IAȘI •

Produce și livrează pe bază de repartiție:

— fire in-cinepă-iută;
— țesături in-cinepă-iută;

— saci din in-cinepă-iută;
— sfoara diferite sortimente.

Produsele sînt de cea mai bună calitate.

OFICIILE POȘTALE

primesc abonamente pentru anul 1970 la revista

„C R O N I C A“

săptămînal politic - social - cultural

INTREPRINDEREA

FORESTIERA

Intreprinderea Forestieră Iași este o unitate economică industrială interjudețeană, ce coordonează și gestionează exploatarea, transportul și industrializarea lemnului din județele Iași și Vaslui. Împreună cu inspectoratele silvice (unul la Iași și altul la Vaslui), este pusă în valoare bogăția forestieră a celor două județe, trimițându-se fabricilor socialiste: busteni pentru furnir și derulaj, busteni pentru gater, lemn de mină, silpi, lemn pentru celuloză, lemn pentru plăci aglomerate, lemn pentru chibrituri și creioane, lemn pentru construcții rurale etc. După ce, printr-o sortare atentă, se extrag sortimentele de lucru, adică acele sortimente care urmează a fi prelucrate în fabrici sau care vor servi șantierelor de construcții, agriculturii etc., se valorifică tot restul de lemn din parchete, în lemn de foc fasonat în steri sau fasonat în grămezi.

După ce un copac a fost doborât, acesta este secționat astfel ca să se obțină sortimentele cele mai valoroase, apoi începe mișcarea. Tractoare V-650, dotate cu instalații de ridicat, scot lemnul din pădure în depozitele de la mar-

gina parchetelor. De aici, produsele se transportă cu autocamioane până în depozitele finale din stațiile C.I.R., de unde se încarcă în vagoane și se expediază beneficiarilor de repartiții. Cea mai mare parte din buștenii de gater precum și lemnul subțire de construcții apt pentru a fi transformat în dulăpași pentru lăzi, se expediază la U.I.L. Cîrcea, care este unitatea de industrializare a I.F.-ului Iași. Aici, lemnul este transformat în cherestea, lăzi, parchete, buloaie, budane și multe alte produse.

Peste 30% din produsele I.F.-ului Iași se exportă în numeroase țări europene, asiatice și africane.

Activitatea de exploatare forestieră s-a soldat și cu o substanțială îmbunătățire a mijloacelor de transport din zonele forestiere. Pentru transportul lemnului cu autocamioanele, s-au construit 385 km. de drumuri forestiere, care au devenit drumuri de uz general, inclusiv de uz turistic.

INTREPRINDEREA FORESTIERĂ IAȘI ESTE INTERESATĂ SĂ ÎNCHEIE CONTRACTE DE COOPERARE CU UNITĂȚI PRELUCRĂTOARE, ÎN SCOPUL ÎNTOȘIRII SUPERIOARE A LEMNULUI.

A GENȚIA O.N.T.

Agenția județeană de turism Iași organizează excursii pentru petrecerea revelionului la următoarele cabane:

— Rarau, Durau, „7 Noiembrie”, Dochia. Costul pentru o persoană este de lei 275, în care se includ:

— transport cu autocarul
— meniu revelion
— două cazări
— două dejunuri

— o cină
— un mic dejun
Plecarea va avea loc la 31 decembrie a. c., ora 6, iar întoarcerea

la 2 ianuarie 1970, ora 21. Înscrierile se fac până la 10 decembrie.

Informații suplimentare se obțin: telefon 15.236 Agenția O.N.T. Piața Unirii, Iași.

CĂRȚI NOI

AUREL MIHALE — *Fantastica aventură*, Editura tineretului, lei 4,75.

IMMANUEL KANT — *Critica rațiunii pure*, Editura științifică, lei 31,00.

MIHAIL SADOVEANU — *Locul unde nu s-a întâmplat nimic; Demonul tinereții; Omul din lună*, lei 9,50.

CONST. CRIȘAN, VICTOR CRĂCIUN — *Literatura română în lume*, Editura Meridiane, lei 8,50.

COLECTIV — *Tineretul și idealul moral*, Editura Academiei, lei 14,50.

BUNA ZEVI — *Cum să înțelegem arhitectura*, Editura tehnică, lei 28,00.

SOHN S. MURPHY — *Inițiere în programarea calculului*, Editura tehnică, lei 9,50.

COLECTIV — *Biogeografia*, Edit. științifică, lei 27,00.

SUB. RED. O. FODOR — *Biologia moleculară și medicina modernă*, Editura Medicală, lei 24,50.

LITERATURA ROMÂNĂ VECHIE, 2 vol., în col. Lyceum, lei 11,00.

C. BRĂILOIU — *Opere*, vol. II, Ediție bilingvă, lei 18,00.

PETRE CRISTEA — *Pele, Brazilia, fotbalul și samba*, Editura CNEFS, lei 7,25.

COLECTIV — *Alianța clasei muncitoare cu țărâna muncitoare în România*, Editura politică, lei 37,00.

... — *Probleme ale învățământului profesional și tehnic (culegere)*, Editura Didactică și Pedagogică, lei 5,00.

PE ECRANE ÎN LUNA NOIEMBRIE

CINEMATOGRAFUL „VICTORIA”

— MAI PERICULOASE DECÎT BĂRBAȚII, o producție a studiourilor engleze, realizată de regizorul Ralf Thomas și avind în rolurile principale pe Richard Johnson, Elke Sommer, Sylva Koscina și Susanne Leigh. Film polițist. (3 — 9 noiembrie)

— PARIA, coproducție franco-spaniolă semnată de regizorul Claude Carliez, cu Jean Marais și Marie-José Nat în rolurile principale. Film de aventuri. (17 — 23 noiembrie)

— TESTAMENTUL DOCTORULUI MABUSE, un film polițist de Werner Lingler (R.F. a

Germaniei). (23 — 24 noiembrie)

CINEMATOGRAFUL „REPUBLICA”

— STELELE DIN EGER, producție a studiourilor din R.F.G. Regia: Zoltan Varkonyi. Film de evocare istorică. (3 — 9 noiembrie)

— ATENTATUL DE LA SARAJEVO, producție a studiourilor din Belgrad. Regia Fadil Hadzic. (17 — 23 noiembrie)

— BARBAȚI ÎN DEPLASARE, un film-scheci semnat de Grișa Ostrovski și T. Stoianov (R.P.B.), cu Nevena Kokanova în unul din rolurile principale. (24 — 30 noiembrie)

CINEMATOGRAFUL „ARTA”

— VIRIDIANA, de Luis Bunuel (Spania), cu Sylvia Pinal (în rolul titular), Margarita Lozano, Francisco Rabal, Distincți cu „Palme d'Or” la Cannes în 1961. (3 — 9 noiembrie)

— AGONIE ȘI EXTAZ (reluare — 10 — 12 noiembrie)

— LA DOLCE VITA (reluare — 13 — 16 noiembrie)

CINEMATOGRAFUL „COPOU”

— OMUL CU ORDIN DE REPARTIȚIE — o producție a studiourilor poloneze. (3 — 5 noiembrie)

— OPERAȚIUNEA BELGRAD, film produs de studiourile jugoslave (6 — 9 noiembrie)

A D A S oferă:

— asigurarea complexă a gospodăriilor cetățenilor;

— asigurarea autoturismelor și motocicleturilor;

12 forme de asigurări de persoane, din care cităm:

— asigurarea mixtă de viață;

— asigurarea mixtă de viață și suplimentară de accidente;

— asigurarea familială mixtă de viață;

— asigurarea cu termen fix;

— asigurarea de rentă pe timp limitat;

— asigurarea de accidente;

— cu sume fixe;

— cu sume convenite;

— asigurarea de accidente turist;

— asigurarea de invaliditate și economie și altele.

NICOLAE
MILORD
„Toamna”

MATEI CALINESCU

ACT

„It was my thirtieth year to heaven”
DYLAN THOMAS

Să scoatem oglinzile din casă și să le punem în ploaie chipuri de frunze și ape și miracole verzi surisuri cum imi erau genunchii după ce urcasem în patru labe dealul verde și săruturi cu gust de clorofilă

lume și roind prin cristalul deodată-nviat.

Vom innota așadar în frunze poate zgiriată de ghimpii salcimirilor care rup de altfel și norii proteici, ne vom lăsa urechile străpuse de burghiul aigintiu al apelor matinale și-apoi incet ca inecații vom fi împinși deasupra corurilor întâmplător ne vom izbi suavele prăștii ale ciripitului.

Scena se va muta fără indoială într-un arbore anume (în salcimul cu îngeri care-atină cu capul în jos?), dar nu trebuie uitat nici teiul care ne lovea timpla cu pumni de solemne nici tinărul castan care-ncearcă să pară foarte solemn,

Spectacolul acestor ploii de iunie repetat de cîteva ori pe zi cu păsări ude și nemaipomenite aventuri vegetale mă făcuse să uit.

Sint amețit de pulsația zilelor și nopților mereu mai repede defigurându-mă cu rafelele ei de cenușă retezându-mi privirile cu fulgere albe și negre smulgându-mi voci din auz și însingurându-mi limba.

Oricum ne mai atrag deocamdată mirajele arborilor metamorfozele în verde sfîșit n-am fost încă izgoniți din virtejul de frunze timpul ne-mpuținează aici cel mult cu un secol — două și fără ca măcar să ne dă m seama.

ADRIAN MUNȚIU

MOARTEA OIERULUI

Eu nu mai seamăn cu nimeni. Înținericul mi-a furat orice chip, nu mai mă găsește nici o rană. Totul a'eargă după urma mea, dar nimeni nu mă ajunge. Vămile au pus între noi chipuri străine stinci cu mușchi de metal, pietriș cu lină de oaie. Sint ca oglinzile apei. Tinjesc după o clipă pămîntescă lutul din mine să se facă iarăși carne. Fețișoara lui, spuma laptelui. De-aș fi știut să sînger mai frumos aș fi trecut prin turme alb ca o depărtare. În toate, în toți minunea mea ar fi găsit un chip. Cerul e sus, pămîntul este jos și astfel nu s-a mai născut în mine un om, ci doar o statuie, un zeu de jertfă, un mit de baladă. O, resemnare oarbă de ce-mi semeni! Mîinile sint sălcii cu chipuri de zei, dar sălcile nu mai minuiesc ciomege, n-am lupii mei cu care să mă s'nger, n-am frigul meu să tremur. Foame, sete, totul s-a risipit. Pe deasupra trec vînturi, mă caută herghelii fără somn, eu dorm și pentru ele. Și mă vindec că sint și prin ceva al lor.

ILUMINARE

Nu, n-am uitat, Atîrnă liliaci de tavane, bidonul cu gaz d'n padea s-a crăpat. Chinga albastră a cailor bate din aripi pierdută, Peste copite noaptea tîrîie o umbră de ciută, Minunea mea cu vîrste oarbe se naște frumoasă Prinsă în cuie de geam, prinsă în pine de masă. O, mîinile întinse în jur ca o cupă Alit de subțiri sint că stau să se rupă Și lacome, mîngîierile toate imi sună Cînd le atînge cite-un licăr de lună.

CRISTIAN SIMIONESCU

SECRETELE

„Se-nmormintează-n caos întins fără de taine”

adumbrește-mi drumul cu măști măștile să țipe lung și înăbușit nu cum bolboroseala inecatului altfel de curgere, fără de jertfă

ochii să treacă Rogvaivul fără ură cum crivățul cîntă prin arbori ironic, trecerea să nu fie copilul torturii, imoral ar fi să aud gemete șubrede precum cugetarea oitei cînd cade lupului

innobilarea nu fie un drum de glod și nimeni să nu poarte onoarea cum cidul, foșnetul unei lacrimi ar fi fără purtător, această trecere să fie doar trecerea chiar dacă în umbra unei piramide s-ar auzi capul spart al unui frumos copil.

SPAȚIUL NEJUCAT

mă încordez, mimului hrană încordarea mea el ar fi bolnav de coșmar de l-aș lipsi de lacrimă Soarta sa nu este a sa chiar dacă mila mea ades orgoliu îi este pină cînd te vei sprijini de mine? Foșnitorul gîndac imi urmărește mersul ideii în minte curajul lui este suplu ca trupul udului melc Dacă i-aș spune mimului adio s-ar sinucide mimul chinuitor imi face glodul umilindu-se tocmai acum cînd îl prinde transa voi fugi căci evitase spațiul nejucat Vai, logică dar vina mea mai mare vinei sale?

MARCEL MUREȘEANU

PE RAMURĂ

Să mergem, dar, acolo în cetate și să-mi prezici cum voi muri de greu și cum va arde-atuncea jumătatea de lună, ce venea în locul tău.

S-or istovî și idoli de lemn, chiar scutul cel de vorbe va cădea cînd, pură, imi vei face semn să-nghit jărătec bun din palma ta.

lubitul se va zbate pentru chin, să se prefacă-n cal sau balaur, de-ajuns vor fi o șoaptă, un suspin pe ramura cu merele de aur.

SCRISOARE

Iți scriu scrisoarea asta de departe, cînd nu mai stau în preajma mea nici viii, nici morții și păreriile deșarte de rău, n-acopăr fața poeziei.

Doar voga presimțire că pierdută aceluși somn și viselor lungane, simți o plăcere dulce, nedurută, niște dorințe aprige, golane,

mă surpră cînd tirziu odihna moartă nu-mi mai trezește-n suflet nici o stare, cînd măsurînd odaia cea deșartă te-aș mîngîia cu-atita tristare.

Și nu mă pot lipsi să nu te-ating pină la git cu palmele curate, sunînd în noaptea umărului sting dorul meu gol și-nvins pe jumătate.

CURIER

15 POEME

Publică tinărul poet Dan Rotaru (Plinaul oglinzilor, Argeș, septembrie 1969, pag. 13) care dovedește predispoziție pentru claritate, pentru un limbaj accesibil. Ciclul e în totalitate o meditație asupra timpului interior care crește și care se confundă cu însăși viața: „Ne a-dîncim odată cu anii./ Cei scufundați se prefac în statui/ pe care/ de la un timp/ le luminează doar singele nostru”. Simbolul oglinzii se realizează prin sedimentarea de stări lirice, prin aglomerări de fapte. Oglinza devine o nouă conștiință, un spațiu al reflecțiilor și un mod liric de a semnifica. Ea înregistrează, culege imaginile pe care apoi le restituie într-o formă apropiată realității. Dan Rotaru a introdus în suprafețe le din ramele oglinzii aventura poetică, confesiunile cu sentimentul că se descoperă și descoperă o lume. De la plînsul sincer la elegie și la o totală singurătate el sondează dincolo de cuvînt, neliniștea, spaima, pulsația materiei, metamorfoza continuă a sentimentelor. Plînsul erotic e autentic: „Absența ta, ce-mi locuiește ochii./ Cuvintele și urmele și gîndul./ Rănește aerul în partea stîngă.../ Te-nchibotesc: cu trupul bandajată.../ te-ai consuma pină la amintire./ precum zăpada părăsind-o gerul/ Știi? Păsărilor a-rigii le-au crescut./ Ca zborul să și-l vindece cu cerul.../ Absența ta imi invadează singele/ și-mi izgonește gîndurile în tine./ Rănit de trup, de la un timp meren/ sufletul meu holeşte lîngă mine” (Plîns VI, Pentru Laura).

MINI-SUSPENSE

Deși bine intenționată în încercarea de a oferi cititorilor săi o recreație spirituală prin publicarea unei povestiri poiziste, revista Tribuna nu reușește decît să ocupe inutil spațiul sectorului proză, din cîteva numere, cu un surrogat de literatură de fascicol, unde se reia o întâmplare produsă pe bandă rulantă în romanele colecției Aventura. Căci, dacă în povestirea Rebus la Mamaia nu se insistă deloc pe jocul deducțiilor (cei doi anchetatori nu ne utulesc nici prin logica lor, nici prin vreaun spirit de observație infailibil), ne-am aștepta să ni se ofere măcar o narațiune vie, plină de surprize. Dar, din păcate, acțiunea este perfect previzibilă, iar criminalul comite parcă intenționat greșeli elementare (printre altele, ca să fie cit mai ușor recunoscut poartă sacou sub soarele torid al Mamaiei), bînuind că fără ajutorul său generos urmăritorii nu vor putea descifra rebusul conflictului. Povestirea ar mai putea fi salvată doar printr-o excesivă bunăvoință a lectorilor, care, ca să le facă pe plac autorilor, s-ar prefăca că sint surprinși de faptul că Petrescu rămîne calm chiar cînd e emoționat profund, sau că locotenentul Nedelea, după prinderea suspectului, poate deveni sensibil la armonia peisajului, exclamînd din cîinci în cîinci mîute: „Frumoasă-i Mamaia!”.

Evident, Florian Oprea și Liviu Ardeleanu au trecut ușor peste cele mai comune reguli ale narațiunii poiziste, reușind să impresioneze mai puțin decît un glonte prost țintit pe învîncibilul Steed.

„POEME INDIENE”

Radu Lupan prezintă și traduce în revista „Luciferul” (18 sept. 1969, pag. 8) un grupaj de poeme indiene aparținînd lui Rabindranath Tagore, Gopal Singh și Humayun Kabir, poezi din generații diferite. Autorul traducerilor face într-o inscripție și cîteva aprecieri asupra literaturii indiene și asupra poezilor traduse. Literatura indiană a exprimat totdeauna „o complexitate a gîndului și a mișcării afective...”. Ca o noutate: „poezia modernă indiană a desacralizat lirica lărară a o prozaica”. Retinem dintre traducerile lui Radu Lupan poezia lui R. Tagore Cîntul meu: Cîntul meu, Copile, te va cuprinde în muzica lui ca scumpele brate ale iubirii./ Cîntul acesta al meu îți va atînge fruntea ca un sărut de binecuvîntare/ Cînd vei fi singur va fi alături de tine și-ți va

corespondență literară

Cezar Diamandy: Aji raiat o achită umoristică începînd des-tul de bine, iulind în seriose pretențiile eroului de a desco-peri „o dragoste ca în filme”. Și atunci umorul a devenit involuntar, jucîndu-vă o iarăș ne-dorită.

M. O. — Vaslui: „O, de cînd aștept clipa mea pură/ să mă treacă cu nisipul prin clepsidre/ și să curg în candori lichide/ ca să mi se preschimbe forma altă de dură”. Și cîi o să mai aveți de așteptat încă dacă n-o să evitați verbozitatea necontrolată, sintagmele artificioase care ascund idel poezice abozie de multă vreme.

Gabriel Stănescu: Vă răspundem publicînd una din poeziile trimise. Țineți-ne la curent cu noile dv. realizări.

Brîndușoiu Const.: Versurile scrise „de-a înțaralea”, cum sîncur mărturisii, adică volt prolix, cu alăturări foizate de cuvinte (vreasc casani, de pildă) nu ne-au convins că aveți de comunicat altceva decît banalitățile întristătoare de acest gen: „De ce viața imi crește în anii și se acurtează/ pe timp ce crește”? Concluzia firească este că ați căpătat deprinderea inutilă de a așterne orice pe hîrtie, conform principiului: „mă apropii de orice spre a nu sta”.

M. E. — Iași: Flăcări de moarte ca și Mai lasă-mi doar o clipă, nu sint decît texte mediocre de romanțe. În ciuda bunelor intenții exprimate în scri-aoare, nu sint semne care să vă îndreptățească să continuați exercițiile.

I. T. Corbanu: Dacă vă mai putem ajuta cu ceva reproducem aceste două versuri: „Privighetorile mălăstre/ Dansează pe strune albastre”, în speranța că ne veți înțelege exact.

Dani Costin: Elegiile trimise au nevoale de o slăbire mai al-gură și, mai ales, de evitarea atributelor uzate.

Const. Deheleanu — Săvișin: Hotărît, tresprezece nu v-a purtat noroc de data aceasta. Noi și cavernele pare a fi o frază desprinsă dintr-un manual de zoologie. În rest, enunțuri de filozofie letină ce sună în coadă cum nu se poate mai dez-acordat.

Ion Alex. Durac: Se pare că nu aveți de loc nevoale de încurajările noastre pentru a alerga necentenii după pezele. În ce ne privește, ne-am convins de mult că nu aveți nici o șansă. O spuneți chiar dv., cuceritor de înconștient: „Și curge timpul și mă umple de iubire/ De sus în jos, de jos în sus”.

I. C.

desen de CONST. CIOSU

documente inedite GHEORGHE ASACHI

(Urmare din pag. a 6-a)

In prefața ediției din 1836 Asachi afirmă că acele publicate sînt „cite au scăpat locului anului 1827”. Manuscrisul pe care îl prezentăm face parte desigur tocmai din acele salvate la marele incendiu de care a avut mult de suferit Iașul la acel an și care a mistuit și casele școlii domnești în care locuia și Asachi la acea vreme.

La pagina 52 din manuscris, se găsește scrisă de Asachi și dataată, dar fără titlu, poezia pe care în ediția din 1836 o va publica, cu modificări și titlul: La introducerea limbii naționale în publica învătătură Sonet, iar în ediția din 1854 cu același titlu înscrinduse și anul 1828. În manuscris poezia e dataată 31 dec. 1820 prin urmare este vorba de cursurile de inginerie pe care le-a ținut Asachi în limba română la școala domnească care funcționa în casele amintite mai sus.

Iată de exemplu, textul acestui sonet așa cum se află în manuscris, datat 1820, după care îl reproducem cum a fost tipărit în prima și a doua ediție a poeziilor lui Asachi unde e datat 1828:

„31 dec. 1820.

Cele neguri ce-s în Fleghemonului¹ născute
A lor aripi întinsese preste
Dachii cimpli
Iar fantomă al rătăcirii
Ține lung timp îngnată a
Romnilor vîrtute.

Muzile în nemernice spăimîntate
Imbla și mute
Ne-ndrăznind Idioma² patrii
din cenușa ei s-învie
S-auză numai oitării în-
fiorată armonie
Din scrăsnire a zavistii
ce-a ei limb în sînge
ascute.

Dar luceafărul lui... și...³
Întorc vederea

Între care acum străluce
adevărului idea
De atunci cînd a sale au
sîrmat lălate liere
Ș-așteptînd Moldavia zloa,
cînd a ei căzu schinteia,
Îndălînd ochii spre stele,
c-un suspin de mîngădere,
A vieții mele zis-au zloa-
întăi va li aceea”.

Ediția din 1836:

„La introducerea limbii
naționale în publica învătă-
tură”.

Sonet

Cele neguri ce-s în rîpa
Aheronului născute,
Alor aripi întinse prest'a
Dachii cimpie,
Iar fantomă a nopții oarbe
prin un somn de trîndăvie
Ținea mult timp îngnată a
Romnilor vîrtute.

Musele-n nemernicie spăimîntate
umbra și mută
Neputînd a Patrii limbă
din uitare să învie
Și păstorii numai singuri
cu-nristată armonie
Romănesc răsura cîntic
pre cîmpol și alăute.

Însă pronla-ndurată au
sîrmat lălate liere
S-a doritulul luceafăr ni
rasare acum scîntea
Ce pre soarele menește de
la depărtate sîere

Așteptînd Romnii zlua,
cînd văzură raza-nlîia,
Îndălînd spre cerul ochii
c-un suspin de mîngiere
„A-nvierii noastre, zis-au,
zlua-nlîi va li acela!”

Prezentarea succintă care
s-a făcut acestui important
manuscris desigur că va a-
trage atenția cercetătorilor
literari pentru a li folosi
la stabilirea unei ediții cît
mai complete a poeziilor
lui Asachi și totodată a
constituit un modest omă-
giu „veteranului literatu-
rii române”, Gheorghe A-
sachi, de la a cărui moarte
se împlinesc anul acesta o
sută de ani.

DEBUT

Confruntăm pentru prima
oară pe semnatarii acestor
versuri cu cititorii revistei no-
astre, avînd încredere în îm-
plinirea promisiunilor ce se
întrevăd, încă timid, în în-
cercările lor de a-și găsi în
poezie un drum propriu.

NEDUMERIRE

GABRIEL STANESCU

Am cerșit copacilor
liniștea rodului
împleticindu-mă-n culori,
morilor de vînt
gesturile văzduhului,
alunecînd în foșnet de stele...
Prin galoanele luminii
mi-am pierdut tiparele pașilor,
am sărutat stînci de sîdef
înșurubate-n cercei de alge și sare,
am traversat în tăcere
catargele cerului aromînd a luceferi,
am slugărit soarelui
rostogolindu-mă-n dimineți rotunde
peste cearcăne de foc,
cicatrizat de neliniști
ca să-mi adun una cite una uneltele...

Și acum de ce-mi cîntă
din glezne de pădure privighetoarea?

PLECARE

MAGDALENA CONSTANTINESCU

Plecarea ta a săpat un tunel
Cu apă colorată la intrare
și fiecare obicei își pierde rădăcina
aici unde copacii cresc în aer.
Nu se mai aude nimic,
întunericul cu fața întoarsă
îți ronțăie absența.
Pe lingă pereții liliacii licioși
împodobesc galeriile galbene
atît de galbene încît izbucnește aurul
din vulcanul ochiului atîns.
Răsturnată așteptare, fosforescență
în care vinătoarea suprafețelor moare
și moale îmi cade în mîini
această plămădă de planete.
cîntătoare în unghiiu pămîntului
unde am făcut foc să-mi fie cald
să mistui bulbul necopt
și visla neagră.

Plecarea ta a născut un fiu,
și a bătut fiii apelor și a mîncat pereții
și-a adormit în fagurii frigului
și a plecat, și a plecat...

OCHELARI

VICTOR TEIȘANU

Pe pagina a 7-a să citești anunțuri
„Vind ochelari sau cumpăr... o, poftim,
ia ochelari pentru bătrînii tineri
pentru omor și rugi sau vicieim”.

Și-n piață noaptea hoții cum înjură
tarabele cu ochelari se răzvrătesc,
o clipă sînt privite cu măsură
și-apoi devine totul vis dantesc.

Iubita mea, un cîmp imund e-acesta,
flămînde sînt ființele ce mor —
se nasc ca să privească prin lentile
ideea de nesfînt a tuturor...

Ci eu acum de norul tău de vorbe
în sufletul mișcării interpus —
uite, așa se împlinește destinul,
ucis de cite sînt în plus.

NOCTURNĂ

FLORIN MIHAESCU

Vintul a ferecat lumina incandescentă
a Lunii,
și stelele au ris
cu simetria lor avidă,
de luciu.
Miinile noastre s-au întîlnit
cu scînteierea
venită anume
din adîncul neînțeleș și albastru
al primăverii,
Tăcute, liniile universului
pictau aripi
pe umerii noștri.

DEZNODĂMÎNT

VALERIU MONCEA

Cînd ai uitat să te joci
Ți-a fost sete de tăcere
Atunci vrîndu-mă dragoste
Mi-ai bătut singele
Și ți-ai imbrăcat sufletu-mi,
Făcîndu-mă statuie
Pînă la briu.
Cînd ai uitat să alergi
Ți-a fost sete de odihnă
Și m-ai vrut cerb,
Să-mi poți rupe timpul
Și mi-ai făcut statuia
Pînă la git.
Cînd ai uitat să rîmie
Ți-a fost sete de plecări,
Atunci m-ai vrut zbor
Încîndu-mi cerul în ochi
Și m-ai pietrificat
Cînd ai uitat să te joci...
Cînd ai uitat să alergi...
Cînd ai uitat să rîmie...

DEBUT

cronica literară

Debuturile cele mai semnificative sînt
destul de greu de „prins” în ritmul actual
al aparițiilor, existînd mereu riscul de a
trece peste prezențe demne de remarcat,
în schimbul opririi la nume care deocam-
dată, să nu spună prea mult. Cu Virgil
Duda însă ne aflăm, pare-se, în fața celei
mai concludente afirmări în proza
ultimelor luni. Am spus „pare-se” nu fi-
indcă puternicul talent al prozatorului ar
mai suscita îndoiele, ci fiindcă o apre-
ciere categorică ar putea nedreptăți alți scriitori aflați
în aceeași fază. De fapt, debutul editorial al lui Virgil
Duda s-a produs în 1967, volumul Povestiri din provincie
în care, cum se specifică într-o notă finală la Catedrala,
capitolele Grijile, Vinovatul, Legendă și mit trebuie citate
ca o introducere la recentul roman. O dată cu acesta din
urmă, personalitatea scriitorului își găsește manifestarea
plănată.

Ceea ce se impune de la primele pagini ale romanului
este siguranța scriitorului, rezultînd dintr-o perfectă adec-
vare a mijloacelor la puterea de observație. Prozatorul pă-
trunde metodic în ceea ce constituie lumea numeroaselor
sale personaje, clădînd temeinic, piatră cu piatră, unedi-
ficu care se ridică fără grabă, sub ochii noștri. Din cînd
în cînd, el se oprește să respire și atunci privește înapoi,
reținînd lini și făcînd legături cu celelalte corpuri ale
edificiului. După scurte preambule, mediul începe să se
contureze, personajele își capătă respirația, senzația de
viață devine redomnăntă. Înestrarea lui Virgil Duda
pentru proza de tip obiectiv, remarcată de Valeriu Cristea
în România literară, se reflectă în structura intimă a cărții,
chiar dacă pe alocuri intențiile scriitorului sînt altele. Co-
mentariul destul de abundent nu sugrumă creația, el des-
lășurîndu-se cu precădere în momentele de pauză, cînd
stilul științific, întărînd obiectivitatea prozatorului, trece
pe primul plan:

„Întorși puțin în urmă, trebuie să observăm că în
raporturile lui Andrei cu cumnată-sa, neîncrederea reci-
procă nu era nouă deși, indiscutabil, pînă în acea zi, ea
nu luase asemenea forme lăfșe. În ceea ce îl privea pe
Andrei, neîncrederea se manifesta paradoxal prin convin-
gerea că soția lui Gheorghe (așa cum am arătat și mai
înainte) aparținea altei „familii de spirite”. De partea cea-
laltă era vorba de o neîncredere mai apropiată de cea
tipică. Anume, cumnata îl bănuia pe Andrei capabil de
lucruri urte și asta rezulta din interpretarea pe care o
dădea faptelor și spuselor sale, dar mai ales inacțiunilor
sau abținerilor sale. Nevrînd să-l facem cumva vreo ne-
dreptate, trebuie să recunoaștem că interpretările ei nu
erau lipsite de logică, după cum se va vedea, dar păcă-
tuiau prin aceea că erau cele mai dezavantajoase cu
putință”.

Ca sugestii din Proust și unele înrîdări cu proza lui
Al. Ivăsiuc, Catedrala ne obligă totuși să nu mergem prea
departe în analogii. Cunoscinđu-și exact posibilitățile, Vir-

VIRGIL DUDA „CATEDRALA”

gil Duda se oprește hotărît la anume praguri. Zonele
obscurse, greu de definit prin metode riguroase nu sînt
atinse, scriitorul, stăpîn pe propria vocație, are tăria re-
nunțării cînd terenul pe care se mișcă nu mai e sigur. Este
aici un reconfortant exemplu de seriozitate, de acceptare
și rezistență în același timp la experiment, ilustrative pen-
tru ceea ce formează personalitatea scriitorului.

Prin alte direcții ale sale, Catedrala ne obligă să o
situăm în sfera unor căutări care chiar dacă astăzi nu mai
sînt noi, se așează oricum în istoria mai recentă a romanu-
lui. Structural, am văzut, Virgil Duda scrie o proză „tra-
dițională”, vizibilă în orice fragment am detașa. Ansom-
blu însă, compoziția cu alte cuvinte, trădează și tendințe
inovatoare. Scriitorul nici nu folosește termenul de roman,
preferîndu-l pe acela, mai vag, de ciclu. Un ciclu compus
din patru părți, fiecare cu unitatea ei de sine stătătoare,
dar între care relațiile sînt extrem de libere. Prima parte
are în centru pe Nadia, soția inginerului Burghel, cu a-
venturele ei eroice (Umbrela amănuntelor intime). În cea
de a doua parte, Această apă impură, intrăm în viața co-
tidiană a unei uzine. În prim plan, îl întîlnim pe Andrei,
tînăr inginer repartizat în uzină, urmărît alături în viața fa-
miliară, cît și în preocupările profesionale, unde are de-a
face cu același inginer Burghel. Tot Burghel revine și
în cea de a treia parte, Trepte de tot felul, construită,
cum și titlul o arată, în felul unui „Bildungsroman”. În
sfîrșit, Învingători și învinși, deși pare a se preocupa mai
mult de un alt inginer, Ovidiu, are ca fundal lupta surdă
pentru putere a lui Burghel care îl detronizează pe in-
ginerul șef adjunct al uzinei. Cum se poate vedea, fie și
din această sumară trecere în revistă, două elemente re-
vin cu oarecare constanță, introducînd o relativă ordine
în materia diversificată a romanului. Cel dintîi e, și în
intenția scriitorului, uzina. Titlul, Catedrala, explicat
apoi de motto-ul ales din André Malraux, ne conduce în
același sens. Citatul din La condition humaine interpretează
catedrala ca imagine ideală a uzinei: „Il faut que l'us-
ine, qui n'est encore qu'une espèce d'eglise des catacombes,
devienne ce que fut la cathédrale...”. Ar urma deci să des-
prîndem măsura în care uzina din romanul lui Virgil Duda
se apropie sau se depărtează de înălțimea propusă prin
citatul din Malraux. Prezența continuă și reală în paginile
cărții, uzina depășește funcția de cadru de desfășurare a
marilor și micilor drame, dobîndînd pînă la un punct, o
ponderie în felul „Gropii”, din romanul cu același titlu de
Eugen Barbu. Dar că această uzină ar structura în vreun

fel sensurile cărții, nu numai potrivit motto-ului, de care
putem face abstracție, e mai greu de spus. Lipsa unui prin-
cipiu subordonator ne împiedică și la o prospecție în alte
direcții a romanului. Așa că obiecția de substanță rămîne
cea formulată de N. Manolescu, absența unei idei „condu-
cătoare”.

Cel de al doilea element coagulant al cărții îl aduce
Inginerul Burghel pe care romanierul îl trece, cu o bună
știință a nuanțelor, cînd în straturile ascunse ale materiei
epice, acolo unde nu pătrund decît indirecte aluzii, cînd
în planurile întens luminate, unde puternica so personalitate
domină. Burghel este un biruitor, înrudit cu Ion Marina din
Cunoaștere de noapte, omul de succes social, cunosător
exersat al oamenilor pe care-l prețuiește dar și de care se
folosește, incapabil însă să vadă cu aceeași precizie în
viața de familie. Excelent, primul capitol despre relațiile
soților Burghel, cu studierea paralelă a reacțiilor superfi-
ciale și de profunditate, pune în evidență falsitatea unei
căsătorii, în care partenerii, cu optime intenții, nu văd lu-
crurile cele mai clare: Nadia îndrăgostită de soț, nu-și dă
seama că acesta nu o iubește, Burghel, laolaltă, nu percepe
înidelitatea soției. Capitolele următoare se raportează ex-
clusiv la biografia victorioasă a inginerului. Fiecare capi-
tol vine cu o altă perspectivă, iar la sfîrșit constatăm că
nici un inel nu lipsește din demonstrație, că atitudinea lui
Burghel a fost demontată piesă cu piesă și explicată isto-
ric. Personajul se ridică pînă la mit, mit al puterii, bazat
pe merite dar și pe conjunctură, urmînd obișnuitul ciclu al
urcusului, apogeului și declinului. Cu un plus de insistență
din partea scriitorului, Burghel ar fi putut colecta sensurile
cărții.

Unul din meritele romanului stă în frecvențele motivări
de psihologie socială aplicate lumii noastre. Acordînd îm-
previzibilului fiecărei personalități cît trebuie acordat, Vir-
gil Duda nu se stiește să apeleze, cînd crede de cuviință,
la explicații sociale, fie că se raportează la relațiile dintre
„foștii” și actualii conducători ai uzinei sau la episoade le-
gate de reacțiile unor indivizi în noi condiții istorice (cazul
părinților lui Burghel). Scriitorul procedează fără patimă,
cu umoare egală, supus mereu obiectului. De aici, accen-
tele de ironie și umor, stăpînute și ele, în consens cu miș-
carea generală a cărții. Este drept că punctele nevralgice
sînt evitate, dar romanierul nu se lasă sedus nici de mi-
nima rezistență, preferînd terenul solid pe care îl explorează
liniștit, convins de eficacitatea metodei sale.

Liviu Leonte

Julia a fost fiica neîntrecutului filolog, filozof, savant, om de literă, Bogdan Petriceicu Hasdeu, care a domnit viața noastră culturală prin erudiția lui uimitoare.

Prin maturitatea ei precoce, a mimit pe cei din jurul său încă de pe când era de o vîrstă fragedă. La trei ani și jumătate știa să citească, la opt ani vorbea nemțește, francezește și englezește. La aceeași vîrstă a trecut, la o școală de băieți, examenele de clasele primare, la unsprezece ani a absolvit cursul secundar al liceului Sf. Sava, luînd premiul I; era și laureată a Conservatorului de muzică.

Pleacă apoi împreună cu mama sa la Paris, unde urmează la Colegiul Sévigné. La vîrsta de 16 ani își dădea în chip strălucit — la Sorbona — examenul de „baccalaureat” (în Franța, primul grad universitar, corespunzător cu licența de la noi). Urma ca studentă la Universitate și în același timp frecvența și cursurile d-lui Scury de la Hautes-Etudes.

Înainte de a 16-a aniversări a ei, Iulia Hasdeu consemna următoarele: „Era la 14 noiembrie 1885, împlineam 16 ani. Cînd mă deșteptai în acea dimineață care inaugura vîrsta mea de domnișoară, am luat în mînă volumul lui Victor Hugo, LES CHANTS DU CREPUSCULE. Cartea se deschise singură la pagina preferată, citită și recitată, învățată pe dinafară și însemnată cu o floare albă. Ochii mi se opriră mai întâi pe această strofă:

Nu-ți țiri gîndul prin astă lume,
Visul avîntă-ți-l mai sus de ea,
N-ai pe pămînt cărare anume,
Pe cer îți lucește o mîndră stea.

Și din acea zi mi-am luat ca deviză aceste versuri. Am plîns odeseori, pe ascuns, deasupra paginii cu deviza sfîntă, dar prin lacrimi am întărit mai mult legămîntul de a fi credincioasă devizei mele.”

Și, mai departe, citind celebrul vers al lui Corneilles:

A vaincre sans péril, on triomphe sans gloire!

Afirmă cu tărie:

„Vreau să înving, și sînt sigură de izbîndă!”...

La o vîrstă cînd alții sînt studenți, Iulia a ținut la Sorbona două conferințe cu adînc substrat științific; una despre „Logica ipotezei”, alta asupra „Cărții a doua a lui Herodot.”

În aprilie 1888 urma să depună licența. Ea își alesese ca subiect: **Filosofia nescrisă a poporului român.** Dar încă din anul 1887 începuse să verse sînge. Pe malurile lacului Geneva mal întii, apoi la Mănăstirea Văratec, încearcă zadarnic să-și întărească sănătatea subrezită.

Încă din 1882, Iulia scrie mult și variat. Uimitoarea ei capacitate intelectuală s-a manifestat în cele mai diverse domenii: romane pentru copii, legende, comedii, poezii (în românește și mai ales în francezește), „Romanie”, „Feuille vert de chene” și mai cu seamă „Berceuse roumaine” („Cîntec de leagăn”) traduse în limba română de părintele său.

Opera sa este publicată doar în parte. Într-una din cele mai interesante scrieri ale sale: „Bourgeois d'avril”, Iulia Hasdeu dă dovadă de o profundă și adîncă pătrundere a psihologiei sufletelor umane. Opera sa e străbătută de cele mai nobile sentimente, avînt spre frumos, duioșie, respectul valorilor spirituale, disprețul pentru manifestările zgomotoase ale mondenității.

Deși creațiile lui, se află în mai mare parte nepublicate, totuși datorită celor trei volume care au apărut, opera sa poate fi pusă alături de aceea a Elisabethei Barrett Browning, autoarea celui minunat poem sinteză a zăbuciumului sufletesc modern „Aurora Leigh”.

În ambele opere întîlnim aceeași inspirație, adaptată la aceeași luminoasă izvoare ale antichității și aceeași adîncime a cugetării.

Un al patrulea volum, care ar fi trebuit să apară, era intitulat: „Pensees et Impressions”.

Amintim că își împodobește de multe ori strofele cu ilustrații care învederează talentul său multiplu.

Asupra poeziilor lui în limba franceză, s-a pronunțat poetul francez cu renume mondial **Sully-Prudhomme**, spunînd între altele:

„Sînt înmărmurit de precocitatea acestei inteligente tinere și de acest talent ajuns atît de sigur, la o vîrstă la care încercă-

100 DE ANI DE LA NAȘTEREA

JULIEI

HASDEU

rile poetice nu sînt obișnuit, decât dibuiri... Talentul „său este asemănător unei flori răsunate a cărei deschidere a fost brusc întreruptă, dar în care botanistul recunoaște toate caracterele celei mai rari varietăți”.

Filosoful Emile Boutroux, istoricul Louis Léger vorbesc cu părere de rău de pierderea încercată prin moartea strălucitei lor eleve.

În proză, Iulia scrie piese de teatru: „Idyle moldave”, „L'ami de Trajan”, „Les Heiduques” etc. Nuvela „Sanda” a fost publicată în Revista Nouă.

Cu un an înainte de a apare „Revista Nouă”, sub direcția lui Bogdan P. Hasdeu, fiica lui scrie în românește poezia „România”, în care iubirea de libertate a Patriei este tot atît de intensă ca și a bunicului său Alexandru Hasdeu, care proorocea prin poe-

zia „Sămînța românească”: „Așteptați! Totul vine cu timpul!” Și-a prevăzut moartea, cu cinci luni înainte, după cum se vede din poezia „Solitude” (Singurătate):

O mon âme, esprit noble et pur,
Degage-toi de la matière,
Romps tes liens honteux, et fière,
Quitte le corps, séjour obscur,
Et viens dans l'éther, esprit pur,
Pour nous y baigner de lumière!

În traducere, de B. P. Hasdeu:

O, sufletul meu, spirit nobil și curat,
Desfă-te de materie,
Rupe-ți legăturile tale rușinoase și mîndru
Părăsește-ți trupul, lăcaș întunecos,
Și vino în eter, spirit curat,
Să ne scaldăm de lumină”.

Este cîntecul lebedei, cele din urmă versuri ale scriptoarei poete Iulia Hasdeu.

În toamna de acum optzeci și unu de ani, între zidurile vechi ale unui așezămînt domnesc din cetatea de scaun s-a stîns un geniu: Iulia Petriceicu Hasdeu!

În țară, jalea a cuprins toate inimile care au cunoscut-o pe geniala copilă.

Un copil de geniu. Astfel ne-o înfățișează în notele lor cei care au cunoscut-o de aproape și mai ales Ionescu-Gion, făcîndu-ne să prețuim în uimitoarea precocitate a lui, talent și minte științetoare, unite cu cea mai profundă și subtilă sensibilitate.

Poetul Al. Vlahuță scrie în duioase versuri:

„... Să poarte-atîta minte
Un cap așa de tînr,
A fost de neiertat”.

La fel și Odobescu: În Convorbiri literare a făcut o prezentare poeziilor lui Iulia Hasdeu, și aceasta cînd revista depășise două decenii de existență.

Delavrancea, care a cunoscut-o încă de cînd Iulia Hasdeu a fost elevă la liceul „Sf. Sava”, scria următoarele: „Julia Hasdeu era una din acele ființe excepționale a căror frumusețe caracteristică te robea, așa încît, văzînd-o odată, niciodată nu o mai uitai”.

Distinsul maestru francez Maillart, care a fost profesorul lui, adînc mișcat de amintirea ei fermecătoare, ne dă perfect imaginea genialei poete.

Pictorul Maillart a cunoscut și a înțeles acest cap genial: iată de ce-a reînviat cu sufletul cel adevărat chipul ei.

Portretul lui Iulia a mai fost făcut în țară de G. D. Mirea, „din aburi de lumină”, cum îl caracterizează Hasdeu, și a fost schitat după natură pe catafalc, de Henția.

C. Manolache a scris o carte cu titlul: „Științetoarea viață a lui Iulia Hasdeu”, volum închinat culturii românești și o rugăciune pioasă tragicului destin al unei fecioare ce și-a închinat zilele frumosului.

Dar durerea cea mai profundă a suferit-o marele Hasdeu care întreaga viață a fost un temut luptător, prin cea duioasă „Poveste a crinului” ca și prin „Sic Cogito”, care a deslășuit un mare interes în capitală.

„Un mormînt poemă”, ridicat în cimitirul Bellu, este descris astfel de scriitorul Ionescu-Gion:

„În adevăr, acest mormînt fără pereche reprezintă într-un mod plastic o poemă în două cînturi: deasupra pămîntului cu globul său și cu vanitățile sale de azi pînă mine; în fund, cerul cu stele și cu fîngeri într-un infinit de lumină”.

Iar castelul lui Iulia Hasdeu, din Cîmpina, care este un monument unic arhitectonic, imortalizează genialitatea lui, fiind totodată și un simbol al puterii eterne și infinite a creatoarei! Sufletul, acest „aur ales”, e un motiv care va reveni și în opera lui Hasdeu. După ce moartea ființei sale iubite l-a înfrînt, el se va asemui însă pe sine însuși cu mineralele tari.

„Cît timp erau pe pămînt amîndouă: Iulia nevastă-mea și Iulia fiica noastră, eu serbam todeauna pe ale mele două Iulii, în ziua de 2 iulie. La 19 iunie 1902 — tocmai 2 iulie stil nou — a răposat și a doua Iulia a mea. Ei bine, și de acum înainte, eu voi serba nestrămutat aceeași zi de 2 iulie, o voi serba liniștit și mulțumit, căci pentru mine, da, pentru mine ele n-au murit”...

dr. Gașpar P. Hașdeu
Paris

CURIER

SAINTE-BEUVE

La un secol de la dispariția fizică a lui Sainte-Beuve, opera sa rezistă timpului, e seriosă, comentată, readusă în actualitate, valorificată la toate nivelele dar și rescrisă, contestată în totalitate critică și nici nu s-a perimat, cu toate că unele dintre ideile critice asupra unor scriitori de valoare sînt azi de-a dreptul nepotrivite. Impresionismul său n-a fost de suprafață, ci de adîncime. Dintre articolele teoretice se cuvine să amintim Ce este un clasic? apărut în Le Constitutionnel, luni, 21 oct. 1850, publicat apoi în Convorbirile de luni, vol. III și care constituie un adevărat cod al clasicismului modern. Actualitatea ideilor din acest mic tratat de estetică clasică pot fi susținute cu ușurință. După un istoric al noțiunii de clasic (apare la romani, Aulus Gellius) la diferite națiuni din Europa Sainte-Beuve precizează cu claritate înțelesurile conceptului: „Ideea de clasic implică în sine ceva care are consistență, care face un tot și o tradiție, care se întregeste, se transmite și durează”. Exemplele („care e cea mai bună definiție...”) verifică aceste idei, le dă un credit total și fac posibilă o definiție mai înlăunșă, care poate sta și azi în fruntea oricărui cod de estetică clasică, modernă: „Un adevărat clasic, cum mi-ar plăcea să-l înțeleg definiți, este un autor care a îmbogățit spiritul uman, care l-a sporit, în mod real, comara, care l-a silit să facă un pas mai mult, care a descoperit un adevăr moral fără echivoc sau a surprins o pasiune eternă în limba noastră, în care toți părea cunoscut și explorat, care și-a exprimat gîndirea, observația sau invenția, indiferent sub ce formă, însă largă și mare, sînd și de bun simț, sînd-tocși și frumoasă în sine, care s-a adresat tuturor într-un stil propriu și care este, în același timp, al întregii lumi, făcîndu-se un spirit nou fără neologisme, nou și vechi, ușor contemporan tuturor epocilor”. Elogiul scriitorilor clasici, acești prieteni de todeauna, sinceri, valoroși, modele ale genului este un act de excepțională viziune modernă de gust superior. După un secol de la moartea criticului, critica tradițională are un reprezentant strălucit, inepuizabil în ideile critice, un „impressionist”, un „structuralist”. Textele sale au devenit și ele clasice, adică durează, se transmit, produc plăcere, dinamizează, și împerează istoria literară.

LITERATURA ROMÂNĂ

IN LUME

Doi critici de incontestabilă valoare, Constantin Cișcan și Victor Ciăciun și-au asumat riscul de a elabora o panoramă asupra literaturii române în lume, act de înalt patriotism. Autorii își intitulează modest lucrarea ca un Eșeu asupra biografiei externe a literaturii române cu o prefață de cunoscutul critic francez Pierre de Boisdeffre (Editura „Meridiane”, Buc. 1969, 130 p.). Căldul și evocatorul Cuvînt înainte al criticului francez introduce pe cititorul străin în spațiul și cultura românească ecîl „România rădăcină o însuși latină, o punte între Orient și Occident, un locar viu-vant de inspirație pentru romanșieri și poeți”, îl familiarizează cu literatura și specificul scriitorilor noștri.

Panorama literaturii române în lume are un sens bine precizat chiar de autori: „Ea încearcă să răspundă pe scurt la întrebarea: ce interes au sîrînii peste hotare scriitorii români dintr-un anumit moment al dezvoltării noastre istorice”. Încercările care se fac în literatura folclorică, în cea veche, clasică și modernă, în actualitatea imediată contribuie la clarificarea și revalorizarea răspîndirii artei literare românești în lume. Mai mult: acum se poate stabili, analiza pe texte, procesul de sincronizare cu literaturile europene mai ales. Constantin Cișcan și Victor Ciăciun au adus prin această lucrare o contribuție efectivă, fundamentată la radiografa interioară a răspîndirii literaturii române în lume. Întrebările pe care autorii le pun sîntelizează înalitatea panoramei, sensul ei de necontestat: „Ce a determinat interesul străinilor față de cultura și literatura română? De ce unele opere au fost recepționate pe plan european și mondial? Care au fost motivele unei impresionante difuziuni ale folclorului, ale operelor lui Alcașandri, Eminescu, Creangă, Caragiale, mai apoi ale celor aparținînd lui Rebreanu, Sadoveanu, Eneacu sau Brăncuși?”. Răspunsul la aceste întrebări și găsim la capitolele rezervate Folclorului, Aspectelor literaturii române în alte limbi pînă la M. Eminescu, Perioada marilor clasici, Scriitorii ai secolului al XX-lea, Pelușii și Interludii universale și Literatura contemporană, toate elaborate sintetic, cu o bibliografie selectivă care desigur se poate extinde, îmbogăți. Textele de referință (monografiile, biografiile ale operei, exegeze, articole de un interes deosebit) sînt comentate. De asemenea, valoarea traducerilor făcute, ecoul lor în presa de specialitate din alte țări. Autorii nu uită să-și expună și propriile lor reflecții critice, de cele mai multe ori de esență comparatistă, cum sînt opiniile despre G. Călinescu, care „este unul din reprezentanții de seamă ai romanului modern contemporan. Enigma Otiliei sau Rietul Ioanide, pînă la puse alături de romanele lui Mauriac, pînă la același sigiliu al frămîntărilor social-psihologice care au dat celebritatea unui eclicu ca Forsyte Saga al lui Galsworthy”. Dacă clasicii nu o circulație în lume deosebită de reprezentativă, înșirîm, unii autori moderni sînt complet neglijați. H. P. Bengescu nu are încă nici o traducere. La fel opera lui Camil Petrescu nu se bucură de un altfel de tratament. Activitatea de critic și istoric literar a lui E. Lovinescu, G. Călinescu, T. Vianu, Mihai Ralea, D. Popovici, Liviu Rusu, Edgar Papu și alții e aproape inexistentă în traduceri de largă circulație. Din poezia lui Ion Barbu nu există nici o plăchită tradusă undeva.

O deosebită răspîndire cunoaște literatura contemporană. Traducerile făcute, alii în volume separate sau antologii, marchează un moment al diluzării literaturii noastre în lume. Zaharia Stancu cu romanul Desculț a „devenit un mesager al creației române în 40 de limbi”. O mare atenție trebuie acordată în viitor traducerilor din poezie (V. Voiculescu, Virgil Teodorescu, St. Aug. Dincă, Vasile Nădăreanu, N. Stănescu, Cezar Bălan) din proză și critica românească contemporană.

Panorama literaturii române în lume a lui Constantin Cișcan și Victor Ciăciun e un instrument util de informare care se cere în viitor revizuit, completat cu date noi.

Z. S.

În volumul „Curenți și tendințe în filozofia românească”, sînt brodate chestiuni deosebit de cuprinzătoare. Dacă ar fi să transcriem numai denumirea capitolelor — Cap. I, Evoluția gândirii filozofice contemporane, Cap. II — Curenți și tendințe actuale în filozofia românească, Cap. III — Înapoi la Conta?, Cap. IV — Materialismul dialectic, legi și cuprins, fără să ne referim la diferențele paragrafe și tot s-ar înțelege ce gamă de probleme a abordat.

Teoreticianul român era convins că în „cuprinsul unor frământări sociale și politice intense, deși adeseori cu reflexe directe și nemijlocite, dincolo de actualitatea imediată, filozofia are totuși un rol deosebit de însemnat în cuprinsul acestor frământări. Pentru că nu există posibilitatea de a lua o atitudine în viață, fără un suport filozofic. Sau, mai bine zis, orice atitudine se rezimă pe un anumit fel de a privi lumea, pe o încastrare într-un „Weltanschauung” — ceea ce presupune un fundament, o

muncitorime, prin mijlocirea filozofiei”. În această privință, socotea Lucrețiu Pătrășcanu, nu există bariere fixe. Și el avea perfectă dreptate. România trăia o efervescență ideologică puternică. Preocupările teoretico-filozofice ale perioadei interbelice erau prelunge, dezvoltate și completate cu elemente noi, apărute din nevoi spirituale și social-politice ale unei etape noi. Pentru mai buna înțelegere a esenței acestora era necesară surprinderea cadrului real în care se punea problema. Iată de ce Pătrășcanu, făcînd un tur de orizont asupra filozofiei contemporane, realizează o sintetică expunere a unor teorii și orientări, dar și o polemică inteligentă cu teze și idei greșite, prezentate însă de ideologii idealști ai vremii ca ultime realizări.

„Hegel din nou actual”, „Între idealism și misticism”, „Noul idealism german și Fenomenologia”, „Fenomenologia și concluziile ei fideiste: Max Scheler”, „Concluziile existențialiste ale filozofiei lui Martin Heidegger”, sau

3. Ar merita o analiză a partei modul în care privește Pătrășcanu raportul dintre „noul idealism german și fenomenologia”, trăsăturile caracteristice ale Fenomenologiei. După Lucrețiu Pătrășcanu — „fenomenologia și concluziile ei fideiste”, pe baza exemplului lui Max Scheler, „concluziile existențialiste ale filozofiei lui Martin Heidegger”, pentru a vedea nu atât faptul că unii „descoperă” asemenea lucruri, ci mai ales cum înțelege Pătrășcanu să sugereze critica acestor orientări, cum îi pune pe ei să se critice, cum avea de-a face — de fapt — cu multe izvoare ale misticismului contemporan.

„Începuturile misticismului modern sînt mult mai vechi și pornesc chiar de la Kant” (p. 25—26) — scria el. Dar de la Kant pînă la perioada Germaniei hitleriste, de la Kant pînă la un Nae Ionescu, cite nu s-au petrecut! Oare trebuia să facă Pătrășcanu o analiză aici? Nu și-a propus și nici n-ar fi fost nevoie. El a punctat un drum, a pus jaloanele unei căi de înțelegere a unor fenomene, și cu aceasta el și-a atins scopul.

4. Nu este scăpată din analiză filozofia lui Bergson, pe care Lucrețiu Pătrășcanu o vede nu numai ca „un curent antiintelectualist și antiraționalist, numai pentru că neagă inteligenței puterea și darul de a servi cunoașterii, de a fi un instrument al cunoașterii, reducînd-o doar la un mijloc pus la îndemîna acțiunii”, ci și pentru că „prin rolul și înțelesul pe care el le dă intuiției, această filozofie se plasează pe o linie mistică, după cum mistică este la Bergson concepția asupra „elanului vital”, mistic felul cum înțelege absolutul și drumul pe care intuiția îl deschide spre acest absolut, sustrus posibilității cunoașterii pe calea inteligenței” (p. 29).

La întrebarea dacă bergsonismul cuprinde sau nu concluzii de natură sceptică, Pătrășcanu răspunde: „această concepție antiintelectuală „poartă germele scepticismului, chiar dacă nu sub forma sa transantă, clară și categorică, dar totuși ca o evidentă și observabilă tendință” (p. 30). Ori tocmai pentru că premisele acestei filozofii pot duce la concluzii sceptice este socotit Pătrășcanu că este necesar ca să fie subliniat „acest păcat”.

Nu sînt neglijate nici „moralistii anglo-saxoni” (Alexander, B. Russel și Whitehead), nici „realiștii americani” (Perry și Holt de la Harvard, Marvin și Spandling de la Princeton, Pitkin și Montague de la Columbia etc.), care cu anumite nuanțe, apără aceleași poziții ca și primii.

Referitor tocmai la aceste nuanțe, și călînd să sublinieze evoluția firească ce a existat în cadrul acestor orientări, Pătrășcanu preluînd o caracterizare făcută de Philippe Devaux, într-un articol publicat în 1939 în „Revue Internationale de Philosophie”, afirmă: „Neorealismul englez, vînd să reconstruiască valoarea adevărului în filozofie, au căutat să se distanțeze atât de absolutismul idealist, cît și de psihologismul pragmatist, și au pus pe primul plan independența lucrurilor exterioare. Numai că ei nu s-au oprit aici” (p. 32). Și prelungind caracterizarea pe baza oscilațiilor și reacțiilor lui Whitehead, „figura cea mai interesantă a întregii școli”, se atrage atenția asupra pericolului lor poziții ce duc spre scepticism.

În fond, aceeași caracterizare este valabilă și pentru „realiștii americani”, care au avut devieri de același tip nu mai puțin frecvente. „Scepticismul și-a făcut și aici apariția. Santayana, unul dintre realiștii criticiști — scrie Pătrășcanu — susține în mod deschis neputința de a verifica existența lucrurilor; însăși existența ni se înfățișează ca o simplă probabilitate” (p. 34).

Cum s-a ajuns la această situație? Cauzele sînt multiple. Lucrețiu Pătrășcanu insistă, în acest context, asupra uneia cu mari implicații. „Există o încercare de mari proporții de a folosi anumite rezultate obținute de fizica atomică, în sensul unei interpretări idealiste a fenomenelor din natură. Această încercare nu pleacă însă de la ceea ce reprezintă în realitatea lor noile teorii și experiențe fizice — ci invers, din dorința de a găsi un sprijin idealismului în științele exacte. Aceste teorii și experiențe sînt supuse unei interpretări de la început părtinitoare” — scria pe deplin întemeiat Lucrețiu Pătrășcanu.

Pornind de la această premiză, el a încercat să arate „cît de nejustificată este tendința de a „la” premisele idealismului plecînd tocmai de la datele certe ale fizicii moderne” (p. 34).

5. În acest cadru trebuie privite paragrafele: „Fideismul și științele pozitive”, „Tendințele finaliste încearcă să pătrundă și în biologie”, și „Între știință și filozofie”, în care se face nu numai o trecere în revistă a noii problematici apărute, ca rezultat al descoperirilor în domeniul fizicii, ci și o aspră critică a idealismului și, implicit, o susținută propagandă în favoarea materialismului dialectic.

„Curențele idealiste, și, mai cu osebire, tendințele sceptice și agnostice în cadrul acestor curențe, caută să-și găsească un suport puternic în rezultatele și concluziile ultime obținute în fizică și psihologie. Noul idealism încearcă să folosească elementele — reductibilele arme ale adversarilor de pînă mai ieri. Științele exacte ar fi încetat astfel să mai fie tovarășele și sprijinitoarele materialismului filozofic; ele se găsesc, dacă nu în totalitatea lor, dar în orice caz în bună parte, în sprijinul idealismului” (p. 35).

Acestea sînt însă aparențe care au fost speculate în direcția găsirii unui sprijin pentru noul idealism — scria Pătrășcanu. Că încercarea a eșuat, iar argumentele s-au întors împotriva acelor oameni de știință care au interesul de a fi priviți de astă dată prin prisma situației lor de clasă și a pozițiilor pe care le apără — să înăstrească curențele idealiste și fideiste — este astăzi un fapt evident.

Cu toată nereușita, cu tot falimentul său despre care a scris magistral V. I. Lenin în „Materialism și empiriocriticism”, această tentativă a meritat să rețină atenția lui Pătrășcanu (și trebuie să rețină atenția filozofilor marxisti contemporani) mai ales pentru implicațiile teoretice și practice ce le incumbă.

Încotro își îndreaptă idealistii din această tabără atacul principal? În primul rînd împotriva causalității, determinismului și ideii de substanță.

„Legea causalității încețază să mai fie valabilă în lumea atomică” — susțin fizicienii idealști. Legele mecanicii proprii doar macrocosmosului, urmează să sufere și ele substanțiale schimbări (p. 36).

Certitudinea se clatină, incertitudinea și hazardul apar.

Trecuseră doar patru decenii de la apariția magistralei lucrări a lui V. I. Lenin, — „Materialism și empiriocriticism” — unde era făcută cea mai profundă analiză a unor tendințe în care mari savanți dar „mici filozofi” au adîncit eroarea idealismului filozofic în acest domeniu.

ÎNSEMNAȚI PE MARGINEA OPEREI LUI LUCREȚIU PĂTRĂȘCANU

PROBLEME FILOZOFICE

(I)

Sînt deosebit de complexe problemele analizate de Lucrețiu Pătrășcanu. Lucrările lui în care abordează teme istorice cuprind veritabile analize social-politice. „Un veac de frământări sociale” sau „Sub trei dictaturi” demonstrează cu prisosință aceasta. „Problemele de bază ale României” readuc în discuție aspecte ce vizează elemente de perspectivă ale unei țări ce se zbate să iasă din criza și mizeria cumplită în care o înglobează un război nemicitor, probleme pe care un întreg popor și le pune pentru a le rezolva în cadrul efortului general ce trebuia să ducă societatea românească la libertate.

În fiecare din lucrările lui Pătrășcanu, găsești elementele esențiale ale unui program, care era programul de luptă al celei mai înaintate forțe sociale-proletariatul — sentimentul cetățeanului militant care e devotat unei idei și unei ideologii, pe care o apără, o susține și propăgă. Dacă în lucrările la care ne-am referit, acestea sînt prezente în modul de abordare și tratare al problemelor, în „Curenți și tendințe în filozofia românească”, elementul de fond, cel ce constituie materia din care este făcută întreaga lucrare, este filozofia.

Lucrețiu Pătrășcanu și-a adunat și grupat eseurile sale filozofice în lucrarea „Curenți și tendințe în filozofia românească”, scrisă de fapt în 1945 și publicată în 1946. După cum precizează autorul, aici el încearcă o punere „în discuție a tematicii generale a filozofiei românești contemporane, stabilirea influențelor pe care le suferă. a încadrării și caracterului ei general” (p. 8).

A realizat oare Pătrășcanu o lucrare de filozofie românească? Sau, mai corect, este lucrarea lui Pătrășcanu numai o lucrare de filozofie românească? Nu! Categoric nu! Ea este o izbită încercare

de analiză a filozofiei românești, văzută în contextul mondial, în cadrul curențelor și orientărilor filozofice ale vremii; este în același timp, prima încercare de asemenea proporții făcută de un teoretician marxist, care scrie nu numai despre trecutul și prezentul filozofiei românești, ci și despre viitorul ei.

„Obiectul pe care ni l-am propus — scrie Lucrețiu Pătrășcanu — este punerea în discuție a tematicii generale a filozofiei românești contemporane, stabilirea influențelor pe care le suferă, a încadrării și caracterului ei general”.

Pe acest teren el face — pentru acel timp — și o izbită expunere a concepției materialist-dialectice despre lume, o bună propagandă în favoarea filozofiei proletarietului. Or, în condițiile luptei ideologice din acele zile de după eliberare, cînd forțele reacțiunii făceau tot pentru a-și păstra pozițiile, studiile lui Pătrășcanu aveau un sens și o importanță deosebită.

De ce a abordat problematica filozofiei românești? Pentru că o asemenea discuție o credea necesară și urgentă. „Necesară pentru că nu trebuie să se uite că la noi, mai mult decît în alte țări, curențele de gândire s-au împletit cu atitudinile politice, iar unele din școlile filozofice existente au oferit puncte de sprijin ideologic, în special mișcărilor de dreapta; nu se poate face însă muncă temeinică pentru a înlătura întregul reziduum al ideologiei și mentalității fasciste și naziste, după cum nu se poate începe, în mod serios, o clarificare pe planul ideilor, fără să nu atingem tocmai problemele de bază ale filozofiei românești; urgentă — deoarece pînă acum nu s-a pînșit la analiza producției noastre filozofice care a rămas mai departe sub exclusivă influență a curențelor idealiste și mistice”.

După cum se vede, Lucrețiu Pătrășcanu concepea asemenea acțiune ca parte integrantă a unei munci complexe ce urmărea refacerea și înnoirea societății românești, înnoire în care ideologicului îi rezervă un loc deosebit.

idee filozofică de bază, care prin forța lucrurilor face parte dintr-un sistem de gândire indiferent dacă întreg acest proces, trăit individual, este conștient, sau nu” (pp. 6-7).

Lucrețiu Pătrășcanu cunoaște foarte bine că filozofia prezintă importanță nu numai pentru că este un mijloc de interpretare a lumii, ci și pentru că poate avea și are un rol de intervenție deosebit de important în acțiunea de transformare a lumii. Oare nu Marx arătase cu un secol mai înainte că „filozofia...” (Teza XI din K. Marx)

Această teză este propusă și subînțeleasă atunci cînd Pătrășcanu îl citează pe Marx, după care „așa cum filozofia găsește în proletariet arma sa materială, tot așa proletarietul găsește în filozofie arma sa spirituală”, la fel cum înțeleasă și demonstrată este și ideea conform căreia filozofia are un rol de îndeplinit, prin intervenția ei directă, în viața și frământările sociale. În acest context el pornește în analiză „de la influența pe care filozofia o poate juca în cadrul vieții sociale românești”, și judecă „înțreaga producție filozofică prin această prismă și în funcție de un asemenea rol” (p. 8). Criteriile avute în vedere sînt mai puțin filozofice și mai mult politico-ideologice.

A. EVOLUȚIA GINDIRII FILOZOFICE CONTEMPORANE

1. Avea dreptate Pătrășcanu cînd scria, în 1945, că în România „nu se poate încă vorbi de un fenomen de masă, atunci cînd discutăm întinderea pe care a luat-o circulația lucrurilor de filozofie, comentarea sistemelor străine sau difuzarea scrierilor originale ori cu pretenția de originalitate” (p. 5). El preciza în același loc că „plasarea preocupărilor filozofice în atenția unui public în continuă creștere, setea de cultură filozofică a unor medii din ce în ce mai largi, apariția continuă de lucrări filozofice, toate acestea crează posibilitatea influențării ideologice a unei însemnate părți din intelectualitate, din mica burghezie românească, mine chiar, a unei părți din

„Bergson și intuționismul”, „Elementul mistic în filozofia lui Bergson”, „Fideismul și științele pozitive”, iată numai cîteva aspecte abordate de Lucrețiu Pătrășcanu în primul capitol al lucrării sale. Alte aspecte privesc „Izvoarele și temeiurile filozofice”, „Burgezie și tribulațiile ei filozofice”, „Între infrastructură și suprastructură”, „Sfîrșiturile de epoci istorice și credința lor filozofică” etc., în fond este vorba de elemente ce vizează o modalitate de înțelegere a unor probleme de fond.

2. De la bun început impresionează probitatea abordării, sinteza tratării și calitatea informației.

Nu este vorba de erudiție ieftină, ci pur și simplu de o cunoaștere, în esență, a ceea ce trebuia cunoscut. Tratarea, deși sintetică, este suficient de expresivă și nuanțată.

„Misticismul modern este, în bună parte, de natură religioasă, cu toate că nu o singură dată își are punctul de plecare dincolo de cadrul religios propriu-zis, într-un animism primitiv sau în prejudecăți de o factură foarte apropiată” (p. 14) — scria el.

După părerea lui Pătrășcanu, părere exprimată în anul 1945, „misticismul ocupă în filozofia contemporană o poziție din cele mai puternice, după cum trecerea de la idealism la misticism colorează multe din aspectele ei” (p. 14—15). Și el, pentru a ilustra tezele sale, folosește în mod corect idei și teze din studiile lui Camil Petrescu¹⁾, sau Le Dumont-Wilden²⁾.

„Nu este surprinzător că acest amestec mistico-idealism și noile creații metafizice, cu substratul lor obscurantist, animist și quasi-mitologic, au fost salutate cu deosebită satisfacție de către unii filozofi de la noi, cei mai mulți de esență legionară” (p. 15). Și Lucrețiu Pătrășcanu, citîndu-l pe Vasile Băncilă³⁾, care s-a situat „pe aceeași linie ideologică cu Nae Ionescu”, atrăgea atenția că cerința acestora spre o „intercalare la spiritualitatea înaltă, la etnicism, la religie și metafizică”, însemna obscurantism, misticism ortodox, primitivism.

CURIER

CENTENARUL U. M. M. R. PAȘCANI

Din tradițiile revoluționare ale muncitorimii pășcănene

pas cu marile probleme ale timpului. Pe celeriiții pășcăneni li găsim aături de cei țegeni în toate acțiunile greviste care s-au succedat în lanț, începând din primăvară și până în toamna anului 1918. Muncitorimea din Pașcani a participat în totalitatea ei la marile acțiuni celeriste din anii 1919 și 1920 care au culminat cu greva generală din România. După crearea, în mai 1921, a Partidului Comunist Român, mișcarea muncitorească din Pașcani s-a ridicat pe o treaptă superioară. Nu vor putea fi niciodată uitate acțiunile care au avut loc aici în Ianuarie—februarie 1933, ilustrate a deplinei adevărate și solidarității a celeriiților pășcăneni cu luptele maselor muncitoare din întreaga țară care se desăruau în valuri succesive în anii crizei economice din 1929—1933.

În acest sfârșit de octombrie se împlinesc 100 de ani de la înființarea Atelierelelor C. F. R. Pașcani, cea mai veche unitate de acest fel din Moldova. Re-prezentând sulieta întregii așezări, de-a-lungul deceniilor au crescut și s-au dezvoltat aici generații de muncitori care au constituit o parte importantă a proletariatului român, a luptei sale necontenite pentru dreptate socială și libertatea națională a poporului nostru. În cele ce urmează vrem să relievăm, în mod succint, ca un omagiu adus acestei străbătorii, unele momente ale minunatelor tradiții revoluționare ale muncitorimii pășcănene.

Muncitorii Atelierelelor C. F. R. din Pașcani au o veche și te-cunoscută tradiție de luptă împotriva exploatareii capitaliste. N-a existat moment mai semnificativ al dezvoltării istoriei muncitorești din Pașcani să nu li participat cu toate forțele sale. Acțiunile pentru dreptate socială, desfășurate în această importantă citadelă a proletariatului nostru celerist, au cunoscut de nenumărate ori în evoluția lor, simpatia și solidaritatea mișcării muncitorești din întreaga țară. Primele manifestații mai pregnante pe linia organizării și afirmării sunt legate, la Pașcani, de deceniul al VIII-lea al secolului trecut. Din anul 1855 s-au pus aici bazele unei asociații muncitorești care avea rolul de a apăra interesele proletariilor. În perioada 1888 s-au semnalat în această parte a țării primele manifestații importante împotriva ghelelor condițiilor de viață și de muncă care transformau existența sutoilor de muncitori într-un adevărat calvar. Alături de lupta susținută pentru obținerea unor revendicări sociale, muncitorimea din Pașcani a fost permanent solidară cu țaji cei ce militau necontenit pentru idealul național român. În timpul procesului memorandumului din anul 1894, ca și în alte oaze din țară, la Pașcani au avut loc importante manifestații de solidaritate și încurajare a memorandumului judecilor de către autoritățile austro-ungare din Transilvania. La 19 aprilie 1894, Pașcanii au cunoscut impunătoarea manifestare a acelor care protestau împotriva nedreptății procesului memorandumului de către autoritățile austro-ungare din Transilvania.

La primul an al secolului XX, se construiesc aici o sală de conferințe unde membrii clubului muncitoresc auziau interesantele conferințe susținute de personalități marcante ale vieții noastre culturale sau de trimiși ai mișcării noastre muncitorești care se deplasau de la Iași, București și din alte importante oaze ale țării.

Neuitate vor rămâne în istoria noastră minunatele exemple de solidaritate ale muncitorilor celeristi din Pașcani în aprilie-lulianul lăranilor răscolii, în 1907. Acțiunile lor eroice în susținerea canilor lăranimii răscolite au reprezentat o ilustrare a slantelii muncitorești-lăranesti și au lăsat ca despre muncitorimea din Pașcani să se vorbească cu respect și admirație în toată țara. De aceea, autoritățile regimului burghez-mosleresc au trimis instrucțiuni prin care cereau ca activitatea celeriiților pășcăneni să fie necontenit supravegheată.

Pe măsura trecerii anilor, activitatea muncitorimii pășcănene va căpăta forme din ce în ce mai organizate și va merge în

pas cu marile probleme ale timpului. Pe celeriiții pășcăneni li găsim aături de cei țegeni în toate acțiunile greviste care s-au succedat în lanț, începând din primăvară și până în toamna anului 1918. Muncitorimea din Pașcani a participat în totalitatea ei la marile acțiuni celeriste din anii 1919 și 1920 care au culminat cu greva generală din România. După crearea, în mai 1921, a Partidului Comunist Român, mișcarea muncitorească din Pașcani s-a ridicat pe o treaptă superioară. Nu vor putea fi niciodată uitate acțiunile care au avut loc aici în Ianuarie—februarie 1933, ilustrate a deplinei adevărate și solidarității a celeriiților pășcăneni cu luptele maselor muncitoare din întreaga țară care se desăruau în valuri succesive în anii crizei economice din 1929—1933.

Anii care au urmat au adus pe primul plan al istoriei noastre muncitorești, lupta consecventă a celor mai înaintate forțe ale poporului român împotriva primejiei fasciste care devenea o realitate din ce în ce mai amenințătoare. În acest timp, când proletariatul s-a dovedit colozan vertebral a luptei pentru independența și suveranitatea României, celeriiții pășcăneni s-au încadrat în marile fronturi ale tuturor acelor care considerau lupta împotriva fascismului, drept principal mijloc de asigurare a existenței libere a patriei. În anul grei al declinului militar-fascist, comunistii din Atelierele C. F. R. Pașcani au răspuns chemării lansate de partid de a nu precepeți nici un efort în lupta împotriva războiului hiterist. Participarea lor activă la acțiunile desfășurate pentru salvarea țării în cea mai grea perioadă din istoria contemporană a României, a înscris pagini minunate care au venit să întregască aportul pe care l-au adus reprezentanții muncitorimii pășcănene în decursul frământatelor istorii a mișcării noastre muncitorești.

După însurecția națională din august 1944, piață de hotar a istoriei noastre, a început refacerea din temelii a Pașcanilor, distrus în întregime de urgia războiului. Într-un timp record, așezarea și atelierele au redăscut laolaltă prin munca neobosită, prin sacrificiile eroice ale clasei muncitoare și ale tuturor locuitorilor din acest important nod feroviar.

Sărbătorind un veac de existență în condițiile urinoșului a venit pe care li cunoaște întreaga țară după istoricele hotărâri ale Congresului al X-lea al Partidului, noile generații ale muncitorimii pășcănene cinstesc prin strădaniile lor prezente un glorios trecut de lupte și victorii.

C. ROTEZ, L. ȘANU

scrisoare

Deși cu „apreciabilă întârziere”, cum singur a găsește, un cititor din Roman, tov. Epifanie Cazărescu ne trimite unele completări utile pornind de la un mic reportaj privind orașul domniei sale, publicat în nr. 17 al „Cronicii”. Oarecum contrariat că în material se pomenea doar fugitiv despre cele două cetăți ale vechiului Roman, însă explicațiile de rigoare, corespundențele noastre informază că e vorba despre:

1. Cetatea de pământ și lemn a lui Roman Voievod (192) situată în partea de sus a actualului oraș și destinată sub Alexandru cel Bun. Săpăturile au găsit amprenta în lut a hitnelor, monede de la Petru Mușat, ceramică, arme etc.
2. Cetatea nouă, construită de Ștefan cel Mare pe malul stâng al Siretului, la 5 km. de actualul oraș (în proajma anului 1465), care a fost o fortăreață puternică în genul Cetății Neamțului.

Despre ambele au scris Grigore Ureche, episcopul Melhisedec („Cronica Romanului”). Ilie Mișca, N. Grigoras, și Lucian Chitescu, iar săpăturile edificatoare au fost efectuate sub egida Institutului de istorie și arheologie din Iași.

cronica

săptăminal politic, social, cultural

Colegiul de redacție:

AL. ANDRIESCU, N. BARBU (redactor șef adj.), CONST. CIOPRAGA (director), ION CREANGA, AL. DIMA, ILIE GRĂMADA, DAN HATMANU, MIRCEA RADU IACOBAN (secretar general de redacție), GAVRIL ISTRATE, GEORGE LESNEA, P. MILCOMETE, CR. SIMIONESCU, ACHIM STOIA, CORNELIU STURZU, CORNELIU ȘTEFANACHE (redactor șef adj.), NICOLAE TAJOMIR.

Prezentare grafică VALER MITRU

documentar

AVANTAJUL DE A FI UN „OM LINIȘTIT”

Bolile cardio-vasculare s-au dovedit în ultimii ani mai periculoase decit cancerul, ele fiind în proporții de 34 la sută cauza mortalității din țările occidentale. Concluzia aparține serviciilor de cercetare aflate în slujba societăților de asigurare. Mai precis, riscul de a face un infarct de miocard între 30 și 65 de ani ar fi de 1 la 20. Din cei loviți, 18 la sută sucombă imediat, 30—35 la sută mor înainte de a 6-a săptămână a evoluției, restul sint salvați.

Cercetările întreprinse de „Metropolitan Life Insurance Company” din New-York, conjugate cu studiul dr. M. Pestel („Presse medicale” — 13 sept. 1969), cu dezbaterile congresului medical de la Bichol (Franța) ca și cu anchete întreprinse pe 5127 femei și bărbați de către dr. Framingham (Statele Unite) conduc la o serie de concluzii interesante din care extragem:

Frecvent coronarienii au vîrsta de 40-60 ani. În limitele respective, femeia e de 4 ori mai puțin amenințată, iar cazurile sint mult mai ușoare.

Faptul de a fi avut un părinte coronarian dublează riscul, iar dacă ambii părinți au suferit se înmulțește cu 5 la bărbați și cu 7 la femei. Riscul e mai precoc și mai frecvent la diabetici. Hipertensivii sint odată și jumătate mai expuși decit normalii.

Cei a căror greutate e cu 30 la sută peste normal sint periclitizați de 3 ori mai mult decit cei cu 10 la sută sub normal.

Anomaliile cardiogramei, în absența oricăror altor simptome clinice, sporesc riscul de două ori și jumătate.

Anchetele întreprinse de Doyle, Doll și Hill au demonstrat că fumătorii (peste un pachet de țigări pe zi) prezintă leziuni ale vaselor care contribuie ca ei să fie mai amenințați de la 3 la 5 ori mai mult decit nefumătorii.

Rolul alcoolului e încă discutabil. În orice caz nu are influența binefăcătoare atribuită de unii.

Sedentarismul, exercitarea unor profesii cu surmenaj excesiv (medicii, avocații, oameni de afaceri, ziaști), factorii emoționali, leziunile neuro-vegetative datorite agresiunilor, favorizează bolile coronariene fără a putea fi stabilite procentaje.

La bărbați între 40-59 de ani, prezența unuia dintre următorii factori: hipertensiune, colesterol scăzut, nefumător, sportiv fără excese, alimentație modestă, omul liniștit. Un asemenea tip poate exista? se întreabă medicii. Firește, răspund tot ei, dar aceasta nu mai e de domeniul medicinei. Depinde de pacient, dacă poate fi un „om liniștit” sau preferă... infarctul!

re de oboasă, fug din fața realității, caută un refugiu în religie, cultivă misticismul, „neîncrederea în forțele inteligenței, neîncrederea în putința ei de a înțelege realitatea”, în fond dezarmarea în fața forțelor înconjurătoare pe care în aceste condiții nu le mai pot pricepe.

„Acele elemente comune în atitudinea claselor suprapuse, la fiecare sfârșit de epocă istorică, determină și acele asemănări din domeniul filozofiei, a curentelor de idei și a tendințelor, fâțișe sau mascate, care își fac apariția, la un moment dat” (p. 57) scria Pătrășcanu.

Cu toate nuanțele care pot fi oricind descifrate într-o analiză a filozofiei la „sfârșit de epocă”, cu tot mozaicul de tendințe și orientări ce se manifestă în asemenea etape, observația lui Pătrășcanu rămîne valabilă. Argumentele ce le aduce el (pp. 57—74), sint suficient de convingătoare. Simplitatea expunerii în nici un caz nu în-deamnă la simplism, ci la o abordare la obiect. În acest sens te îndeamnă și paragraful „O ultimă concluzie privind actualitatea” (pp. 74—76).

Pe baza celor expuse anterior, Lucrețiu Pătrășcanu sublinia în 1945: „Azi trăim din nou un conflict acut între forțele de producție — aflate în creștere datorită marelui progres tehnic și inventivității științei — și între raporturile sociale existente. De astădată proletariatul este acea clasă care reprezintă o nouă ordine economică, noi idealuri sociale și politice. El este acel care luptă pentru realizarea unei alte concepții de viață, pentru a da lumii o nouă față” (p. 75). Era o convingere în slujba căreia Pătrășcanu își subordonase întreaga sa activitate.

Ovidiu Bădina

1) Vezi Edmond Husserl, în „Istoria filozofiei moderne”, vol. III.

2) Vezi L'évolution de l'esprit european.

3) Vezi Notiță biografică

4) Nae Ionescu, în „Istoria logicii”, p. XIII, XIV.

zată chiar și atunci cînd mărginind investigația nu-mai la gîndirea filozofică propriu-zisă afirmă că „marile epoci istorice... au dat naștere în timpul decadenței și dispariției lor, unor curente și școli filozofice apropiate. Formele de manifestare ale acestor școli și curente au putut fi diferite, fondul, tendințele și orientarea lor generală au avut însă multă asemănare” (p. 55). Și el explică aceste stări prin condițiile social-economice și politice care o generează.

„În fața procesului de decădere a formelor de viață economică, a destrămării vieții sociale, în fața insuficienței și defectuozității mecanismului politic, atitudinea păturilor suprapuse și privilegiate n-a putut diferi prea mult, fie că este vorba de stăpînii de sclavi, de aristocrația feudală și de parvenitii ei, sau de marii magnați ai capitalismului. Această lipsă de perspectivă istorică — deci neîncredere în viitor... aceeași aderență față de formele de viață socială de pînă atunci — deși aceste forme sint definitiv condamnate de mersul istoriei... aceeași adversitate față de orice înnoire — iată ce caracterizează atitudinea tuturor acestor pătrășcanu” (p. 55—56), scria Pătrășcanu cînd lua în discuție „atitudinea socială a acestor pătri și clase” și nu cea individuală, „care putea fi diferită, de la om la om”.

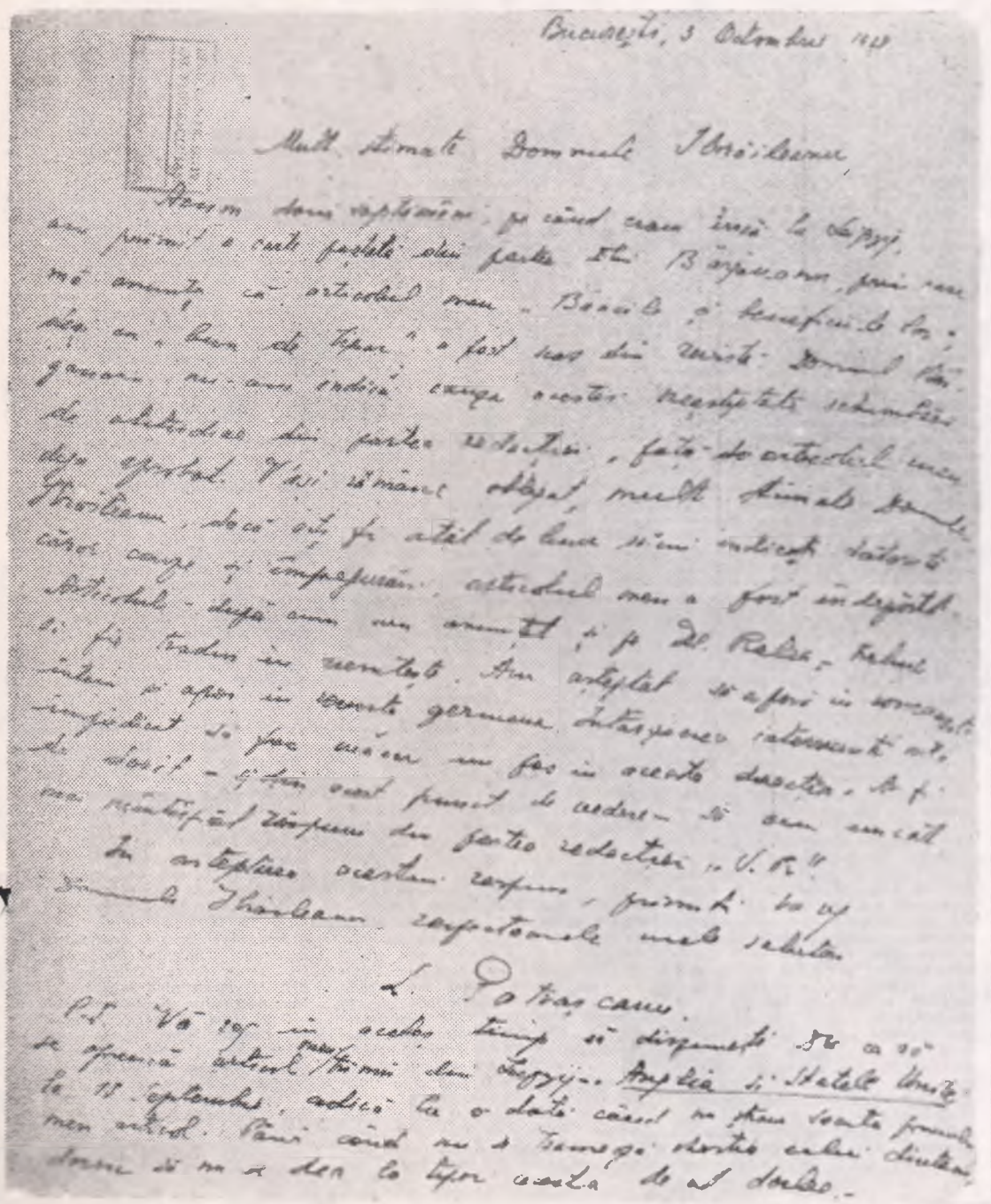
Marxistul român remarcă faptul că „atitudinea socială a unei clase își găsește una din expresiile ei cele mai adecvate tocmai în producția ideologică și, în primul rînd, în filozofie”, pentru că „filozofia oferă elementele necesare ce stau la baza întregii concepții, care fixează poziția în fața vieții și a problemelor ei, atît a individului cît și a colectivității” (p. 56).

Pe acest teren Lucrețiu Pătrășcanu găsește „punctele de asemănare amintite”, în sensul că în perioada de declin, de descompunere a unei orînduirii sociale, clasele dominante se găsesc într-o sta-

„S-a plecat de la afirmarea că în lumea atomică, în microcosm, electronul are o libertate de mișcare cu neputință de determinat. el plasîndu-se în afara legilor mecanice, valabile doar în macrocosm — remarcă Pătrășcanu. De la neputința de a determina mișcarea electronului s-a trecut mai departe, afirmîndu-se limitarea însăși a poziției de cunoașterea fenomenului observat” (p. 37). Și analiza pozițiilor lui Heisenberg, Eddington, Leconte de Noy, ș. a. demonstrează acest lucru. După ce „se ruina” causalitatea și determinismul trebuia să se înalțe liberul arbitru.

La o atentă privire se observă că, în fond, modalitatea de abordare a acestor teoreticieni era greșită. „Nu plecînd de la premisele științei, ci pentru a întări concluzia la care tindeau să ajungă filozofii idealiști sau aceia care doreau să servească idealismului, s-a afirmat nevalabilitatea legilor causalității” (p. 38), scria filozoful marxist român.

Și, după ce arată că „biologia la rîndul ei a fost utilizată, în sensul furnizării unor argumente nu mai puțin interesante și tot în sprijinul idealismului” (p. 40), trece la o interesantă analiză a raportului știință-filozofie, căutînd să surprindă „izvoarele și temeiurile concepțiilor filozofice”. (vezi pp. 41—47). În aceste paragrafe, la care se pot adăuga cele intitulate „Borghesia și tribulațiile ei filozofice”, „Între infrastructură și suprastructură” și „Sfîrșiturile de epoci istorice și creația lor filozofică” întîlniți elemente utile și astăzi celor care se inițiază în abordarea problemelor filozofice; tot aici întîlniți suficiente elemente care te ajută să înveți nu numai cum trebuie să analizezi, ci și cum să gîndești o problemă filozofică. Caracterul declarativ al unei filozofii este foarte bine explicat. Surprinderea evoluției filozofilor, acestea păstrîndu-și însă permanent caracterul de clasă, este bine reali-

O scrisoare a lui Lucrețiu Pătrășcanu către G. Ibrăileanu.

Corespondență din Paris de la Jean Roussetot

SELECȚIE ȘI SUBIECTIVITATE...

In ultimul timp, au apărut în Franța o serie de antologii poetice care au provocat — cum e și firesc — discuții pasionante, luări de poziție adesea violente. În dorința de a oferi cititorilor noștri o opinie competentă, ne-am adresat binecunoscutului poet, romancier și critic Jean Roussetot, autor al însuși al unor foarte apreciate antologii și „dicționare” (Poètes français d'aujourd'hui, Dictionnaire de la littérature française contemporaine, Dictionnaire de la poésie contemporaine etc.), care a răspuns cu amabilitate solicitării noastre.

Nu s-a căzut niciodată de acord, în nici o epocă, asupra unei definiții „medii” a poeziei. De aceea, probabil, nici o antologie poetică nu e întru totul satisfăcătoare, fiecare promotor al acestui gen de lucrări, cu atât mai mult dacă este el însuși poet, lăsându-se condus în alegerea sa de ideea subiectivă pe care și-o face despre cea mai veche și mai ambiguă dintre arte. Scriind

că „cea mai bună antologie e aceea pe care o faci tu însuși” — și acesta e chiar titlul pe care-l dădu propriile sale selecții — Paul Eluard nu făcea altceva, acum vreo douăzeci de ani, decât să exalte această subiectivitate.

Pierre de Boisdéffre procedează la fel compunând a sa Anthologie de la poésie française apărută anul trecut și reeditată de curând („Librairie Académique Perrin”). El ne propune — după propria-i mărturisire — doar preferințele sale și critica este astfel dezarmată, Boisdéffre având fără îndoială dreptul să nu-i aprecieze pe Saint-Pol Roux, Pierre Reverdy, Tristan Tzara sau Jacques Audibert, ca să nu menționăm decât cele mai marcante nume contemporane a căror absență poate părea șocantă...

Anthologie de la poésie française („Stock”) a lui Marcel Arland care, până la secolul al XIX-lea, nu uită și nu respinge nici o operă cu adevărat importantă, nu e deloc obiectivă când abordează epoca noastră. Nici urmă de Tristan Tzara, André Breton, Antonin Artaud, Charles Vildrac, Pierre Albert-Birot, René Char, André Salmon... Dar în 1947, dată la care Marcel Arland își termina lucrarea, locul poezilor pe care i-am numit era pregnant afirmat în corul lirismului francez! Cum se face că, reeditându-și selecția, douăzeci și doi de ani mai târziu, Marcel Arland nu s-a gândit să umple aceste goluri?

Goluri sînt și în Le Livre d'Or de la Poésie Française („Marabout”) a lui Pierre Seghers, dar mult mai puțin numeroase. Măcar în ceea ce privește perioada 1940-1960, ce ocupă două volume, e înția lucrare antologică amplă, serioasă și obiectivă. Neîndoios, Seghers are preferințele și repulsiile sale, la care nu poți întotdeauna subscrie. Mai ales atunci când domnia sa acordă spații largi șansonetiștilor, eliminându-i în schimb pe André Berry, Pierre Morhange sau Isidore Isou care, fiecare în felul său, au modificat simțitor relieful în perpetuă metamorfoză al poeziei noastre.

Chibzuind bine, cunoscînd cîntea scrupuloasă a lui Pierre Seghers, mă întreb dacă nu cumva a uitat pur și

simplicu de acești poeți și de alți cîțiva, după cum l-a uitat și pe... Pierre Seghers, cu siguranță unul din cei mai buni poeți de astăzi. De altfel, există o notiță prudentă în prefața sa, prefață — trebuie spus — strălucită, scrisă într-un stil somptuos, ornamental: „sufăr pentru poezia pe care nu-l citez, pe care-l neglijez pentru moment...” Și știu prea bine, din propria-mi experiență, cît de ușor poate fi un autor de antologie, panoramă sau dicționar prins în flagrant delict de parțialitate, așa încît am zîmbit, rușinat, cînd Seghers își trimite cititorul la lucrările mele pentru completarea informației...

Cea mai recentă antologie, aceea a lui Jean Loisy (care a vizitat nu de mult Iașiul): Un certain choix de poèmes 1935-1965 („Points et Contrepoints”). Însă de la bun început Jean Loisy ne previne că această selecție „nu tinde către o viziune de ansamblu, că e numai un loc de întâlnire pentru poezii care, după 1945, au colaborat la revista „Points et Contrepoints”, revistă care, voi adăuga eu, nu acceptă decât poezie „cuminte”, adică o poezie ce rimează întotdeauna și se refuză aventurilor de limbaj prea îndrăznețe. Iată ceea ce ar putea limita serios pînă în a-l face caduc, orizontul poetic al acestei selecții dacă, în opera celor mai mulți dintre poeții „îndrăzneți” ai timpului nostru, nu s-ar putea spicuie piese în versuri regulate sau aproape regulate. De aceea ce e mai bun în recolta lirică adunată de Jean Loisy poartă semnătura unor poeți cărora nimănui nu i-ar trece prin minte să le reproșeze că sînt întirziți, „pompiers” cum se spune, sub pretextul că utilizează cîteodată prozodia bunicilor noștri; i-am numit pe Jean Cocteau, Maurice Fombeure, Paul Fort, Patrice de la Tour du Pin, Jean Lebrau, Jean-Claude Renard și Robert Sabatier.

traducere

de Al. Călinescu

210 ANI DE LA NAȘTEREA LUI SCHILLER

NOROCUL

Mult ferice acela ce nenăscut încă-l iubiră Zeii, care, copil, Venus la sim îl ținu, Phoebus ochii și Hermes buzele i le deschise Și Zeus pe frunte întipăritu-i-a stema puterii! Menire înaltă, dumnezeiască îi fu hotărîtă, Încă-nainte de luptă cununa o are pe ținsele. Viața lui rinduită-i încă-nainte de-a o trăi Și fără de nici o strădanie capătă har. Cînd se crează pe sine, și prin puterea virtuții Silește pe Parce, zicem că omul e mare; Dar nu stăpînește norocul, și ceea ce soarta Invidioasă-i refuză, curajul nu poate atinge. De înjosire te poate feri stătătoarea voință, Dar înălțime îți dau numai zeii, la bunul lor plac. Intocmai ca darul iubitei îți vin și cereștele daruri, În ceruri domnește la fel ca-n iubire, favoarea. Zeii au preferințe, mai drag li-e capul buclat Și bucuria i-atrage pe cei fericiți. Nu se arată la cel ce cu dor năzuiește, Ci numai cel orb a văzut absoluta spîndoare. Cu bucurie s-aleg copilăreștile suflete simple, Și-n vase modeste ele cuprind Dumnezeirea. Sînt nebănuite și-nșeală-ășteptarea-ncrezută, Puterile nici unei vrăji nu pot a-i clînti pe cei liberi. Celui spre care înclină trimite părintele zeilor Și al muritorilor, vulturul său, și-l ridică la cer. El din multime alege la voie, și capul ce-i place, Pe-acela cu miini iubitoare îl împodobeste Cînd cu cununa de lauri, cînd cu însemnul domniei: Pe Dumnezeu, pe el însuși, norocul l-a-noronat. În fața celui ales de noroc merge Phoebus, învingătorul lui Python Și Amor, stăpînitorul de inimi, zeu cu surisul e baze. Pe mare, calea i-o netezește Neptun, corabia lui lunecă lin

Ducînd pe Cezarul și atotputinciosu-i noroc. La picioarele lui vine leul, și vijeliosul de fin Ți-nștește din adîncime și îi oferă spîndora. Nu-mi pare rău că norocului zeii îi dau biru'nță ușoară

Că Venus din bălălie-l răpește pe cel favorit; Pe-acela pe care ea îl salvează, amantul zeesc îl învidiez, Nu pe acela căruia cu noapte-i acoperă întinecată privire.

N-a fost ca zeii Achile, cînd însuși Hephaestus Făuritu-i-a scutul și groaznică spadă, Cînd pentru un muritor s-a mișcat tot O'lympus? Gloria lui i-a fost dată prin dragostea zeilor, Căci ei îi cîntiră minia, și pentru a-l face slăvit Zvirîră în Orcus pe cea mai aleasă mlad-ța a Helladei. Nu-mi pare rău că frumusețea-i frumoasă, că fără vreun merit

Asemenea florii de crîn strălucește prin darul lui Venus; Las-o să fie ferice; căci contemplînd-o, tu ești fericitul!

Cu cît strălucirea-i e fără de merit, cu-atîta mai mult te încîntă.

Fii bucuros că din ceruri darul cîntării coboară, Că-ți cîntă poetul ceva ce-a-nvățat de la mure: Cînd Dumnezeu îl inspiră, el e pentru cel ce-ascultă Un Dumnezeu; fiind el ferice, tu ești fericitul. În harnică piață stăpînea e Themis, ce a balanța Măsoară întocmai răsplata după strădanie; Dar bucuria-n obrazul numai Domnul o poate aduce: Numai acolo sînt fericiții, unde se-ntîmplă minuni. Ce-i omenesc e supus devenirii, rodește cu-ncețul Dar ce-i norocos și frumos n-ai să vezi că se schimbă, Ci din veșnicie stă pururea gata și desăvîrșit. Oricare Venus terestră apare ca prima, cereasca, Neînțeleasă-ntrupare din mările fără sfîrșit. Precum înția Minervei, astfel se naște-mbrăcat în armură,

Din capul lui Zeus, fiecă gînd al luminii.

In românește de MIHAI URSACHI

S cãldată pe de o parte de apele Mării Caraibiilor, bătută pe de alta de valurile Oceanului Pacific, Republica Costa Rica din America Centrală, îndeosebi locuitorii ei, se mîndresc nu numai cu amplasarea geografică aparte a insulei. Ei se mîndresc cu denumirea ei, căci în spaniolă Costa Rica înseamnă coasta cea bogată și mai cu seamă cu faptul că țara lor este o insuliță cu o tradițională putere civilă și libertății burghezo-democratice, pierdută în oceanul de regimuri dictatoriale din America Centrală.

Intr-adevăr, costaricanii, contrar tuturor vecinilor lor, nu au a se teme de o lovitură de stat militară. Căci, după războiul civil din 1948, armata a fost dizolvată, iar asupra ordinii și respectului față de lege a celor 1,7 milioane de locuitori veghează o gardă civilă de 2.750 de persoane, fenomen unic în America Latină. Totodată, reprezentanții cercurilor burghoze din Costa Rica subliniază mereu că patria lor se deosebește frapant de celelalte țări din America Centrală. În mod frecvent, în aceste cercuri se poate auzi spunîndu-se: „La noi, numărul știutorilor de carte este de două ori mai mare, iar durata vie-

COMENTARIU

„COASTA BOGATĂ”

ții cu o treime mai mare decît în celelalte republici de pe istm... La noi nu există o mișcare atît de strigătoare ca la dinși... Dacă președinții altor state din America Centrală sînt latifundiași cu bogății fabuloase, președintele nostru nu-i aparține decît o librărie...”

Apropierea alegerilor prezidențiale, ce vor avea loc în februarie 1970, a înviorat viața politică a Costa-Riciei, cu atît mai mult cu cît potrivit prevederilor constituționale, actualul președinte Trejos Fernandez nu mai are dreptul la un al doilea mandat. De la terminarea războiului civil din 1948, care s-a soldat cu victoria grupului lui Figueres asupra celui al fostului președinte Rafael Calderon Guardia, viața politică a țării este în permanență dominată de aceste două figuri politice. În cursul ultimilor 20 de ani, trecerea puterii — care are loc la fiecare patru ani — se

petrece fără tulburări. Rivalitatea dintre Figueres și Calderon sînt mai mult de ordin personal decît de idei. „Ambii, scrie „Le Monde Diplomatique”, reclamă în interior o platformă politică pe care o denumesc socialism moderat, dar mijloacele de realizare a ei se diferențiază”. Pentru a-și combate rivalul tradițional, fostul președinte Calderon a ales calea alipirii partidului său — Partidul libertății — de aripa dreaptă a conservatorilor pentru a forma împreună cu ea o coaliție numită „Unificarea națională”, prezentînd drept candidat al său pe Mario Echandi, de asemenea fost președinte al țării. Dar spie deosebire de alegerile precedente, candidatul Unificării naționale, nu va fi singurul reprezentant al forțelor de dreapta. Anumite elemente conservatoare, în dezacord cu formațiunile tradiționale, se regroupează în jurul unui „Front național”. A-

ceastă nouă organizație nu și-a făcut încă cunoscut candidatul său. Competiția electorală se anunță foarte disputată, intrucît pe scena politică a reintrat în calitate de candidat al opoziției Jose Figueres. În cursul scrutinelor precedente, opoziția a obținut aproape în majoritatea cazurilor victoria. Dacă acest principiu se va verifica și în alegerile din 1970, Jose Figueres are șanse serioase de a se afla din nou în fruntea statului pe o perioadă de patru ani. De altfel, prezența celor doi reprezentanți ai dreptei nu poate decît să favorizeze alegerea lui Figueres, a cărui popularitate rămîne ridicată în ritmul micilor proprietari, mai ales că acesta se pronunță pentru o „redistribuire a pămînturilor, chiar dacă această problemă este mai puțin gravă decît în alte țări latino-americane”.

Pînă în februarie 1970 cînd va avea loc scrutinul prezidențial mai sînt încă cîteva luni. De aici și posibilitatea ca balanta să mai poată inclina în favoarea uneia sau alții dintre candidați. Dar indiferent care ar fi rezultatele, se pare că nu trebuie așteptate schimbări radicale în această mică blică din America Centrală.

RADU SIMIONESCU

BRAZILIA

Editurile braziliene au pus la dispoziția cititorilor trei valoroase lucrări românești. Este vorba despre romanul „La revolta” (Răscoala) de Liviu Rebreanu, în traducerea lui Nicolae Filipovici, la Editura Fulgor Limitada, și de volumul „Contos populare din România” (Povești populare din România), Apărută la Editura „Germinal”, versiunea portugheză este datorată lui Roberto das Neves. Cea de a treia lucrare este semnată de Nelson Vainer, acest mare îndrăgostit de Română și de literatura sa, se numește „Férias na Romênia” (Vacanțe în România) și a văzut lumina tiparului la Editura Civilização Brasileira din Rio de Janeiro. Nelson Vainer nu este la prima lucrare despre România. Pînă în prezent a tradus în limba portugheză o serie de opere de cîntă valoare din literatura română, dintre care amintim: „Una carta perdida” (O scrisoare pierdută) de I. L. Caragiale (1963), „Contos da guerra” (Povești din război) de M. Sadoveanu (1966) și o culegere de povești („O caminho do céu” (Drumul către cer) 1968. Tot el este autorul unor foarte valoroase antologii de literatură română: „Antologia do conto romeno” (Antologia navelor românești), apărută în anul 1964, și „Antologia da poesia romana” (Antologia poeziei românești), apărută în două volume în anul 1964 și 1965. Este, de asemenea, autorul unui volum despre Brîncuși, publicat în 1968 de editura „Record” din Rio de Janeiro. Prin volumul recent adăruit, „Vacanțe în România”, Nelson Vainer face dovada unor remarcabile calități de reporter, și lînd să cuprîndă cele mai semnificative detalii ale locurilor și oamenilor pe care l-a întîlnit.

Cea mai mare parte a volumului consemnează realizările spirituale ale poporului român. În timpul că-

prezențe românești

lătorilor sale prin țara noastră l-au impresionat bisericile pictate din Moldova, în special Voronețul, picturile pe sticlă, Muzeul Satului și „Coloana fără sfîrșit” a lui Brîncuși, „creatorul unui maieusos monument sculptural, care domină peisajul liniștit al Otteniei. Brîncuși este cel mai mare sculptor al românilor și unul dintre cei mai mari din lume; în lucrările lui se reflectă genul artistic al poporului său...”

„Este o stea de o reală măreție în constelația marilor romani...” Despre Liviu Rebreanu și romanul său „Răscoala” criticul Leoncio Basbaum scrie: „Autorul acestei lucrări, Liviu Rebreanu, este, după cum se știe, unul dintre cei mai reprezentativi scriitori din prima jumătate a acestui secol, iar lucrările lui au fost traduse în foarte multe limbi europene. „Răscoala”, una dintre scrierile sale cele mai cunoscute, reprezintă mai mult decît un roman. El redă cu fidelitate una dintre perioadele cele mai agitate din istoria țării, răscoalele jărănești din anul 1907. Literatura română, pînă în prezent puțin cunoscută în Brazilia, se relevă a una dintre cele mai interesante literaturi din Europa. ...Pe lângă faptul că este un „roman regional” el este în același timp și un mare „roman universal”, plin de un profund universalism.”

Cel de al treilea volum la care ne referem, este impropriu numit „Povești populare din România” căci el cuprinde, în exclusivitate, poveștile lui Ion Creangă, traduse de profesorul și scriitorul Roberto das Neves. Acesta semnează și o foarte originală și documentată prefață despre viața și creația lui Creangă. Iată ce scrie el referitor la acest din urmă aspect: „Izvorul inspirației sale constă pe de o parte în observarea atenă a obiceiurilor oamenilor simpli din ținutul în care s-a născut și a trăit și pe de altă parte, după cum observa criticul Boullière, în influența exercitată de poveștile orientale. Creangă este, fără îndoială, un scriitor realist, al cărui realism surprinde cu atît mai mult cu cît cea mai mare parte a poveștilor sale sînt în de domeniul basmului. Este ulesent să analizăm povestea „Capra cu trei iezi” pentru a demonstra că tehnica și mijloacele sale sînt aceleași ca ale realismului clasic al lui La Fon-

taina. ...Creangă folosește elementele cele mai realiste și mai complexe fapt care imprimă povestirilor o notă de mare profunzime și un parfum special, care o impregnează cu o esență telurică. Atît în povestirile cît și în „Amintiri din copilărie”, Creangă se dovedește un scriitor răzvrătit, sau cum se spune astăzi neconformist, cu o concepție lăică, profană despre lume și viață.”

S. U. A.

Pînă nu de mult, cititorii americani cunoșteau relativ puține lucrări beletristice românești, toate datorate lui Mihail Sadoveanu: „Evening Tales” (Povești de seară), „The mud-hut dwellers” (Bordenii), „Tales of war” (Povești din război). Aceste lucrări s-au bucurat de o căldă primire din partea publicului cititor și a presei de specialitate, unele dintre cele mai mari ziare americane acordîndu-le o atenție deosebită.

Săptămînalul „Saturday Review” scrie: „Acesta cărți... Ilustrează elocvent cum istoria unei țări poate fi adusă la cunoștința străinilor prin intermediul literaturii mai bine decît prin date statistice. Ele arată măiestrie în redarea detaliului semnificativ și putere de a delecta. Nimic surprinzător, deci, că Sadoveanu este considerat de compatrioții săi ca cel mai mare scriitor al lor.”

„Sadoveanu este genul de scriitor care face o excelentă primă impresie și această impresie durează. Regreș că nu l-am cunoscut mai devreme. Este o plăcere să-l citești și, pentru a-l parafraza pe Horafiu, „cu această începe arta”, scrie criticul de specialitate de la „Kansas City Star”, iar contratele său de la „Booklist of the American Library Association”, conchide: „...un talent înnăscut al zugrăvirii vieții de la țară și a situației grele a drănușului român. Caracterizate prin simplitate și căldură, aceste lucrări sînt bine alese pentru a fi prezentate cititorului american și vor contribui la o mai

bună cunoaștere a României și a românilor.”

Astfel de aprecieri elogioase au apărut și în cronicile ziarelor „Chicago Sun-Times”, „Time Magazine”, „Christian Science Monitor” etc.

„Introduction to Rumanian Literature” (Introducere în literatura română) este, în ordine cronologică, a cincea lucrare din literatura română apărută în Statele Unite în cadrul Programului de schimburi culturale dintre România și această țară. Editată de „Twayne Publisher” din New-York, „Introduction to Rumanian Literature” este o lucrare antologică alcătuită în așa fel încît să ofere cititorului o imagine de ansamblu asupra celor mai de seamă opere în proză ale literaturii noastre clasice și contemporane. Acest tablou va fi întregit cu apariția în viitor, așa cum ne asigură editorul lucrării, Jacob Steinberg, cu colecții similare de poezie și dramaturgie și cu alte traduceri de opere individuale ale scriitorilor de frunte ai României.

Însoțit de o consistentă prefață, semnată de Demostene Botez, volumul cuprinde nuvele și fragmente de romane „Amintiri din copilărie” de Ion Creangă, „Harul lui Minjola” de I. L. Caragiale, „Pădureanca” de I. Slavici, „Feleaga” de I. Agrigleanu, „Baltagul” de M. Sadoveanu, „Un om între oameni” de C. Petrescu, „Știrșitul lui Iacob Onisă” de Geo Bogza, „Scrinul negru” de G. Călinescu, „Nu lipsese, de asemenea, nici lucrări ale generației mai tîner de prozatori ca Eugen Barbu, Marin Preda, Titus Popovici, Fănuș Neagu, D. R. Popescu, Vasile Rebreanu.

O altă lucrare, tot cu caracter antologic, este numărul special al revistei „The Literary Review”, dedicat în întregime literaturii române, proză și poezie. Poezia este prezentată începînd de la Argeșul, Demostene Botez, Geo Bogza, Eugen Jebeleanu pînă la foarte tinerii Ion Alexandru și Adrian Fănuș. După cum se poate lesne observa, lipsese lirica întîmînă, care a făcut obiectul unui alt număr special al revistei, apărut în anul 1968 și care cuprindea lucrări de Maada Isanos, Otilia Cozîmir, Nina Cassian, Maria Banuș și Veronica Pomrabanu.

NICOLAE NICOARA